

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Mojca Ferme

Večdimenzionalna revščina v času Razvojnih ciljev tisočletja: nov koncept, stare politike?

Magistrsko delo

Ljubljana, 2016

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Mojca Ferme

Mentorica: red. prof. dr. Maja Bučar

Večdimenzionalna revščina v času Razvojnih ciljev tisočletja: nov koncept, stare politike?

Magistrsko delo

Ljubljana, 2016

Hvala družini. Ste moj tempelj brezpogojne ljubezni, sočutja, radosti, razumevanja in podpore.

Hvala tebi, dragi, ker me ljubiš in učiš, kaj je brezpogojna ljubezen.

Hvala najdražjim prijateljem, zaradi katerih je moj svet toliko lepši.

Hvala življenju, največjemu učitelju.

Hvala mentorici, ne le za vsebinsko in tehnično pomoč, ampak tudi za spodbudne besede in nasmeš na obrazu, ko so me obdajali strahovi.

Večdimenzionalna revščina v času Razvojnih ciljev tisočletja: nov koncept, stare politike?

Na razumevanje problema globalne revščine je močno vplival dolgoleten razkol med neoliberalno paradigmo brettonwoodskih institucij na eni strani, ki podpira enodimenzionalen pristop k upravljanju z revščino, in jo razume zgolj kot dohodkovno. Za njeno odpravo poudarja pomembnost gospodarske rasti in popolno liberalizacijo trga ter poudarja koristi globalizacije pri integraciji in napredku. Z Združenimi narodi na drugi strani, ki so spodbudili način razmišljanja o revščini kot večdimenzionalnem problemu, vplivali na nastanek koncepta človekovega razvoja ter s tem pokazali, da je potrebno delovanje svetovnega gospodarstva podrežati ciljem družbene pravičnosti in trajnostnega razvoja. Sprejetje Deklaracije tisočletja leta 2000 in z njo zastavljenimi Razvojnimi cilji tisočletja leta 2001, je pomenilo revolucijo na področju razumevanja revščine kot večdimenzionalne. Resnično se je zazdelo, da se mednarodna skupnost oddaljuje od neoliberalnih politik pogojevanja washingtonskega soglasja bližje k razvojni agendi, osnovani na človekovem razvoju. Čeprav Razvojni cilji tisočletja pojasnjujejo, kaj je treba doseči, ne dajejo nobenih pojasnil, kako to storiti. Politične izjave Združenih narodov, brettonwoodskih institucij, nacionalnih vlad in nevladnih organizacij sicer lahko dajejo vtis, da obstaja globalno soglasje o konceptu revščine kot večdimenzionalnem problemu, a ostaja nejasno, kako uspešne so pri prevajanju obljub v dejanja.

Ključne besede: Razvojni cilji tisočletja, večdimenzionalna revščina, neoliberalizem, gospodarska rast, koncept človekovega razvoja.

Multidimensional Poverty during the Millennium Development Goals: New Concept, Old Politics?

Understanding of the concept of global poverty was strongly influenced by the longstanding contestation among the neo-liberal paradigm promoted by the Brettonwoods Institutions on one hand, which supports a one-dimensional approach to global poverty reduction, and understands poverty based purely on income, emphasizes the importance and benefits of economic growth and full liberalization of markets, and highlights the benefits of globalization in the field of integration and progress in general, and the United Nations on the other hand, which encouraged the way of thinking about poverty as a multidimensional problem, influenced the establishment of the concept of human development and consequently indicated the importance of subordinating the functioning of the world economy to the objectives of social justice and sustainable development. The adoption of the Millennium Declaration in the year 2000 and Millennium Development Goals in 2001 denounced a revolution in the understanding of poverty as multidimensional. It truly seemed that international community moved away from the neoliberal politics of conditionality of the Washington consensus closer to the human development based agenda. However, although the Millennium Development Goals clarify what needs to be done, they do not give any explanation of how to achieve the goals. Political statements of United Nations, Brettonwoods Institutions, national governments and Nongovernmental Organizations may give an impression about the existence of global consensus about the concept of poverty as a multidimensional problem, but it remains unclear how successful are they in translating these promises into action.

Key words: Millennium Development Goals, multidimensional poverty, neoliberalism, economic growth, human development concept.

KAZALO

1 UVOD	10
2 RAZUMEVANJE GLOBALNE REVŠČINE.....	17
2.1 Kompleksna narava revščine	17
2.2 Glavni koncepti revščine	20
2.2.1 Revščina kot ozek ali širok koncept	20
2.2.2 Absolutna in relativna revščina	21
2.2.3 Objektivna in subjektivna revščina	22
2.2.4 Fiziološko in sociološko pomanjkanje	23
2.2.5 Sredstva ali cilji	24
2.2.6 Kvantitativni in kvalitativni pristopi	24
2.3 Pristopi k merjenju in definiranju revščine	26
2.3.1 Pristop, osnovan na dohodku	26
2.3.2 Pristop, osnovan na osnovnih potrebah.....	28
2.3.3 Pristop, osnovan na zmožnostih	29
2.3.4 Družbena izključenost.....	32
2.3.5 Participativni pristopi k revščini	34
2.4 Razvoj koncepta večdimenzionalne revščine	36
2.4.1 1950–60: Rojstvo subjekta gospodarskega razvoja	36
2.4.2 1960–70: Prvo razvojno desetletje Združenih narodov.....	36
2.4.3 1970–80: Drugo razvojno desetletje Združenih narodov	37
2.4.4 1980–1990: Čas brettonwoodskih institucij, washingtonskega soglasja in marginalizacije revnih	39
2.4.5 1990: Koncept človekovega razvoja in zmanjšanja revščine	41
2.5 Zaključek	47
3 UKREPI ZA ODPRAVO REVŠČINE V OKVIRU RAZVOJNIH CILJEV TISOČLETJA.....	49
3.1 Merilo revščine 1 \$ na dan.....	50
3.2 Razvojni cilji tisočletja: zgodovinski družbeni napredek ali ciničen poskus ohranjanja statusa quo?.....	54
3.2.1 Omejitve razvojnega procesa Razvojnih ciljev tisočletja	55
3.2.2 Omejitve strukture Razvojnih ciljev tisočletja	58
3.2.3 Omejitve vsebine Razvojnih ciljev tisočletja	60
3.2.4 Omejitve uresničevanja Razvojnih ciljev tisočletja	63

3.3 Soglasje iz Monterreya in financiranje razvoja	66
3.4 Projekt tisočletja in Kampanja tisočletja	69
3.5 Mednarodni denarni sklad, Svetovna banka in strategije za zmanjšanje revščine	72
3.6 Uresničevanje: učinkovitost razvojne pomoči, partnerstva in nacionalnega lastništva ..	78
3.7 Nadzor in proces odgovornosti	80
4 ZAKLJUČEK: Razvojna agenda po letu 2015 – revolucija ali nova stara zgodba?	83
5 LITERATURA	92
PRILOGE.....	131
Priloga A: Razvojni cilji tisočletja.....	131
Priloga B: Cilji trajnostnega razvoja.....	135
Priloga C: Dimenzije, kazalniki in ponderji indeksa večdimenzionalne revščine	136
 KAZALO SLIK	
Slika 3.1: Cikel javne politike in ustrezne komponente za odpravo globalne revščine ...	50

SEZNAM KRATIC

AIIB	<i>Asian Infrastructure Investment Bank</i> – Azijska infrastrukturna investicijska banka
APRs	<i>Annual Progress Reports</i> – Poročila o letnem napredku
BDP	Bruto domači proizvod
BNA	<i>Basic Needs Approach</i> – Pristop, osnovan na osnovnih potrebah
BNP	Bruto nacionalni proizvod
BRIC	<i>Brazil, Russia, India and China</i> – Brazilija, Rusija, Indija in Kitajska
BWI	<i>Bretton Woods Institutions</i> – Brettonwoodske institucije
CA	<i>Capability Approach</i> – Pristop, osnovan na zmožnostih
CDF	<i>Comprehensive Development Framework</i> – Celovit razvojni okvir
CDP	<i>Committee for Development Planning</i> – Odbor za razvojno načrtovanje
DAC	<i>Development Assistance Committee</i> – Odbor za razvojno pomoč
DESA	<i>United Nations Department of Economic and Social Affairs</i> – Oddelek ZN za ekonomske in socialne zadeve
DVR	Države v razvoju
ECOSOC	<i>Economic and Social Council</i> – Ekonomski in socialni svet ZN
ES	Evropski svet
ESAF	<i>Enhanced Structural Adjustment Facility</i> – Instrument za okrepljeno strukturno prilagajanje
EU	Evropska unija
EWLP	<i>Experimental World Literacy Programme</i> – Eksperimentalni svetovni program za doseg pismenosti
FAO	<i>Food and Agriculture Organization of the United Nations</i> – Organizacija ZN za prehrano in kmetijstvo
FFD	<i>United Nations Financing for Development Conference</i> – Mednarodna konferenca ZN za financiranje razvoja
G 7	<i>Group of 7</i> – Skupina 7 (Kanada, Francija, Nemčija, Italija, Japonska, Velika Britanija, Združene države Amerike)
GATT	<i>General Agreement on Tariffs and Trade</i> – Splošni sporazum o carinah in trgovini
GCAP	<i>Global Call to Action Against Poverty</i> – Svetovni poziv k boju proti revščini
HCA	<i>Human Capability Approach</i> – Pristop, osnovan na človekovih zmožnostih

HCI	<i>Headcount Index</i> – Delež revnih
HDI	<i>Human Development Index</i> – Indeks človekovega razvoja
HDR	<i>Human Development Report</i> – Poročilo o človekovem razvoju
HIPC	<i>(Debt Relief Under the) Heavily Indebted Poor Countries</i> – (Oprostitev dolgov) močno zadolženih revnih držav
HPI	<i>Human Poverty Index</i> – Indeks človekove revščine
ICP	<i>International Comparison Project</i> – Projekt mednarodne primerjave
IDGs	<i>International Development Goals</i> – Mednarodni razvojni cilji
IFIs	<i>International Financial Institutions</i> – Mednarodne finančne institucije
ILO	<i>International Labour Organization</i> – Mednarodna organizacija dela
IPA	<i>Income Poverty Approach</i> – Pristop, osnovan na dohodku
LDCs	<i>Least developed countries</i> – Najmanj razvite države
MDGs	<i>Millennium Development Goals</i> – Razvojni cilji tisočletja
MDRI	<i>Multilateral Debt Relief Initiative</i> – Pobuda za multilateralni odpis dolgov
MDS	Mednarodni denarni sklad
MPI	<i>Multidimensional Poverty Index</i> – Indeks večdimenzionalne revščine
MTEF	<i>Medium Term Expenditure Frameworks</i> – Srednjeročni okvir izdatkov
MVP	<i>Millennium Villages Project</i> – Vasi Tisočletja
NDB	<i>New Development Bank</i> – Nova razvojna banka
NEPAD	<i>New Partnership for Africa's Development</i> – Novo partnerstvo za razvoj Afrike
NGO	<i>Non-Governmental Organizations</i> – Nevladne organizacije
NIEO	<i>New International Economic Order</i> – Novi mednarodni gospodarski red
ODA	<i>Official Development Assistance</i> – Uradna razvojna pomoč
OECD	<i>Organisation for Economic Co-operation and Development</i> – Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj
OPHI	<i>Oxford Poverty & Human Development Initiative</i> – Iniciativa Oxforda za revščino in človekov razvoj
OPEC	<i>Organization of Petroleum Exporting Countries</i> – Organizacija držav izvoznic nafte
PEAP	<i>Poverty Eradication Action Plan</i> – Akcijski načrt za zmanjšanje revščine
PFP	<i>Policy Framework Paper</i> – Dokument okvirne politike
PPA	<i>Participatory Poverty Assessments</i> – Participativne ocene revščine
PPP	<i>Purchasing Power Parity</i> – Pariteta kupne moči

PRGF	<i>Poverty Reduction and Growth Facility</i> – Instrument za zmanjšanje revščine in rast
PRS	<i>Poverty Reduction Strategies</i> – Strategije za zmanjševanje revščine
PRSC	<i>Poverty Reduction Support Credits</i> – Krediti za podporo zmanjšanja revščine
PRSP	<i>Poverty reduction Strategy Papers</i> – Strateški dokumenti za zmanjševanje revščine
RBM	<i>Results-Based Management</i> – Strategija upravljanja, ki temelji na rezultatih
SAF	<i>Structural Adjustment Facility</i> – Instrument strukturnega prilagajanja
SAPs	<i>Structural Adjustment Programmes</i> – Programi strukturnega prilagajanja
SB	Svetovna banka
SDGs	<i>Sustainable Development Goals</i> – Cilji trajnostnega razvoja
UDHR	<i>Universal Declaration of Human Rights</i> – Splošna deklaracija človekovih pravic
UNCTAD	<i>United Nations Conference on Trade and Development</i> – Konferenca ZN za trgovino in razvoj
UNDP	<i>United Nations Development Programme</i> – Razvojni program ZN
UNESCO	<i>United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization</i> – Organizacija ZN za izobraževanje, znanost in kulturo
UNICEF	<i>Children's Rights and Emergency Relief Organization</i> – Sklad ZN za otroke
ZDA	Združene države Amerike
ZN	Združeni narodi
WDR	<i>World Development Report</i> – Poročilo o svetovnem razvoju
WFP	<i>World Food Programme</i> – Svetovni program za hrano
WHO	<i>World Health Organization</i> – Svetovna zdravstvena organizacija
WSSD	<i>World Summit on Social Development</i> – Svetovni vrh o družbenem razvoju
WTO	<i>World Trade Organization</i> – Svetovna trgovinska organizacija

1 UVOD

Če je bil v drugi polovici dvajsetega stoletja glavni cilj razvoja gospodarska rast, je glavni cilj dandanes postala odprava globalne revščine (Carr 2008, 726). Včasih enodimenzionalen pristop, promoviran zlasti s strani brettonwoodskih institucij (*Bretton Woods Institutions*–BWI),¹ ki je razumel revščino zgolj kot dohodkovno, se usmerjal na gospodarsko rast in meril napredek predvsem z dohodkom na prebivalca (Fukuda-Parr in Hulme 2009, 3), je danes zamenjalo večdimenzionalno razumevanje revščine, promovirano zlasti s strani Združenih narodov (ZN) (Hill in Adrangi 1999, 135).

Danes je dejstvo, da je revščina večdimenzionalna in onkraj zgolj ekonomskih dimenzij, praktično nesporno (Sumner 2007, 4), kar je nakazala že Kopenhagenska deklaracija o družbenem razvoju² v Kopenhagnu leta 1995 ter njen Akcijski program, ki je v 23. členu prepoznal revščino kot »zapleten večdimenzionalen problem s koreninami tako na nacionalnem kot tudi na mednarodnem področju« (Svetovni vrh za družbeni razvoj 1995, 41). Delo številnih akademikov, zlasti Mahbub Ul Haqa in Amartye Sen, ter mednarodnih agencij kot je Razvojni program ZN (*United Nations Development Programme* – UNDP), je poneslo razširitev pomena revščine iz obrobja v samo središče mednarodnih razvojnih študij (Hill in Adrangi 1999, 136; Sagar in Najam 1999, 743; St. Clair 2004, 178; Sumner 2007, 4).

21. stoletje pa je bilo prelomno. Pričelo se je z novim soglasjem, da je odprava globalne revščine osrednji namen razvoja (Committee for Development Policy 2012, 1). Podprta z izjemno politično zavezo k mednarodnem sodelovanju je Generalna skupščina ZN leta 2000 sprejela Deklaracijo tisočletja,³ ki je predstavila tri osrednje cilje mednarodne skupnosti za 21. stoletje: razvoj in z njim odpravo revščine; mir in varnost; ter demokracijo in človekove pravice. V skladu s tem so se svetovni voditelji zavezali, da si bodo prizadevali osvoboditi vse ljudi pred ponižujočimi in nehumanimi razmerami skrajne revščine (Deklaracija tisočletja 2000, 8.čl.).

¹ BWI so bile zasnovane leta 1944 na konferenci v Bretton Woodsu in zajemajo Mednarodni denarni sklad (MDS), Svetovno banko (SB) in Splošni sporazum o carinah in trgovini (*General Agreement on Tariffs and Trade* – GATT), ki ga od leta 1995 poznamo kot Svetovno trgovinsko organizacijo (*World Trade Organisation* – WTO) (Thérien 1999, 724).

² Kopenhagenska deklaracija o družbenem razvoju – *The Copenhagen Declaration on Social Development*. 1995. Sprejeta s strani Svetovnega vrha za družbeni razvoj A/CONF.166/9, 19. aprila.

³ Deklaracija tisočletja– *United Nations Millennium Declaration*. 2000. Sprejeta z Resolucijo Generalne skupščine Združenih narodov A/Res/55/L.2, 8. septembra.

V Deklaraciji tisočletja je bil zajet skoraj neomejen razpon dimenzij revščine, od zagotavljanja enakosti spolov, primerne stopnje izobrazbe, pitne vode, sanitarij, zdravja, zavetja, priložnosti za pridobitev dela, do zagotavljanja zaščite ranljivih, zagotavljanja možnosti sodelovanja vseh in pravice do glasu, ter drugih civilnih, političnih, ekonomskih, socialnih in kulturnih pravic za vse (Deklaracija tisočletja 2000). Še več, tudi SB je v svojem Poročilu o svetovnem razvoju (*World Development Report – WDR*) iz leta 2000/2001 posvetila celotno prvo poglavje obravnavi in sprejemanju revščine kot večdimenzionalne (SB 2000). Tudi Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj (*Organisation for Economic Co-operation and Development– OECD*) je v Smernicah Odbora za razvojno pomoč (*Development Assistance Committee– DAC*) o zmanjšanju revščine iz leta 2001 zapisala, da je revščina večdimenzionalna (OECD 2001, 18).

Deklaracija tisočletja je bila vizionarski dokument, ki je ponovno potrdil skupne vrednote solidarnosti, enakosti, dostojanstva in spoštovanja narave kot gonilno motivacijo svetovnih voditeljev (Committee for Development Policy 2012, 1) in pokazalo obstoj širokega soglasja v mednarodni skupnosti o nujnosti skupnega pristopa k upravljanju večdimenzionalne globalne revščine (UNDP 2014a). Bila je še posebej močna, saj je predstavila konkretne in specifične cilje za doseg razvoja do leta 2015. Ti so bili leta 2001 prevedeni v Razvojne cilje tisočletja (*Millennium Development Goals – MDGs*), ki so na začetku obsegali 8 ciljev, 18 podciljev ter 48 kazalnikov⁴ (Committee for Development Policy 2012, 1). Z njimi so se države zavezale prepoloviti globalno revščino in izboljšati življenjske pogoje ljudi po svetu (UNDP 2014a). MDGs so postali najmočnejša obljuba mednarodne skupnosti za odpravo globalne revščine do sedaj, ki potrjujejo večdimenzionalno naravo razvoja in odpravo revščine, kar pomeni, da je za njeno odpravo potrebno več kot le dvigniti dohodke revnih (Todaro in Smith 2012, 23).

Celoten proces, ki je privedel do nastanka MDGs, je bil brez primere tako po številu držav, ki so cilje uradno sprejele in potrdile, kot tudi po uradni podpori treh velikih mednarodnih institucij: ZN, BWI ter OECD (Hulme 2010, 289–291)⁵. Deklaracija tisočletja in z njo povezani MDGs so namreč nastali po dveh desetletjih intenzivnih debat o politikah washingtonskega soglasja (*Washington Consensus*) med BWI z neoliberalno ideologijo na eni

⁴ Kasneje se je število podciljev povečalo na 21, število kazalnikov pa na 60.

⁵ Monografija je bila kupljena v Kindle izdaji preko spleta, zaradi česar navajanje tega vira ne vsebuje strani knjige, ampak 'kindle lokacijo' (*kindle location*), ki je drugačna kot strani knjige v tiskani obliki.

strani in ZN s poudarkom na družbeni pravičnosti in trajnostnem razvoju na drugi, ki so razdeljevale mednarodno skupnost na področju razvoja v obdobju osemdesetih in devetdesetih let dvajsetega stoletja (Thérien 1999, 724–725; Fukuda-Parr 2012, 2). MDGs so tako vsaj implicitno izzvali ekonomske politike washingtonskega soglasja in ideološko vodenega fiskalnega konservatizma BWI, ki je uvajal neupravičene omejitve v nacionalnih političnih prostorih in proračunih namenjenih socialnih politik v mnogih revnih državah (Darrow 2012, 58). Privedli so do novega soglasja o revščini, ki je lahko razumljen, kot kar je Maxwell (2003) poimenoval nova 'Nova agenda revščine' (*the new 'New Poverty Agenda'*), ki se je premaknila od politik pogojevanja, značilnega za obdobje washingtonskega soglasja, bližje k razvojni agendi, osnovani na človekovem razvoju, ki je pridobila na pomenu v devetdesetih letih, zlasti skozi serijo razvojnih konferenc ZN⁶ (Fukuda-Parr 2012, 2–3). Za tiste, ki so izpodbijali paradigmo globalizacije, je bila Deklaracija tisočletja dobrodošla potrditev njihovih skrbi ter potrebe po iskanju novih alternativnih modelov, ki temeljijo na načelih družbene pravičnosti in človekovih pravic pri zasledovanju agende človekovega razvoja (Darrow 2012).

Ob tem pa se poraja vprašanje, kako uspešna je bila mednarodna skupnost pri prevajanju obljub v dejanja? Kako uspešno je bil koncept revščine prepoznan kot večdimenzionalen, preveden v strategije za odpravljanje revščine v praksi? MDGs namreč določajo cilje, ki jih je potrebno doseči, a ne pojasnjujejo, kako to doseči, ter katere politike izvajati z namenom doseči zastavljene cilje (Deepak 2012, 6; Wilkinson in Hulme 2012, 3). Ta pomembna vprašanja so ostala leta 2000 odprta, saj o njih ni bilo mogoče doseči soglasja. In kot je večkrat poudarjeno, so mednarodne obljube mnogokrat enostavno določene, a le redko tudi izpolnjene (Vandemoortele 2002).

V nalogi izhajam iz predpostavke, da v mednarodni skupnosti (vsaj na papirju) obstaja široko soglasje o konceptu revščine, ki revščino predstavlja in razume kot problem večdimenzionalnih razsežnosti, kar pomeni, da jo je potrebno reševati onkraj zgolj spodbujanja gospodarske rasti. Predpostavka je utemeljena na dejstvu, da sprejetje MDGs kot norme⁷ v mednarodni skupnosti pomeni soglasje o revščini kot širšem pojmu od zgolj dohodkovne revščine, in sicer o revščini kot človekovem stanju in o revščini

⁶ MDGs niso bili na novo izumljeni v Deklaraciji tisočletja, ampak so bili rezultat nabora ciljev, zastavljenih na več konferencah ZN v devetdesetih letih dvajsetega stoletja (Saith 2006, 1169; Fukuda-Parr 2012, 3).

⁷ Fukuda-Parr in Hulme (2009) s pomočjo analitičnega okvira o dinamikah mednarodne norme, ki sta jo razvila Finnemore in Sikkink (1998) pojasnjujeta, kako so MDGs postali sprejeti kot mednarodna norma.

večdimenzionalnih razsežnosti (Fukuda-Parr 2012, 6). Čeprav je zelo težko oceniti, kakšen doprinos so MDGs imeli k trendom razumevanja globalne revščine, obstaja splošno soglasje, da so postavili zmanjšanje revščine v samo središče razvojne agende, vsaj kar se tiče mednarodnih akademskih in političnih razprav (Manning 2009; Kenny in Sumner 2011; Fukuda-Parr 2012; Melamed 2012) in na konceptualni ravni močno prispevali k oblikovanju širšega razumevanja revščine, ki je bila v prejšnjem obdobju razumljena zgolj kot pomanjkanje gospodarske rasti (Wilkinson in Hulme 2012, 4).

Cilj magistrskega dela je tako ugotoviti, ali se na novo vzpostavljeni koncept revščine odraža tudi v strategijah in načinih odpravljanja revščine ali pa gre zgolj za razkorak med besedami in dejanji in v resnici pri odpravljanju revščine še vedno prevladujejo stare politike. Namreč, kot pravi Fukuda-Parr (2012,4), je uspeh MDGs mogoče pripisati dejstvu, da so dovoljevali sodelovanje tistim protagonistom, ki so prevladovali že v razpravah v osemdesetih in devetdesetih letih dvajsetega stoletja o politikah strukturnega prilagajanja, predvsem MDS in SB, Skladu ZN za otroke (*Children's Rights and Emergency Relief Organization* – UNICEF), nevladnim organizacijam in akademikom na obeh straneh, da so se dogovorili o namenu razvoja, medtem ko se niso uspeli strinjati o sredstvih. Potem takem lahko sklepamo, da obstaja možnost, da je vpliv neoliberalne ideologije s strani BWI še vedno močno prisoten tudi danes.

Kot pravi Fukuda-Parr (2012, 4), so sicer polemike o politiki washingtonskega soglasja pripeljale do dogovora o pomembnosti zmanjšanja absolutne revščine in vključitve socialne dimenzije v razvoj. Vendar pa je v odsotnosti jasne alternativne politične poti osnovni okvir politik washingtonskega soglasja, ki se osredotoča na makroekonomsko stabilnost in liberalizacijo, še naprej ostal del širše agende pod krinko odprave revščine kot glavnega cilja. Problem je v tem, da nove politike raje kot popravljajo in spreminjajo gospodarski model (tj. želja po makroekonomski stabilnosti kot glavnem cilju in liberalizaciji gospodarstva kot glavni strategiji), tega zgolj dopolnjujejo. Potem takem bi lahko sklepali, da so MDGs sicer zagotovili novo soglasje o splošnem okviru mednarodnega razvoja in predstavili pomembne rezultate, a niso naslovili spornih političnih strategij.

Podobnega mnenja sta tudi Wilkinson in Hulme (2012, 3), ki trdita, da so neoliberalne razlage in politike iz osemdesetih let dvajsetega stoletja sicer nekoliko izgubile na moči, a ortodoksne ekonomske analize še vedno dajejo prednost gospodarski rasti pred človekovim razvojem,

ključne institucije, kot sta SB in MDS, pa še vedno ostajajo nezaupljive do heterodoksnih ekonomskih strategij, ki dajejo večji poudarek državi. Politične izjave agencij ZN, SB, MDS, nacionalnih vlad in mnogih nevladnih organizacij sicer lahko dajejo vtis, da obstaja globalno soglasje o konceptu revščine kot večdimenzionalnem problemu in o nujnosti odprave globalne revščine, a vprašanje, kako to storiti, ostaja razprava ostrih stališč.

Verjamem, da je obstoj ekstremne revščine, neenakosti med državami in znotraj držav ter posledično kršenje človekovih pravic v današnjem svetu moralno nesprejemljiv, saj ovira človekov razvoj na nepredstavljive načine. Ljudje, ki živijo v lakoti, strahu, tesnobi, pomanjkanju pravilne zdravstvene oskrbe in možnosti šolanja, imajo manj možnosti za razvoj kognitivnih in fizičnih zmožnosti. Zato mora biti odpravljanje revščine ena izmed prioritet v današnjem svetu, ki mora obenem temeljiti na spoštovanju človekovih pravic in zmanjšanju neenakosti. Takšno razumevanje je vidno tudi v razumevanju revščine kot večdimenzionalne, a ne nujno tudi v načrtovanju ukrepov za njeno odpravo. Zaradi tega je velikega pomena razumeti, ali obstaja razkorak med razumevanjem revščine v akademskih diskusijah na eni strani in delovanjem na področju odprave revščine v praksi na drugi.

Magistrsko delo temelji na tezi, da politične izjave predvsem mednarodnih organizacij sicer lahko dajejo vtis, da obstaja široko soglasje o večdimenzionalnosti revščine, kar pa ne pomeni nujno, da se tega držijo tudi v praksi pri načrtovanju ukrepov za njeno odpravo. S tem namenom me je v magistrskem delu vodilo naslednje raziskovalno vprašanje: ali spremembam v opredelitvi revščine v akademskih diskusijah sledijo tudi spremembe v načrtovanju ukrepov za odpravo revščine na mednarodnem področju?

V pričujoči nalogi sem želela ugotoviti, kako se je razvoj ideje o globalni revščini spreminjal in posledično vplival na politike in prakse upravljanja z globalno revščino, ki ga v nalogi razumem na enak način kot Hulme (2010), in sicer kot kompleksno in spreminjajoče se delovanje različnih sil, ki ga Robert Cox (1996, 218) poimenuje 'historična struktura' (*historical structure*). V takšni strukturi poteka interakcija med tremi kategorijami sil: materialnimi zmožnostmi, ki v svoji dinamični obliki obstajajo kot tehnološke ali organizacijske zmožnosti; idejami, ki so lahko takšne, da vsebujejo inter-subjektivne pomene, o katerih obstaja široko sprejeto družbeno soglasje, ali pa gre za kolektivne podobe o družbenem redu; ter institucijami, ki so orodje za stabilizacijo in ohranjanje določenega reda in odsevajo strukture moči z namenom spodbuditi kolektivne podobe, ki so skladne z njimi.

Medsebojen vpliv teh treh sil je recipročen, smer in moč vpliva pa se spreminjata skozi čas in od primera do primera (Cox 1996, 218–219).

Namreč kot pravi Hulme (2010, 594–603), se za globalno revščino najpomembnejše materialne zmogljivosti odsevajo v ogromni razliki med materialnim, tehnološkim in organizacijskim bogastvom bogatega dela sveta držav Skupine 7 (*Group of 7 – G7*), zlasti Združenih držav Amerike (ZDA), drugih držav OECD in dandanes tudi Brazilije, Rusije, Indije in Kitajske (*Brazil, Russia, India, China – BRIC*), in zelo omejenimi materialnimi zmožnostmi revnega dela sveta, zlasti v najrevnejših državah (*Least Developed Countries – LDCs*).

Z vidika idej je, kot pravi Hulme (2010, 616–623), na področju globalne revščine prisoten razkol med neoliberalizmom na eni strani in alternativnimi razvojnimi strategijami na drugi. Medtem ko neoliberalizem poudarja gospodarsko rast in delovanje trga ter se osredotoča bolj na odpravo posledic, pa alternativne strategije posvečajo večjo pozornost odpravi temeljnih vzrokov in dajejo večjo vlogo državi in mednarodnem javnem delovanju ter se dotikajo konceptov, kot so osnovne potrebe (*basic needs*), človekov razvoj (*human development*), človekove pravice (*human rights*) in zmanjševanje neenakosti (*reducing inequality*). Pomemben dodatek neoliberalizmu je bila tudi strategija upravljanja, ki temelji na rezultatih (*Results-Based Management – RBM*), ki je pripomogel k temu, da se koncept človekovega razvoja ni razvil v svoji polnosti.

Z vidika institucij pa so na področju globalne revščine sodelovale mnoge, pri čemer velja izpostaviti zlasti tekmovanje oziroma izmenjavo idej med SB in MDS, ki sta oba močno pod vplivom materialne in intelektualne moči ZDA, držav OECD, korporativnega kapitalizma in neoliberalne ekonomije, na eni strani, ter specializiranih agencij ZN, zlasti UNDP in UNICEF, ki naj bi bile pod vplivom širšega dela držav, vključno z državami v razvoju, in bolj heterodoksnim nizom akademskih akterjev ter stališči civilne družbe na drugi (Hulme 2010, 1472–1476).

Z namenom odgovoriti na zastavljeno vprašanje bom v prvem delu naloge z metodo analize in interpretacije primarnih in sekundarnih virov v prvi vrsti poskušala razložiti, na kakšne načine je lahko revščina razumljena oziroma definirana in zakaj je pomembno, kako jo razumemo. Koncept revščine se namreč ni razvil v vakuumu in ni zgolj niz samoumevnih dejstev, ampak

ima veliko razsežnosti, ki jih je mogoče predstaviti na različne načine. Določen koncept ali niz konceptov, ki jih posameznik ali organizacija sprejme, ima globoke posledice za načine, na katere bo problem revščine razumljen, in tipe politik, ki bodo potrebni za njeno odpravo. V nadaljevanju prvega dela bom analizirala, kako se je koncept mednarodnega razvoja in s tem tudi koncept globalne revščine spreminjal skozi čas, pri čemer bo analiza in interpretacija primarnih in sekundarnih virov osnova zgodovinske metode. Zdi se mi namreč pomembno imeti pregled o tem, kako se je ideja o končanju globalne revščine pojavila, razvijala in posledično vplivala na razvoj načinov, sredstev in ukrepov za njeno odpravljanje. Pomembno je razumeti, kako so nastali MDGs, ki so vplivali na današnje razumevanje revščine kot večdimenzionalnega problema, kakšne so bile strategije za njeno upravljanje ter kateri akterji so v procesu sodelovali. S tem namenom sem analizirala, kako so različne institucije, politične sile in ideje vplivale na oblikovanje koncepta globalne revščine kot globalnega problema, ki zahteva strinjanje o ciljih, reformah politik, določanju mehanizmov za njeno reševanje in razporejanju finančnih sredstev tako s strani držav, podjetij kot tudi civilne družbe. Časovni okvir analize razvoja koncepta večdimenzionalne revščine se razprostira od petdesetih let dvajsetega stoletja pa do danes. Namreč kot pravi Meier (2005, 7), se najpomembnejše obdobje za proučevanje koncepta razvoja in revščine brez dvoma začne okoli leta 1950, ko je mednarodna skupnost začela posvečati pozornost gospodarskemu razvoju v revnih državah.

Cilj drugega dela naloge je prav tako z analizo primarnih in sekundarnih virov preveriti, ali se ukrepi za odpravljanje revščine ujemajo z naslavljanjem revščine kot večdimenzionalne ga pojava. Časovni okvir analize ukrepov za odpravo revščine je celoten čas obstoja MDGs, v okviru katerega bom raziskala, kako so se aktivnosti zmanjševanja revščine izvajale v praksi, kako je potekalo načrtovanje politik, financiranje programov in samo uresničevanje. Za lažjo analizo bom upravljanje globalne revščine primerjala s ciklom javne politike, kot to stori tudi Hulme (2010), s čimer bom lažje prepoznala vse pomembne komponente, potrebne za odpravo revščine, kot na primer kateri so cilji, kako so politike in programi izbrani in financirani, kateri mehanizmi sodelujejo pri izvajanju programov in kako deluje proces nadzora in odgovornosti. Kasneje bom vsako posebej tudi analizirala in s tem dobila bolj jasno sliko ali so se države in zlasti multilateralne organizacije pomaknile preko retorike v dejanja.

V zaključku bom na kratko povzela ugotovitve, odgovorila na raziskovalno vprašanje in na kratko analizirala tudi, kako so se oblikovale ideje za nadaljnje upravljanje z revščino v razvojni agendi po letu 2015. To se mi zdi ključno, saj je ob zaključku MDGs, zlasti če bodo ti prepoznani kot neuspešni, potrebno vedeti ali bodo programi in politike po letu 2015 pomenili revolucijo, evolucijo ali zgolj novo modno muho, ki bo pod krinko inovativnosti izvajala svoj običajen posel.

Glavne omejitve raziskovanja pri pisanju naloge se v prvi vrsti nanašajo na obstoj možnosti, da so raziskovalna poročila določenih institucij lahko pristranska, podatki pa netočni.⁸

2 RAZUMEVANJE GLOBALNE REVŠČINE

Pričujoče poglavje preučuje, kakšen položaj je koncept revščine pridobil na področju razvoja, in kako je to vplivalo na oblikovanje razvojne politike in ukrepov za doseganje zmanjšanja revščine. Poglavje želi pokazati, da se koncept revščine ni razvil v vakuumu, ampak je rezultat struktur moči in procesov političnega tekmovanja zlasti med BWI in ZN. Namreč, tisti s precejšnjimi materialnimi zmožnostmi in vplivom so imeli veliko večjo prednost pri bodisi posrednem bodisi neposrednem oblikovanju ideje o revščini in njenem upravljanju kot tisti, ki teh moči ne posedujejo. Posledično najboljše ideje niso vedno tiste, ki prevladujejo v teoriji in praksi (Hulme 2010, 1466–1469) in kot je že Krugman (1996, 732) dejal, »slabe ideje nastanejo, ker so v interesu skupin, ki imajo v rokah moč«.⁹

2.1 Kompleksna narava revščine

Ko si postavimo vprašanje, kaj je revščina, zelo hitro ugotovimo, da je odgovor vse prej kot enostaven. Koncept revščine ima namreč veliko razsežnosti, ki jih je mogoče razumeti na različne načine. Kot pravijo Kanbur in Squire (1999, 1–2), Lister (2004, 3) in Hulme (2010, 1493 in 1585), definicija revščine, ki jo posameznik ali organizacija sprejme, vsebuje praktične učinke, saj vpliva na tipe politik, ki bodo potrebni za njeno odpravo. Širša kot je definicija, boljše bo revščina opredeljena, boljše bo naše razumevanje revščine in revnih, širša pa bo tudi paleta politik, ki je na voljo za ukvarjanje z revščino (Kanbur in Squire 1999, 1–2).

⁸ Leta 2006 je bila na primer izvedena neodvisna evalvacija vseh raziskovalnih aktivnosti SB, ki so potekale med leti 1998 in 2005. Komisija, ki ji je predsedoval visoko cenjeni ekonomist Angus Deaton, je ugotovila, da imajo raziskovalne aktivnosti SB globoke pomanjkljivosti, zaradi katerih rezultati, pridobljeni na podlagi raziskav, ne morejo biti zanesljivi (Deaton in drugi 2006, 53).

⁹ Bøås in McNeill (2004, 1–2) trdita, da imajo takšna dejanja okvirjanja idej veliko praktično pomembnost in trdita, da močne države, zlasti ZDA, vplivne organizacije, kot sta SB in MDS, in celo močne discipline, kot je ekonomija, izvajajo svoj vpliv in moč ravno z okvirjanjem idej, ki služi temu, da se omeji moč potencialno radikalnih idej, da se doseže neka sprememba.

Več kot je prepoznanih dimenzij revščine, več je možnih politik, ki postanejo relevantne za zmanjševanje revščine (prav tam). Še več, razlike v definiranju revščine so pomembne tudi z vidika kazalnikov pri merjenju revščine, saj imajo pomembne posledice pri določanju, kdo spada med reven del prebivalstva (Lok-Dessallien 2000, 14–15).¹⁰

Koncept revščine sega vse od relativno enostavnega pojma dohodkovne revščine pa do novjših pomenov, ki zaobjemajo zmožnosti in svoboščine posameznika (Hulme in Green 2005, 867). Kljub nedavnim inovacijam in povezovanju disciplin, z namenom zapolniti kritične praznine v študijah o revščini (Mowafi in Khawaya 2005, 260), pa kot razlagajo Lok-Dessallien (2000), Laderchi in drugi (2003), St. Clair (2004), Hulme in Green (2005), Chen in Ravallion (2007) in Hulme (2010) kljub splošnemu strinjanju, da je revščina večdimenzionalna, denarno razumevanje revščine še vedno prevladuje tako v mnogih analizah razvojne politike kot tudi v strategijah za odpravo revščine in samem merjenju, saj naj bi bili podatki, ki omogočajo meritev drugih dimenzij revščine zelo skromni, medtem ko je dohodek dostopen, priročen in enostaven.

Hulme in Green (2005, 867–868) opozarjata, da je zaradi tega zmanjšanje revščine razumljeno kot posledica ekonomskih politik in proizvodnih strategij posameznikov in gospodinjstev z revščino kot stanjem, v katerem se ljudje znajdejo, in iz katerega se lahko dvignejo, če se njihov dohodek poveča. Takšna sociološka tankost razumevanja revščine pa onemogoča preseganje od razumevanja značilnosti revščine k razumevanju vzrokov. Kot taka je revščina razumljena kot entiteta, ki se jo lahko rešuje mimo družbenih odnosov, ki jo v resnici ustvarjajo. S tem se zanemarija družbene odnose, ki tolerirajo neenakost in človeško trpljenje, ter igrajo ogromno vlogo v ustvarjanju in poustvarjanju revščine. Takšno razumevanje revščine predpisuje zgolj takšne ukrepe, ki jih je mogoče rešiti z gospodarsko rastjo, kar je v nasprotju z večdimenzionalnim razumevanjem revščine.

Tudi avtorji, ki proučujejo vzroke revščine bodisi posredno bodisi neposredno, poudarjajo pomembnost gospodarske rasti za njeno odpravo. Med najbolj neposredne bi lahko uvrstili

¹⁰ Namreč, če razumemo revščino predvsem kot pomanjkanje dohodka, ter temu primerno uporabljamo tudi stopnjo dohodka kot najpomembnejši kazalec revščine, potem se bo strategija za zmanjševanje revščine osredotočala na ekonomsko mobilnost, za revne pa se bodo šteli tisti, katerih dohodek ne dosega določene ravni. Po drugi strani, če začnemo s konceptom revščine, ki ima korenine v širšem pojmovanju človekovega pomanjkanja, bodo uporabljeni kazalniki za merjenje revščine osnovani na primer na merjenju človeških zmogljivosti, strategije se bodo osredotočale na gradnjo človeških zmogljivosti za doseganje družbene mobilnosti, med revne pa bo zajet najverjetneje širši del prebivalstva (Lok-Dessallien 2000, 14–15).

Bhalla (2002), ki trdi, da je revščina posledica pomanjkanja gospodarske rasti, ki jo je mogoče preseči z ekonomsko liberalizacijo in globalizacijo. Pri razvrščanju najpomembnejših vprašanj zanj velja naslednji vrstni red: »gospodarska rast prva, revščina druga in neenakost daljna, tretja« (Bhalla 2002, 4). Verjame, da aktivnosti, ki presegajo gospodarsko področje, niso potrebne za zmanjšanje revščine. Rast je dovolj in pika (Bhalla 2002, 206). Bellov pristop (1994) je po drugi strani zelo blizu marksističnega položaja in temelji na analizi neenakih gospodarskih in družbenih odnosov. Trdi, da so kapitalizem, ki ga je sprožila globalizacija in z njo povezane neoliberalne ekonomske politike, kot so politike strukturnega prilagajanja, ki jih vidi kot dolgotrajno vojno proti revnim (Bello 1994, XI), krive za vedno bolj neenak svet. Pri teh procesih pa so vodilni akterji ravno ZDA, MDS in SB. Njegov načrt je radikalen. Sodobni kapitalizem ne potrebuje zgolj prenove, ampak ga je treba zamenjati (Bello 1994, 112–113). Odgovor se skriva v socialističnem alternativnem kapitalizmu. Sachs (2005) zavzema srednjo pot in pravi, da je tržno usmerjena gospodarska rast pomembna, a ni dovolj. Problem vidi kot pomanjkanje financ in tehnologije, zaradi česar je potreben prenos financ revnejšim državam, kar bo ustvarilo obliko kapitalizma, ki lahko izkorenini revščino. Uradna razvojna pomoč (*Official Development Assistance* – ODA) je tista, ki bi pomagala zagnati proces akumulacije kapitala, gospodarske rasti in dviga dohodkov gospodinjstev (Sachs 2005, 246). Vendarle pa je bilo Sachsovo delo deležno številnih kritik, saj kot pravita Broad in Cavanagh (2006, 21), Sachs s klici po zvišanju razvojne pomoči vodi nazaj v obdobje washingtonskega soglasja. Collier (2007) po drugi strani opozarja, da niti trg (Collier 2006, 79–96) niti razvojna pomoč (Collier 2006, 99) ne bosta pomagala revnim, če se ne bodo rešitve iskale od znotraj. A vseeno ostaja ujet v prepričanju, da je glavni vzrok revščine pomanjkanje gospodarske rasti. St. Clair (2006a, 77–78) pojasnjuje, da globalna revščina in razvoj nista zgolj družbena dejstva, ampak kompleksna in slabo strukturirana problema, ki ne moreta biti v celoti definirana samo s strani ene discipline. Problem globalne revščine je mogoče definirati na različne načine, saj se njegovo problemsko okolje spreminja s časom in prostorom, zaradi česar je vzročne argumente težko določiti (St. Clair 2006b, 59).

Pričujoča podpoglavja tako obravnavajo izredno kompleksno naravo revščine, ki se kaže skozi obstoj več kot ene definicije in mnogih konceptov, povezanih z njo. Pri iskanju odgovora na vprašanje, kaj je revščina, se tako poraja veliko konceptualnih vprašanj, a slika postane še bolj zapletena, ko je v enačbo treba dodati še vprašanja, povezana z merjenjem revščine. Hulme in Green (2005) ter Hulme (2010, 1584–1587) pokažejo, da na (ne)enotnost razumevanja in merjenja revščine vplivajo velike napetosti med tistimi, ki si prizadevajo za

takšno razumevanje revščine, ki omogoča merjenje (po navadi je to ozko razumevanje revščine, ki je osnovano na sredstvih (*means*), absolutno in objektivno) in tistimi, ki verjamejo, da so takšne poenostavitve v osnovi napačne, saj ne naslavlja strukturnih vidikov revščine. Hulme (2010, 1588–1596) pravi, da so te napetosti del širšega intelektualnega prepada med pozitivisti in post-pozitivisti.

2.2 Glavni koncepti revščine

2.2.1 Revščina kot ozek ali širok koncept

Revščino lahko definiramo v ozkem ali širokem pomenu. Ozki pristopi imajo to prednost, da so lažje merljivi, kar posledično omogoča lažje primerjave podatkov med državami. Čeprav pogosto vključujejo kompleksne obdelave podatkov, pa so njihove ugotovitve zlahka razumljive politikom in širši javnosti. Širši pristopi pa po drugi strani omogočajo bolj podrobno in večplastno raziskovanje tako narave revščine kot tudi procesov, ki ustvarjajo, ohranjajo ali zmanjšujejo revščino. Vendar pa takšne ugotovitve po navadi nimajo tako jasne, enostavne in zlahka razumljive slike, ki jo današnji zaposleni politiki in javnost želijo, ampak so ugotovitve bolj kompleksne in zahtevajo bolj poglobljeno razmišljanje (Hulme 2010, 1525–1529).

Kot razlaga Hulme (2010, 1532–1533), ožji pristopi k razumevanju revščine sledijo študiji, ki jo je napisal Rowntree (1902) z naslovom 'Revščina: študija mestnega življenja' (*Poverty: a study of town life*) in razumejo revščino kot dohodkovno, tj. »znesek denarja, ki je potreben za pridobitev minimalnih potrebščin za vzdrževanje fizičnega zdravja« (Rowntree 1902, 87). V najožjem razumevanju koncepta revščine je bil takšen pristop osnova za SB, ko je ustvarila merilo revščine 1 \$ na dan.¹¹ Takšno enodimenzionalno razumevanje revščine je v nasprotju z večdimenzionalnim, ki razume revščino kot skupek tako materialnih kot tudi nematerialnih pomanjkanj, kot so na primer, nepismenost, zdravje, nezmožnost dostopa do pitne vode, pomanjkanje sodelovanja pri odločanju, doživljanje nasilja, ponižanja, nemoči, pomanjkanje spoštovanja in podobno (Hulme 2010, 1533–1536). Takšno razumevanje revščine je pomagal razviti zlasti Amartya Sen (1999/2000) z delom o človekovih zmožnostih, ki je v sodelovanju z Mahbub ul Haqom tekom procesa operacionalizacije te ideje pomagal razviti indeks človekovega razvoja (*Human Development Index – HDI*) (Hulme 2013, 6), ki je postavil alternativo merjenju revščine osnovane na 1,25 \$ na dan. Leta 2010 je nastal tudi indeks

¹¹ Merilo revščine je bilo leta 2008 posodobljeno na 1,25 \$ na dan, oktobra leta 2015 pa na 1,9 \$ na dan (SB 2015).

večdimenzionalne revščine (*Multidimensional Poverty Index* – MPI), ki je še poglobil merjenje napredka na področju človekovega razvoja (prav tam).

Medtem ko nekateri strogo zagovarjajo ozko pojmovanje revščine z namenom, da je mogoče opredeliti glavne značilnosti svetovnih zgodovinskih vzorcev (npr. SB), pa so spet drugi zavezani k širšim konceptom (npr. UNDP), tako da je kompleksnost in spreminjajoča se narava izkušanja revščine v celoti prepoznana (Hulme 2010, 1536–1540).¹²

2.2.2 Absolutna in relativna revščina

Revščino lahko razumemo tudi v absolutnem in relativnem smislu. Absolutna revščina, ki jo meri velika večina držav (Feng 2014), se nanaša na število ljudi, ki nimajo zadostnih sredstev za zadovoljitev minimalnih življenjskih potreb (Schwartzman 2002, 2). Absolutna revščina se lahko nanaša na skupno število ljudi, ki živijo pod določeno minimalno stopnjo realnega dohodka, tj. pod mednarodnim pragom revščine. Ta je neodvisen od ravni nacionalnega dohodka na prebivalca in meri revščino na podlagi tega, kolikšen del prebivalstva živi z manj kot 1,25 \$ na dan (Todaro in Smith 2012, 212).

Kritiki takšne dohodkovne meje revščine trdijo, da so človeška bitja družbeni akterji, zaradi česar je potrebno revščino opredeliti v odnosu do drugih ljudi v družbi v nekem časovnem obdobju. Takšni argumenti so obrodili sadove predvsem v državah OECD, kjer so uradne meje revščine skoraj vedno opredeljene v relativnem in ne absolutnem smislu (Hulme 2010, 1560–1562). Tako je na primer v evropskih državah meja revščine običajno določena na 60 odstotkov povprečnega dohodka države (Lister 2004, 42; Dercon 2006, 460; Besharov in Couch 2012, 4–5; Feng 2014). Kot razlaga Hulme (2010, 1564–1566), se potemtakem, ko se blaginja neke države povečuje, povečuje tudi uradna meja revščine. Če je namen države zmanjšati revščino, mora biti iz perspektive relativne revščine prihodek države stalno pod nadzorom, da se zagotovi, da je pravično razdeljen po celotni populaciji.

Relativna revščina torej vidi revščino kot družbeno opredeljeno ter odvisno od družbenega konteksta. Relativna revščina se ukvarja s tem, v kakšnem položaju je posameznik ali

¹² Sarkozyjevo poročilo, proizvedeno s strani Komisije za merjenje gospodarske uspešnosti in družbenega napredka (*Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress*), zagotavlja podrobno kritiko ožjih meritev razvoja (zlasti BDP) ter raziskuje večdimenzionalne meritve in pristope, ki vključujejo ocene o trajnostnem napredku – glej Stiglitz in drugi (2009).

gospodinjstvo v odnosu do drugih v isti družbi. Tako ne odseva nujno akutnega pomanjkanja, ampak stopnjo neenakosti v določenem kontekstu (Mowafi in Khawaya 2005, 260). Kot pravi Ravallion (2003, 741), bolj kot je meritev revščine relativna, manjši vpliv bo imela gospodarska rast na njeno vrednost.

2.2.3 Objektivna in subjektivna revščina

K revščini lahko pristopamo na objektivni ali subjektivni način. Objektivne definicije in meritve revščine (npr. 1,25 \$ na dan) so določene s strani raziskovalcev, ki zbirajo in analizirajo podatke ter se na podlagi dobljenih rezultatov odločijo, kdo spada med revni del prebivalstva. Takšne definicije in meritve imajo to prednost, da so rigorozno določene in omogočajo primerjavo v času in prostoru. Vendar pa kritiki opozarjajo, da lahko takšne opredelitve vključujejo eksplicitne ali implicitne vrednostne sodbe, zaradi česar je treba biti previden (Hulme 1574–1577). Zagovorniki tega pristopa trdijo, da posamezniki niso vedno najboljši sodniki za odločanje o tem, kaj je najbolje za njih. Na primer, večina pristopov k merjenju revščine je osnovana na pomembnosti pridobivanja zadostne količine hrane, a čeprav vsi posamezniki dajejo visoko vrednost potrošnji hrane, pa nekateri dajejo višjo vrednost določeni vrsti hrane ali količini hrane, ki ni najboljša za njihovo fiziološko dobro počutje. Zaradi tega je možno, da lahko subjektivni pristop podcenjuje ali precenjuje porabo hrane v primerjavi z objektivnim pristopom, kar lahko vodi do nasprotujočih si ocen o tem, kdo je reven in kdo ne (Lok-Dessallien 2000, 3).

Nasprotno pa so subjektivne opredelitve in meritve (ali ocene) revščine pripravljene s strani posameznikov, ki podajajo mnenje o svojem statusu ter o statusu drugih v svoji skupnosti ali družbi. Torej so subjektivne v tem pomenu, da anketiranci, ne zunanji analitiki, določajo, kaj je za njih revščina in kaj so sprejemljive minimalne ravni blaga, storitev in drugih elementov, ki so potrebni za preživetje. V smislu ustvarjanja znanja o tem, kaj je revščina, ima tak pristop veliko prednosti, saj dovoljuje opredeljevanje revščine tistim, ki to najbolj dobro poznajo, in tistim, ki takšne izkušnje vsakodnevno doživljajo. Mogoče je trditi tudi, da so subjektivni pristopi etično bolj pravični kot objektivni, saj prepoznavajo pravico revnih, da ustvarjajo družbeno znanje, kar v jeziku razvoja pomeni, da jim omogoča opolnomočenje. Seveda pa ima tak pristop tudi slabosti, saj ljudje, ki živijo na različnih področjih, določajo različna merila revščine, ali pa lahko svoje percepcije o revščini spremenijo skozi čas, kar naredi primerjavo zelo oteženo ali celo nemogočo (Hulme 2010, 1577–1584).

2.2.4 Fiziološko in sociološko pomanjkanje

Več konceptov revščine je izpeljanih iz zaznanih vzrokov za revščino. Razdelimo jih lahko na dve vrsti pomanjkanja: fiziološko in sociološko. Kar zadeva fiziološko pomanjkanje so ljudje revni, ker nimajo dohodkov, hrane, oblačil in zavetja (Lok-Dessallien 2000, 4). Takšno fiziološko poimenovanje revščine je osnova za najpogostejše uporabljen pristop k analizi revščine, in sicer pristop, osnovan na dohodku (*Income Poverty Approach* – IPA) ter pristop, osnovan na osnovnih potrebah (*Basic Needs Approach* – BNA) (Shaffer 2008, 3), čeprav nekateri zagovorniki BNA postavljajo parametre na način, ki presega koncept fizioloških potreb (Lok-Dessallien 2000, 4). Strategije za zmanjšanje revščine, ki izhajajo iz teh pristopov, se osredotočajo na povečanje dohodkov revnih in njihovo zadovoljevanje osnovnih potreb, kot sta zdravstvo in izobraževanje (prav tam).

Koncepti revščine, ki izhajajo iz perspektive socioloških pomanjkanj, so zakoreninjeni v temeljnih strukturnih neenakostih in povezanih prikrajšanostih. Osnovane so na mišljenju, da tudi, če viri dotekajo v sektorje, kjer prevladuje revno prebivalstvo, le-to tega ne bo imelo možnosti izkoristiti zaradi strukturnih ovir. Te omejitve ovirajo dostop revnih tako do zunanjih sredstev, kot so posojila, zemljišča, infrastruktura in skupna lastnina (tj. naravno okolje), kot tudi do notranjih sredstev kot so zdravje, prehrana in izobrazba. Temeljni vzroki so v strukturah moči in upravnih zadevah kot tudi v neenakostih, vpetih v makro-politične okvire in distribucijske sisteme (Lok-Dessallien 2000, 4).

Koncept revščine, osnovan na človekovih zmožnostih (*Human Capability Concept*), se osredotoča na razširitev priložnosti revnih ter zajema tako fiziološko kot tudi sociološko razumevanje prikrajšanosti (Lok-Dessallien 2000, 4). Skladno s tem revščina ni vidna »zgolj v stanju pomanjkanja, v katerem posameznik dejansko živi, ampak tudi v pomanjkanju resnične priložnosti–kar je posledica družbenih omejitev kot tudi osebnih okoliščin–ki bi mu omogočila, da bi živel dragoceno in cenjeno življenje« (UNDP 1997, 16). Poudarek na opolnomočenju revnih, lažšanju revnim sodelovanje v družbi in omogočanje vzpona navzgor po družbeni lestvici, so bistveni elementi tega pristopa (Lok-Dessallien 2000, 4). Ta pristop usklajuje pojem absolutne in relativne revščine, saj lahko relativno pomanjkanje v dohodkih in surovinah pripelje do absolutnega pomanjkanja v minimalnih zmožnostih (UNDP 1997, 16).

2.2.5 Sredstva ali cilji

Vzporedno s širjenjem koncepta gospodarskega razvoja se je pojavila ideja, da ima gospodarski razvoj mnogo dimenzij. Na razvoj je potrebno gledati ne kot na končni cilj, ampak kot na sredstvo – kot na instrumentalni proces, ki pripomore k uspešnemu pobegu iz pasti revščine ter k doseganju človekovega razvoja in svobode (Meier 2005, 6). Kot razlaga Hulme (2010, 1540–1546), sta koncept človekovega razvoja (*Human Development Concept*) in koncept človekovih zmožnosti (Sen 1989 in 1993) prepričala mnoge, da mora biti strog poudarek na končnem cilju in ne toliko na sredstvih. To je pripeljalo do razširitve koncepta revščine in omogočilo spoznanje, da so lahko sposobnosti posameznikov pri pretvorbi dohodka v zmožnosti različne (na primer invaliden človek bo potreboval več prihodkov ali sredstev kot osebe, sposobne za delo, da bo dosegel enak minimalni življenjski standard).

Razlikovanje med sredstvi za doseganje končnega cilja (*means*) in samim končnim ciljem (*ends*) leži v osrčju konceptualne razdelitve na področju nadzora nad revščino. Prva se nanaša na sredstva, s katerimi se doseže željen cilj, druga pa meri končni rezultat. Na primer, stroški minimalne košarice s hrano so kazalec, ki spada med sredstva, medtem ko prehransko stanje (merjeno z različnimi kazalniki, kot na primer razmerje med težo in višino in višino in starostjo, ter pojavnost pomanjkanja vitaminov) spada med tip, ki se ukvarja s končnim rezultatom (Lok-Dessallien 2000, 7).

Za merjenje revščine se je tradicionalno uporabljalo kazalnike, ki temeljijo na sredstvih, med katerimi so bili najpogostejši denarni kazalniki. Danes pa dobivajo na pomembnosti tudi kazalniki, ki temeljijo na končnem cilju, kot je na primer indeks človekove revščine (*Human Poverty Index* – HPI), ki je bil predstavljen leta 1997 v Poročilu o človekovem razvoju (*Human Development Report* – HDR), pripravljenim s strani UNDP (Lok-Dessallien 2000, 7–8).

2.2.6 Kvantitativni in kvalitativni pristopi

Čeprav je bila uporaba kvantitativnih pristopov na področju revščine dolga leta prevladujoča, se danes uporaba kvalitativnih pristopov nekoliko povečuje.¹³ Povečujejo se tudi poskusi integracije teh dveh pristopov, a z bolj malo uspeha.

¹³ Primer uporabe kvalitativnih pristopov s strani SB je na primer Poročilo z naslovom 'Glasovi revnih' (*Voices of the Poor*), ki je bilo objavljeno v treh delih: *Can Anyone Hear Us?* (Narayan in drugi 1999), *Crying Out for*

V praksi so kvantitativni pristopi najpogosteje uporabljeni na področju ekonomije, medtem ko mehkejša družboslovna veda uporablja predvsem kvalitativne metode (White 2002, 511). Kvantitativni pristop za zbiranje podatkov (predvsem tistih, ki jih je mogoče meriti) običajno uporablja naključne vzorčne ankete in strukturirane intervjuje. Tako dobljene podatke analizira s pomočjo statističnih tehnik. Ravno nasprotno pa kvalitativni pristop običajno uporablja namensko vzorčenje in pol-strukturirane ali interaktivne intervjuje za pridobivanje podatkov, predvsem tistih, ki se nanašajo na stališča, preference, prioritete, sodbe in percepcije revnih ljudi samih o določeni temi. Podatki se nato analizirajo preko socioloških in antropoloških raziskovalnih tehnik (Carvalho in White 1997, 4). Medtem ko se lahko kvantitativni podatki združujejo in seštevajo, pa je to po navadi nemogoče za kvalitativne podatke. Po drugi strani pa kvalitativni podatki zagotavljajo bolj subtilno, natančno in poglobljeno sliko realnosti kot kvantitativni (Lok-Dessallien 2000, 9).

IPA in BNA sta večinoma opredeljena s kvantitativnimi kazalniki (čeprav so lahko uporabljeni tudi kvalitativni, da se ugotovi na primer percepcija ljudi o kakovosti storitev ali življenja na sploh). Pristop, osnovan na človekovih zmožnostih (*Human Capability Approach* – HCA), podobno zaposluje obe vrsti kazalnikov, a veliko več kvalitativnih kot prejšnja dva pristopa. Kvalitativni kazalniki pa prevladujejo predvsem v pristopih, osnovanih na sodelovanju (*Participatory Approaches to Poverty Reduction*) in opolnomočenju (*Empowerment Approaches to Poverty Reduction*) (Lok-Dessallien 2000, 9).

Carvalho in White (1997, 12–17) naštevata prednosti in slabosti obeh pristopov, in sicer glavne prednosti kvantitativnih pristopov so, da omogočajo združevanje podatkov, dajejo rezultate, katerih zanesljivost je mogoče meriti, in omogočajo simulacijo različnih politik. Glavne slabosti so na primer vzorčne in ne-vzorčne napake, da ne vsebujejo elementov, ki so težko merljivi, ter niso zmožni zajeti vprašanj znotraj gospodinjstva, ampak zgolj med njimi. Glavne prednosti kvalitativnih pristopov pa so bolj poglobljena definicija revščine, več vpogleda v vzročne procese in več natančnosti in globine informacij o nekaterih vprašanjih. Glavne slabosti so med drugim pomanjkanje posploševanja ter težave pri preverjanju informacij.

Change (Narayan in drugi 2000) in *From Many Lands* (Narayan in Petesch 2002). Pristop je bil deležen veliko kritik zaradi pomanjkanja doslednosti pri vzorčenju in predstavitvi rezultatov (White 2002, 513).

Obstoj mnogih konceptov jasno nakazuje na to, da se problem revščine ni razvil neodvisno od družbenih virov. Gre za družbeno konstruiran problem, ki ga je mogoče razumeti na način, ki je odvisen od tega, kateri koncept vzamemo za osnovo. Razkol med pozitivisti in post-pozitivisti je povzročil, da se je (absolutna) revščina razvila tako v ozkem smislu (1 \$ na dan), osnovanem na fiziološkem pomanjkanju, kot tudi širšem (človekov razvoj), ki zajema sociološko pomanjkanje. Osredotoča se tako na sredstva (1 \$ na dan, gospodarka rast) kot tudi na cilje (npr. spodbuditi enakost spolov, doseči splošno univerzalno izobrazbo), uporablja objektivne in kvantitativne (npr. 1 \$ na dan) in subjektivne in kvalitativne (npr. Glasovi revnih) metodološke postopke k definiranju in merjenju revščine. Zaradi različnih konceptov revščine pa so se razvili tudi različni pristopi k njenemu definiranju in merjenju, ki so predstavljeni v naslednjem podpoglavju.

2.3 Pristopi k merjenju in definiranju revščine

Pri oblikovanju politik za učinkovito zmanjšanje revščine je pomembno vedeti, kam smo usmerjeni oziroma katero tarčo ciljamo. Kot pravijo Laderchi in drugi (2003, 2) je trenutni pristop k opredelitvi revščine in oblikovanju politik vse prej kot jasan. Na eni strani obstaja močno priznavanje revščine kot večdimenzionalne, po drugi strani pa denarni pristop še vedno prevladuje tako na nacionalni kot tudi na mednarodni ravni. Razjasnitev, kako je revščina definirana, je izjemno pomembna naloga, saj različne definicije revščine pomenijo uporabo različnih kazalnikov za njeno merjenje, kar pripelje do opredelitve različnih posameznikov in skupin kot revnih ter zahteva različne politične rešitve za odpravo revščine.

2.3.1 Pristop, osnovan na dohodku

IPA je najpogostejše uporabljen pristop pri ugotavljanju in merjenju revščine. Predvideva, da so posamezniki ali gospodinjstva revna, če njihov dohodek pade pod vnaprej določen prag, ki je običajno opredeljen kot minimalna družbeno sprejemljiva stopnja blaginje skupine prebivalstva (Lok-Dessallien 2000, 10; Laderchi in drugi 2003, 6). Poudarek je torej na materialni blaginji in dohodku (Lok-Dessallien 2000, 10). Takšen pristop pa ugotavlja zgolj dohodkovno revščino. Na tej podlagi je SB v poznih osemdesetih letih izumila prag globalne revščine 1 \$ na dan. Tako je v WDR iz leta 1990 nastal prvi poskus štetja revnih po svetu, ki je prepoznal 1.115 milijona ekstremno revnih (Hulme 2010, 1643–1647).

Za omogočanje mednarodnih primerjav absolutne revščine je SB izbrala merjenje globalne revščine glede na standarde, ki določajo revščino v najbolj revnih državah (Ravallion in drugi

1991a, 346; Deaton 2003, 16).¹⁴ SB iz analize v celoti izključuje bogate države, za države z nizkim in srednjim dohodkom pa namesto nacionalne meje revščine, ki so višje v bolj bogatih državah, uporablja skupen mednarodni prag revščine, ki je primeren za merjenje ekstremne revščine, in je opredeljen kot revščina v najrevnejših državah (Deaton 2003, 15–16). Tako je nastal kazalec revščine 1 \$ na dan (Ravallion 2006, 452), ki je nadalje pretvorjen v lokalno valuto s pomočjo menjalnih tečajev glede na pariteto kupne moči (*Purchasing Power Parity* – PPP), ki izenačijo kupno moč različnih valut ter na takšen način pretvorijo globalni prag revščine v lokalno valuto (Deaton 2003, 17; Ravallion 2006, 452). Kot pravi Deaton (2003, 17) se vse sliši lepo in prav v teoriji, a je v praksi uporaba PPP zelo sporna in pogosto predmet velikih napak, saj v osnovi sploh ni bila ustvarjena v ta namen. Tako ni nobenega zagotovila, da bo uspešno in pravilno pretvorila življenjske standarde revnih iz ene države v drugo (prav tam). Naslednji problem je v tem, da PPP ni izračunana za vsako državo, niti za vsako leto v neki državi, zaradi česar je potrebno zanašanje na interpolacije in predvidevanja, ki so pogosto precej netočna (prav tam). Obstajajo torej kritiki, ki dvomijo o tem ali uporaba PPP sploh ima kakšen pomen pri merjenju globalne revščine.

Najpogosteje uporabljena kazalnika dohodkovne revščine sta delež revnih (*Headcount Index* – HCI) in BDP na prebivalca. Slednji je lahko zavajajoč, saj je možno, da medtem ko BDP raste, osebni dohodki ostajajo enaki ali celo upadejo v določeni skupini prebivalstva (Lok-Dessallien 2000, 10). HCI pa je osnovan na pragu revščine, ki je določen s ceno minimalne košarice osnovnih dobrin, potrebnih za preživetje. Pri čemer se uporabljajo podatki o dohodku, potrošnji in izdatkih dela prebivalstva, ki ne spada med reven del. Pojav revščine je nato izračunan kot delež prebivalstva, katerega dohodki padejo pod to mejo (prav tam). Ena večjih slabost HCI je, da ne pove ničesar o tem, kaj se zgodi z distribucijo pod pragom revščine. Na primer, če reven človek postane še bolj reven, se HCI ne bo spremenil (Ravallion 2006, 452).¹⁵

IPA omogoča nacionalne in mednarodne primerjave, močan pa je tudi v tem, da lahko posplošuje in standardizira rezultate, kar omogoča lažjo analizo trendov revščine, a je obenem odvisen od zunanje presoje in je pogosto absoluten, objektivni in arbitraren (Greeley 1994; Lu 2012, 3). Revščina je tako razumljena na podlagi individualističnega pogleda, glede na

¹⁴ Takšno razumevanje revščine izpušča revne v srednje razvitih državah, kar je velika pomanjkljivost takšnega pristopa (Ravallion 2006, 452).

¹⁵ V sedemdesetih in osemdesetih letih pa je nastalo tudi nekaj predlogov za boljše merjenje revščine, ki odražajo distribucijo pod pragom revščine, kot na primer Watts (1968), Sen (1976) in Foster, Greer in Thorbecke (1984).

okolščine in obnašanje posameznika, in ne kot družbeni pojav (Laderchi in drugi 2003, 8). Nekatere slabosti IPA so predvidevanje, da je mogoče nadzirati vse pomembne razlike med heterogenimi posamezniki in neupoštevanje družbenih virov (Laderchi in drugi 2003, 13). Nadalje, ocene revščine, ki jih ta pristop zagotavlja, so še vedno predmet intenzivnih debat, kot je na primer razprava o pragu revščine 1 \$ na dan (Reddy in Pogge 2005; Ravallion 2008). Vrednostne sodbe o tem, katere bistvene dobrine za preživetje bi naj vsebovala košarica dobrin, so določene od zunaj, brez udeležbe revnih ljudi samih (Laderchi in drugi 2003, 13).

IPA se osredotoča na izboljšave slabih gospodarskih razmer revnih tako, da se lahko njihov dohodek dvigne nad prag revščine, kar lahko politiki razlagajo kot razlog za poudarjanje gospodarske rasti (Laderchi in drugi 2003, 28). Vendar pa imajo rezultati denarnih politik zgolj kratkoročne in ne trajnostne rezultate, zaradi česar je še toliko bolj pomembno nasloviti in rešiti vzroke revščine in ne zgolj posledic (Lu 2012, 4).

2.3.2 Pristop, osnovan na osnovnih potrebah

BNA je naredil korak naprej v primerjavi z IPA, saj je definiral revščino kot pomanjkanje nekaterih (sicer predvsem materialnih) zahtev, ki so potrebne za zadovoljitev osnovnih človekovih potreb (Lok-Dessallien 2000, 11).

BNA se je razvil v sredini sedemdesetih let dvajsetega stoletja, pri čemer so bili vodilni Mednarodna organizacija dela (*International Labour Organization* – ILO) (Stewart 2006, 14) in avtorji, kot so Paul Streeten, Frances Stewart (Qizilbash 2006, 246) in Dudley Seers. Kot razlaga Stewart (2006, 15), je bila njihova težnja podati kritiko na razumevanje razvoja v drugi polovici dvajsetega stoletja, ki je zaobjemalo zgolj aktivnosti, ki bi povečale nacionalni dohodek držav v razvoju (DVR). Želeli pa so tudi opozoriti, da razvoj obsega več kot gospodarsko rast, ter ohromiti BDP kot glavni kazalec razvoja.

Do šestdesetih let dvajsetega stoletja je bila revščina namreč strogo ekonomsko določena, življenjski standard pa je bil merjen z dohodkom na prebivalca (Sumner 2007, 6). Seers (1969) je v svojem delu razširil pomen razvoja iz BDP na prebivalca in ga spremenil do mere, da vključuje 'osnovne potrebe' (*basic needs*). Sicer še vedno v veliki meri ekonomska re-definicija je potrdila, da so ljudje in ne države ključnega pomena v procesu razvoja (ILO 1976, V). Pri revščini gre za zadovoljevanje osnovnih potreb, ki ne vključujejo zgolj dohodka in

zaposlenosti, ampak tudi fizične potrebe, potrebne za doseganje osnovnega življenjskega standarda, kot so hrana, zavetje in javne dobrine (ILO 1976, 32).

Mnogi so BNA obtožili, da je materialističen in pokroviteljski s tem, ko narekuje vzorce potrošnje revnega dela prebivalstva (Stewart 2006, 15). Sen (1993, 40) je na primer zapisal, da težnja opredeljevanja osnovnih potreb v obliki potreb po proizvodih (kot so hrana, zavetje, oblačila, zdravstvena oskrba) lahko odvrne pozornost od dejstva, da ti proizvodi niso nič drugega kot sredstva za doseganje končnega cilja (vložki za zmožnosti). Razlika med izdelki in zmožnostmi je velikega pomena, saj se odnos med njima lahko zelo razlikuje med posamezniki (celo v isti družbi). Sen je tako ta pristop obtožil, da je podrejen 'blagovnemu fetišizmu' (*commodity fetishism*) (prav tam).

2.3.3 Pristop, osnovan na zmožnostih

Pristop, osnovan na zmožnostih (*Capability Approach* – CA) se je razvil kot alternativa ortodoksnim ekonomskim okvirom za razmišljanje o revščini, neenakosti in človekovem razvoju na splošno (Clark 2006, 32). Amartya Sen (1984/1997, 1989, 1992, 1993, 1999/2000) je bil tisti, katerega delo je postavilo temelje pristopa, ki razume revščino kot neuspeh pri doseganju osnovnih zmožnosti, vključno z zmožnostjo zadovoljiti določene ključne funkcije, ki so določene z neko minimalno sprejemljivo ravni (Sen 1993, 41).

Po tem pristopu je blaginja razumljena kot svoboda posameznikov, da lahko uresničijo svoj potencial. Osredotoča se na ne-denarne kazalnike za ocenjevanje blaginje ali pomanjkanja. Denarni viri so zgolj sredstvo za doseganje cilja, tj. krepitev zmožnosti, ne pa cilj sam po sebi. Denarni viri niso vedno zanesljiv kazalec zmožnosti zlasti zaradi razlik, s katerimi se posamezniki soočajo pri pretvarjanju teh virov v dragocene dosežke oziroma funkcije (*functionings*).¹⁶ Če je poudarek na končnem cilju, morajo ocene revščine upoštevati tudi dejstvo, da nekateri posamezniki potrebujejo več virov za doseganje enakih funkcij. Poudarek je raje na ideji o ustreznosti tako denarnih kot tudi ne-denarnih sredstev za doseganje določenih zmožnosti kot na njihovi zadostnosti. Poudarjena je tudi vloga zunanjih dejavnikov, ki prav tako vplivajo na zmožnosti (Laderchi in drugi 2003, 14).

¹⁶ Koncept 'funkcij' (*functionings*) ima izrazito Aristotelске korenine in odraža različne stvari, ki jih posameznik vrednoti kot pomembne v življenju. Tako vrednotene funkcije se raztezajo vse od najbolj osnovnih, kot na primer biti nahranjen in prost bolezni, ki se jim je mogoče izogniti, pa vse do kompleksnih aktivnosti ali osebnih stanj, kot na primer biti zmožen sodelovati v skupnosti in imeti samospoštovanje (Sen, 1997, 5).

Temelje CA najdemo v Senovih kritikah tradicionalne ekonomije blaginje, ki običajno enači blaginjo bodisi z materialnimi viri, kot so dohodek in povpraševanje po blagu, bodisi s stopnjo zadovoljstva (*utility*), ki jo prinaša posedovanje materialnih virov, kot je na primer sreča, izpolnitev želja in podobno (Clark 2006, 33).

Kot pravi Sen (1999/2000), je treba razvoj obravnavati kot širitev resničnih svoboščin in človekovih zmožnosti, ne pa ga enačiti z rastjo osebnega dohodka, BDP, industrializacijo, tehnološkim napredkom ali družbeno modernizacijo. Rast BDP ali osebnega dohodka je sicer lahko pomemben element, a le kot sredstvo za širjenje svoboščin, ki jih uživajo člani neke družbe (Sen 1999/2000, 3). CA je močan v tem, da ima zelo interdisciplinaren značaj in poudarek na večdimenzionalnem vidiku človekove blaginje (Robeyns 2005, 93). Poudarja razliko med sredstvi in končnim ciljem (*means and ends*) ter med vsebinskimi svoboščinami (zmožnostmi) in rezultati (funkcijami) (prav tam).

Z namenom oceniti napredek človekovega razvoja, je nastal HDI, ki je združil tri pomembne kazalnike zmožnosti: pričakovano življenjsko dobo, izobrazbo in dohodek na prebivalca (Sen 2006, 258).¹⁷ CA se odseva tudi v HPI, ki je bil prvič predstavljen v HDR iz leta 1997. To je bil pomemben korak k večdimenzionalnim meritvam revščine, a HPI ni bil niti institucionaliziran v enakem obsegu kot HDI niti ni bil vključen v nobenega izmed MDGs (Hulme 2010, 1679–1683).

CA je bil deležen tudi nekaterih kritik. Prva se nanaša na identifikacijo zmožnosti, saj Sen ni uspel dopolniti svojega pristopa s skladnim seznamom zmožnosti (Nussbaum 2000; Laderchi in drugi 2003, 17; Clark 2006, 36). Vendar pa Alkire (2002) trdi, da ravno to različnim družbam omogoča izbiro, da same določijo, kaj bodo štele med osnovne zmožnosti. Laderchi in drugi (2003, 18) podajajo drugo kritiko, ki se nanaša na merjenje zmožnosti, ki jih je izredno težko izmeriti. Ker zmožnosti predstavljajo niz možnih izidov, in jih je težko empirično prepoznati, obstaja v praksi močna težnja po merjenju funkcij in ne zmožnosti (kot na primer pričakovana življenjska doba, pismenost, stopnja obolevnosti in podobno). Vendar pa takšno merjenje funkcij namesto zmožnosti ta pristop zelo približa BNA pristopu k merjenju revščine. CA je bil tako s strani nekaterih kritikov označen za preveč

¹⁷ HDI upošteva predvsem dejstvo, da tudi z enako stopnjo gospodarskega izobilja, razlike v pričakovani življenjski dobi in osnovni izobrazbi odražajo pomembne razlike v kakovosti človeških življenj. HDI torej služi kot razširitev omejene vizije BDP in ostalih ozkih kazalnikov, ki temeljijo na dohodku (Sen 2006, 258).

individualističnega (Stewart in Deneulin 2002), ne-operativnega (Sugden 1993, 1953; Srinivasan 1994; Roemer 1996) in nepraktičnega (Sugden 1993, 1953).

Obstajajo nekatere značilnosti, ki so skupne IPA in CA. Prvič, oba uporabljata individualistično perspektivo revščine, saj je tako pomanjkanje dohodka kot tudi zmožnosti značilnost posameznikov. Drugič, oba pristopa temeljita na zunanjih presojah in ocenah revščine. Tretjič, ne zajemata temeljnih vzrokov ali dinamike revščine, njun cilj je opisati situacijo v določenem časovnem obdobju in brez osebne vpletenosti zagotoviti temeljno analizo vzrokov revščine (Laderchi in drugi 2003, 20).¹⁸ Pristopi, osnovani na družbeni izključenosti in participativni pristopi, analizirani v nadaljevanju, se v vseh zgoraj naštetih točkah razlikujejo od teh dveh pristopov.

Kljub vsemu je CA skozi svoj razvoj stalno opozarjal in omogočal širjenje razumevanja globalne revščine kot problema večdimenzionalnih razsežnosti. Ker zlasti vodilni monetarni pristopi k merjenju revščine s strani SB, še vedno niso upoštevali njenih mnogih razsežnosti, je v okviru CA nastalo novo merilo večdimenzionalne revščine, imenovano MPI. Razvoj MPI sta omogočila Inicijativa Oxforda za revščino in človekov razvoj (*Oxford Poverty & Human Development Initiative* – OPHI) ter UNDP. Zasnovali sta ga Sabina Alkire in Maria Emma Santos (Alkire in Santos 2010), in sicer s pomočjo tehnike za merjenje večdimenzionalne revščine, znane kot Alkire-Foster metoda (Alkire in Foster 2008). To sta ustvarila Sabina Alkire in James Foster (prav tam). MPI je bil predstavljen v HDR leta 2010 (OPHI 2007–2015a). Od takrat je letno objavljen v HDR. MPI temelji na pristopu, osnovanem na zmožnostih (UNDP 2010, 94) in dopolnjuje ocenjevanje revščine, osnovane na monetarnih metodah (Alkire in Foster 2009; Alkire in Santos 2010). V letu 2010 je OPHI z uporabo MPI analiziral revščino v 104 državah, kar je predstavljalo 78 odstotkov svetovnega prebivalstva, v času na prehodu iz leta 2014 in 2015 je MPI zajemal že 110 držav (OPHI 2007–2015b).

MPI opredeljuje pomanjkanja na ravni gospodinjstev v istih treh dimenzijah kot HDI (zdravje, izobraževanje in življenjski standard) in prikazuje povprečno število revnih in število pomanjkanj, s katerimi se revna gospodinjstva soočajo v istem času (UNDP 2010, 94). MPI nadomešča indeks človekove revščine HPI, ki je bil objavljen od leta 1997 (UNDP 1997) do leta 2009 (UNDP 2015a). HPI je uporabljal povprečje držav, z namenom prikazati

¹⁸ Čeprav nekatere študije seveda merijo revščino s preiskovanjem vzrokov in procesov, ki vodijo do denarne revščine ali revščine, osnovane na zmožnostih, kot na primer Baker (1997) ter Datt in Ravallion (1998).

pomanjkanja na področju zdravja, izobraževanja in življenjskega standarda, a ni mogel prepoznati specifičnih posameznikov, gospodinjstev ali večjih skupin ljudi kot skupno prikrajšanih (Kanbur in Squire 1999; UNDP 2010, 95). MPI pa obravnava te pomanjkljivosti s tem, ko prvič, zajema število ljudi, ki se soočajo s pomanjkanji, in drugič, ko pokaže, s koliko pomanjkanji se soočajo v povprečju (UNDP 2010, 95). To je mogoče razčleniti po dimenzijah in posledično pokazati, kako se sestava večdimenzionalne revščine spreminja v pojavnosti in intenzivnosti za različne regije, etnične skupine in podobno, kar ima koristne posledice za politiko (prav tam). MPI torej ne meri zgolj deleža ljudi v pomanjkanju, ampak tudi intenziteto pomanjkanja za vsako gospodinjstvo, kar zagotavlja bolj celovito sliko (UNDP 2014b, 41).¹⁹

Delež večdimenzionalno revnih ljudi je običajno višji od deleža dohodkovno revnih, ki živijo z manj kot 1,25 \$ na dan (UNDP 2014b, 41). Na primer v Kambodži je v letu 2010 47 odstotkov ljudi živel v večdimenzionalni revščini, a le 19 odstotkov z manj kot 1,25 \$ na dan (prav tam). Približno 1,2 milijarde ljudi živi z manj kot 1,25 \$ na dan in 2,7 milijarde ljudi živi z manj kot 2,50 \$ na dan (UNDP 2014b, 71).²⁰ Poleg tega pa 1,5 milijarde ljudi živi v večdimenzionalni revščini²¹ in skoraj 800 milijonov zelo blizu revščine (prav tam)²². Tako da več kot 2,2 milijarde ljudi živi z dvema ali več kritičnimi pomanjkanji (prav tam).

2.3.4 Družbena izključenost

Koncept družbene izključenosti se je razvil v industrializiranih državah z namenom opozoriti na proces marginalizacije in prikrajšanosti, ki se lahko pojavljajo tudi v razvitih državah (Lenoir V Laderchi in drugi 2003, 20),²³ kar je bil velik opomin na obstoj večplastnih prikrajšanosti tudi v družbi, kjer naj bi vladalo izobilje (Laderchi in drugi 2003, 20). Družbena izključenost se nanaša torej na tiste ljudi, ki niso zaščiteni s strani socialne države (Lu 2012,

¹⁹ Človek je večdimenzionalno reven, če trpi pomanjkanje v vsaj eni tretjini ponderiranih kazalnikov. Tisti, ki se štejejo, da so zelo blizu revščine, trpijo pomanjkanje v eni petini ali več, ampak manj kot eni tretjini ponderiranih kazalnikov. Tisti, ki trpijo pomanjkanje v eni polovici kazalnikov ali več, pa živijo v ekstremni večdimenzionalni revščini (UNDP 2015a). Dimenzije, kazalniki in ponderji globalnega MPI so prikazani v prilogi C.

²⁰ SB zagotavlja ocene dohodkovne revščine, ki temeljijo na anketah med leti 2000 in 2012 za 104 države, kar predstavlja 5,4 milijarde ljudi. Število ljudi, živečih z manj kot 1,25 \$ na dan je 1,2 milijarde oziroma 22 odstotkov ljudi v teh 104 državah (UNDP 2014b, 135).

²¹ Ta ocena je osnovana na podatkih med leti 2005 in 2012 za 91 držav, ki predstavljajo 5 milijard oziroma 75 odstotkov svetovnega prebivalstva (UNDP 2015a).

²² Populacija, ki se smatra, da je zelo blizu večdimenzionalne revščine, je prikrajšana v 20–33 odstotkih deprivacij. Populacija, ki se smatra, da je blizu revščine v monetarnem pogledu pa ima dohodek višji od 1,25 \$ na dan, ampak manj kot 2,50 \$ na dan (UNDP 2014b, 135).

²³ Lenoir, R. 1974. *Lex Exclus: un Fran ais sur dix*. Pariz: Seuil. V Laderchi in drugi (2003, 20).

6). Koncept danes tvori osrednji vidik socialne politike Evropske unije (EU), Evropski svet (ES) pa je sprejel že več dokumentov, začnši z Lizbonsko strategijo²⁴ iz leta 2000, v katerih je pojasnil strateške cilje in politične procese, katerih cilj je preprečiti tveganje revščine in družbene izključenosti (Laderchi in drugi 2003, 20). Koncept se je skozi aktivnosti agencij ZN postopoma razširil tudi v DVR (Clert 1999, 178–179).

Evropska fundacija za izboljšanje življenjskih in delovnih pogojev definira družbeno izključenost kot »proces, s katerim so posamezniki ali skupine v celoti ali delno izključeni iz polnega sodelovanja v družbi, v kateri živijo. Nastane lahko bodisi zaradi neuspeha pri zagotavljanju zaposlitve (izključenost iz trga dela) bodisi z omejenim dostopom do koristi ali socialnih storitev. To je lahko povezano z odsotnostjo polnih državljskih pravic.« (Deakin in drugi 1995, 129–130). To se odraža tudi v enem izmed zgodnjih del Townsenda (1979, 31), ki se pri definiranju pomanjkanja in revščine nanaša na tiste, ki so »dejansko izključeni iz vzorcev običajnega življenja, navad in aktivnosti«.

Atkinson (1998, 13–14) povzema tri glavne značilnosti družbene izključenosti, in sicer relativnost, agencijo in dinamiko.²⁵ Tudi Laderchi in drugi (2003, 21) nakazujejo, da je ena izmed glavnih značilnosti pristopa, osnovanega na družbeni izključenosti, osredotočenost na dinamične procese, ki spodbujajo nastanek pomanjkanja. Od drugih pristopov se razlikuje tudi v tem, da postavlja družbeno perspektivo v samo osrčje pristopa, kar pomeni, da je družbena izključenost družbeno definirana in pogosto značilnost skupin in ne posameznikov (na primer starostnikov, rasnih ali etničnih skupin in podobno). Ta relacijski poudarek odpira pot drugačnim političnim agendam kot individualistični pristopi, saj politike naslavljajo skupine in se dotikajo na primer odprave diskriminacije.

Kot pravi Lu (2012, 6), takšen pristop premakne pozornost od dohodka oziroma ozke denarne dimenzije revščine in zaobjame tudi socialno, politično in kulturno dimenzijo. Namesto da bi pozornost posvečal zgolj absolutni prikrajšanosti in statičnim pogojem, obravnava relacijske vidike ter poudarja družbene odnose, relativne pogoje in dinamične procese, ki lahko

²⁴ Lizbonska strategija: sklepi predsedstva – *Lisbon Strategy: Presidency Conclusions*. 2000. Sprejeta na vrhu Evropskega sveta v Lizboni marca leta 2000.

²⁵ Relativnost se nanaša na dejstvo, da so ljudje izključeni iz določene družbe. Izključenost je relativna glede na določeno družbo. Agencija se nanaša na dejstvo, da so ljudje izključeni kot rezultat nekih dejanj agenta. Ljudje so lahko na primer izključeni s strani bank, zavarovalnic, na delu s strani drugih delavcev, sindikatov, delodajalcev, vlade in podobno. Dinamika pa se nanaša na izključenost ljudi ne le zato, ker so na primer trenutno brez službe ali dohodka, ampak ker imajo zelo malo možnosti za življenje v prihodnosti. Omejene možnosti pa se ne nanašajo zgolj na njih same, ampak tudi na njihove potomce (Atkinson 1998).

ustvarjajo ali definirajo izključenost (prav tam). Laderchi in drugi (2003, 23) dodajajo, da koncept opozarja na vprašanje razporeditve, pri čemer tisti, ki so prikrajšani, po navadi ne morejo izboljšati svoje situacije brez nekakšne razporeditve virov in priložnosti, medtem ko denarni pristop predvideva, da je mogoče revščino, definirano v absolutnih pogojih, zmanjšati s pomočjo gospodarske rasti brez razporeditve virov .

2.3.5 Participativni pristopi k revščini

Medtem ko so bili vsi zgoraj naštet pristopi deležni kritike, da so podvrženi ocenam zunanjih raziskovalcev in da ne upoštevajo stališč revnih ljudi samih, pa je participativni pristop, razvit pod okriljem Roberta Chambersa (1992; 1994; 1995), spremenil ravno to in omogočil ljudem samim sodelovanje v odločitvah o tem, kaj pomeni biti reven in kakšen je obseg revščine (Laderchi in drugi 2003, 23).

Takšne metode imajo vsaj dve pomembni prednosti. Prvič, ker revni sami uporabljajo lastne miselne konstrukte in niso prisiljeni na odgovarjanje na vprašanja zaprtega tipa, lahko delijo znanje in izkušnje ter razpravljajo, kaj se je zgodilo in zakaj, so tako zbrani podatki boljše kakovosti. In drugič, možno je trditi, da takšni pristopi krepijo položaj revnih, saj poudarjajo pravico do sodelovanja pri izgradnji znanja (Hulme 2010, 1696–1700). Vendar pa ima tudi ta pristop omejitve zaradi svoje subjektivnosti, relativnosti in reprezentativnosti ter pomanjkanja zmožnosti posploševanja ugotovitev med regijami in državami (Lu 2012, 8).

Načeloma ljudje sami sodelujejo pri ocenjevanju revščine, a tudi pri tem pristopu so skoraj vedno zunanji raziskovalci tisti, ki vodijo ocenjevanje in interpretirajo rezultate. Na primer, 'Glasovi revnih' (*Voices of the Poor*) (Narayan in drugi 1999, 2000 in 2002) so prepoznali pet tipov blaginje, in sicer materialno, fizično, socialno, svobodo izbire in delovanja ter varnost (Laderchi in drugi 2003, 25). Identifikacija teh dimenzij je nedvomno zanimiva, saj kaže, da je mogoče ekstrapolirati neke splošne vzorce iz različnih nacionalnih študij o revščini. To seveda odpira vprašanje, v kakšni meri se je ta priročen in prepričljiv okvir za predstavljanje rezultatov resnično pojavil iz analize revnih (Laderchi 2001, 10). Namreč, kot pravijo Laderchi in drugi (2003, 25), se je ta klasifikacija vsaj deloma pojavila iz poznejše racionalizacije zbranih podatkov iz različnih študij .

Cornwall (2002, 20–22) razlikuje tri vrste participativnih ocen revščine. V prvi vrsti so tiste, ki so povezane s povečanjem učinkovitosti in uspešnosti programov. Drugi sklop se dotika

tistih, ki so povezane s samoodločbo in opolnomočenjem posameznikov. Tretje pa poudarjajo medsebojno učenje. Laderchi in drugi (2003, 24) trdijo, da je SB uporabljala predvsem tiste pristope, ki so povezani z učinkovitostjo in uspešnostjo, a ni izboljšala učinkovitosti programov. Medtem ko zadnjega sklopa, tj. samoodločba in opolnomočenje, v delih SB ni moč veliko videti, pa poročilo Glasovi revnih spada pod tisti tip, ki poudarja medsebojno učenje (prav tam).

Participativni pristopi k ocenjevanju revščine so postali tudi formalni del globalne infrastrukture za načrtovanje zmanjševanja revščine. Strategije za zmanjševanje revščine (*Poverty Reduction Strategies* – PRS), ki jih mora pripraviti večina DVR, če želi dobiti razvojno pomoč, zahtevajo, da so skupaj s konvencionalnimi statističnimi analizami objektivnih podatkov narejene tudi participativne ocene revščine (*Participatory Poverty Assessments* – PPA). Mnogi namreč trdijo, da kombinacija ortodoksnih, kvantitativnih analiz in participativnih, subjektivnih ocen proizvaja globlje razumevanje narave revščine in vzrokov za njen nastanek tako, da so lahko oblikovane bolj učinkovite politike zmanjševanja revščine. Vendarle pa so odprte mnoge debate o tem ali sta lahko tako različna pristopa sploh integrirana ali pa so PPA zgolj dodatek k objektivni analizi z namenom, da se pomiri nevladne organizacije (*Non-Governmental Organizations* – NGO) in civilno družbo (Hulme 2010, 1705–1711).

Vidimo, da na področju opredelitve revščine ni jasnega in enotnega mnenja o tem, kako pristopati k razumevanju in merjenju revščine. Namesto tega smo priča zmedu zaradi množice pristopov, med katerimi vsak poudarja nekatere in zanemara druge dimenzije revščine, nakazuje na različne stopnje revščine ter upošteva različne značilnosti gospodinjstev pri opredeljevanju tega, katero gospodinjstvo se šteje za revno. To je jasno pokazala že Lu (2012),²⁶ ter s tem opozorila na pomembne epistemološke in normativne razlike med pristopi k razumevanju revščine.

Če je uvod naloge nakazal na splošno soglasje o razumevanju revščine kot večdimenzionalne, pa so prva tri podpoglavja jasno nakazala na veliko neenotnost na področju razumevanja revščine. Posledično je sum, da v praksi obstaja neujemanje med besedami in dejanji o uporabi večdimenzionalne revščine v strategijah za njeno odpravo še večji. Namen

²⁶ Lu (2012) je na podlagi podatkov iz 473 gospodinjstev, živečih v provinci Junan na Kitajskem, primerjala vse štiri pristope k ocenjevanju revščine in ugotovila, da so medsebojne odvisnosti med pristopi zelo nizke.

naslednjega podpoglavja je ugotoviti, ali lahko zgodovinski pregled razvoja koncepta večdimenzionalne revščine pojasni, zakaj k razumevanju in reševanju revščine ni enotnega pristopa.

2.4 Razvoj koncepta večdimenzionalne revščine

2.4.1 1950–60: Rojstvo subjekta gospodarskega razvoja

Prvi pristop, namenjen upravljanju z globalno revščino, ki je prišel v ospredje v poznih štiridesetih letih dvajsetega stoletja, je bil pristop, osnovan na človekovih pravicah (Hulme 2010, 673–674). Oblikovan je bil na podlagi Splošne deklaracije o človekovih pravicah²⁷ (*Universal Declaration of Human Rights* – UDHR) (prav tam), ki je predstavljala prvo globalno soglasje o zmanjšanju revščine (Hulme 2010, 923–924). Vendar je njegova pomembnost hitro upadla z vzponom modernizacijske teorije²⁸ v petdesetih letih, ki je začela poudarjati, da bo dvig gospodarske rasti dvignil dohodke revnih in hitro zmanjšal revščino (Hulme 2010, 673–676). Značilna za to obdobje je bila 'teorija vzleta' (*take-off theory*), ki jo je razvil Walt Rostow, in ki pravi, da morajo DVR iti skozi pet predvidljivih faz, da dosežejo množično potrošnjo (Rostow 1960/1971/1990). Razvoj je kmalu postal sinonim za hitro gospodarsko rast (Todaro in Smith 2012, 110). Modernizacijska teorija je bila privlačna do poznih šestdesetih, ko je postajalo vse bolj jasno, da ta ne izpolnjuje svoje obljube (Hulme 2010, 1741–1743). Nekaj dokazov je sicer prihajalo iz Južne Koreje, Hong Konga in Singapurja, a so bili ti v šestdesetih še preveč omejeni, da bi lahko podprli idejo o gospodarskih čudežih oziroma prepoznali gospodarske tigre (Hulme 2010, 2092–2093).

2.4.2 1960–70: Prvo razvojno desetletje Združenih narodov

S Kennedyjem na oblasti se je okolje, sicer na kratko, a dramatično spremenilo (Toye in Toye 2005, 140; Hulme 2010, 946–949;). Do decembra 1961 so države članice ZN postavile dva pomembna razvojna cilja, in sicer 5 odstotno letno rast BDP v DVR ter zagotavljanje 1 odstotka BDP s strani industrializiranih držav v obliki ODA v DVR vsako leto (Hulme 2010, 949–952). S temi cilji in s cilji ZN za izkoreninjenje bolezni in doseganjem univerzalne primarne izobrazbe so postavili osnovo za nadaljnja mednarodna prizadevanja (Hulme 2010,

²⁷ Splošna deklaracija človekovih pravic – *Universal Declaration of Human Rights*. 1948. Sprejeta in razglašena z resolucijo Generalne skupščine Združenih narodov št. 217 A (III), 10. decembra.

²⁸ Modernizacijska teorija se je razvijala v petdesetih in šestdesetih letih dvajsetega stoletja in je dobro ponazorjena v delih Walta Rostowa, Talcotta Parsonsa in Samuela Huntingtona (Barney 2006, 308). Trdila je, da je proces modernizacije v državah Zahodne Evrope in ZDA lahko razumljen kot model za vse druge še zaostale države (Kreutzmann 1998, 256). To je vodilo do desetletja, za katerega je bilo značilno »nedvoumno prepričanje, da se lahko problem nerazvitosti reši z uporabo strategije, usmerjene v gospodarsko rast« (prav tam).

52–55).²⁹ V tem obdobju je približno sedemdesetim DVR uspelo doseči 5 odstotno letno rast in približno dvajsetim celo več kot 6 odstotno stopnjo letne rasti (Jolly in drugi 2004, 107). Kljub uspehu pa so bili rezultati razvojnega desetletja razumljeni kot razočaranje, saj je visoka stopnja gospodarske rasti prinesla malo vidnih izboljšanj življenjskega standarda (Jolly in drugi 2004, 107).

Skoraj izključna koncentracija na en in edini globalni gospodarski cilj prvega razvojnega desetletja – povečanje BDP – je bilo upravičeno zaradi ideje, da je gospodarski razvoj nujno potreben za izboljšanje življenjskih pogojev in da je doseganje socialnega in človeškega napredka skoraj samodejno povzročeno z gospodarskim razvojem. A so izkušnje pokazale, da sta ti dve predpostavki zgolj deloma resnični (Jolly in drugi 2004, 109). Predlogi za mednarodno razvojno strategijo za sedemdeseta leta, v okviru priprav ZN za drugo razvojno desetletje, so odražali premik mišljenja v primerjavi s prvim razvojnim desetletjem. Odbor za razvojno načrtovanje (*Committee for Development Planning* – CDP) je trdil, da je v skupnem interesu vseh držav sveta, da okrepijo boj proti revščini, lakoti in bolezni ter dosežejo višji življenjski standard revnih v drugem razvojnem desetletju. Delo CDP proti koncu šestdesetih let je pomenilo tudi konec predpostavke, da gospodarski napredek avtomatsko vodi k izboljšanju življenjskih razmer. To pa je bila zgolj začasna opustitev, saj se je ideja vrnila v osemdesetih letih kot glavno vodilo v času strukturnega prilagajanja (Jolly in drugi 2004, 109).

2.4.3 1970–80: Drugo razvojno desetletje Združenih narodov

Slabi rezultati prvega razvojnega desetletja so privedli do dveh pomembnih sprememb (Jolly in drugi 2004, 108). Prvič, ponovno se je pojavilo vprašanje odnosa med gospodarsko rastjo in porazdelitvijo dohodka (prav tam). Seers (1969) je kritiziral razumevanje razvoja, ki je zajemalo zgolj aktivnosti, ki bi povečale nacionalni dohodek DVR, in pokazal, da razvoj pomeni veliko več kot zgolj gospodarsko rast. Poročilo generalnega direktorja ILO iz leta 1969 je bilo posvečeno podrobni analizi problemov revščine in zaposlovanja v DVR, ILO pa je na te probleme odgovorila v obliki Svetovnega zaposlitvenega programa (ILO 1969). V podobni smeri je deloval tudi CDP, Ekonomski in socialni svet ZN (*Economic and Social Council* – ECOSOC) pa je sprejel resolucijo o nujnosti ukrepanja proti množični revščini in

²⁹ Poleg UNDP sta bila glavna akterja tudi Svetovni program za hrano (*World Food Programme* – WFP) in Konferenca ZN za trgovino in razvoj (*United Nations Conference on Trade and Development* – UNCTAD) (Jolly in drugi 2004, 89).

brezposelnosti.³⁰ Ključne agencije sistema ZN so se odzvale z razvojem politik in programov za razvoj, osredotočen na človeka (Jolly in drugi 2004, 112). Resolucija Generalne skupščine ZN za sprejetje Mednarodne razvojne strategije za drugo razvojno desetletje ZN,³¹ ki pokriva obdobje sedemdesetih let, je v odstavku B, ki zajema cilje resolucije, poleg 6 odstotne rasti in ciljev za določitev tokov razvojne pomoči in sredstev, določila tudi tarče za zaposlenost, izobrazbo in zdravje. Organizacija ZN za izobraževanje, znanost in kulturo (*United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization* – UNESCO) je začela s programom za odpravo nepismenosti in razvoj ciljev za prehod na univerzalno osnovnošolsko izobrazbo (Jolly in drugi 2004, 112). Uveden je bil Eksperimentalni svetovni program za dosego pismenosti (*Experimental World Literacy Programme* – EWLP) za obdobje med leti 1967 in 1973 s finančnim prispevkom s strani UNDP. Pokazal naj bi, da pismenost iz gospodarskega in družbenega stališča prinaša velike prednosti (Jolly in drugi 2004, 335). Svetovna zdravstvena organizacija (*World Health Organization* – WHO) je razvila strategijo o zdravju za vse in sprejela cilje za odpravo črnih koz (Jolly in drugi 2004, 112). Organizacija ZN za prehrano in kmetijstvo (*Food and Agriculture Organization of the United Nations* – FAO) pa je sprožila kampanjo proti lakoti (prav tam). Razvoj je tako postal večdimenzionalen koncept, ki vključuje mnoge cilje in zahteva sintezo in harmonizacijo politik na več različnih področjih (Jolly in drugi 136).

Druga pomembna sprememba pa se je pojavila predvsem v DVR, kjer je razmišljanje o razvoju prevzelo radikalno obliko z razvojem teorije odvisnosti (Jolly in drugi 2004, 108). Ta je povzročila nastanek reformističnega gibanja za vzpostavitev novega mednarodnega gospodarskega reda (prav tam). Nerazvitost je razumela v smislu mednarodnega in nacionalnega razmerja moči, institucionalnih in strukturnih gospodarskih togosti ter odvisnosti manj razvitih držav od razvitih, zlasti bivših kolonizatorok (Todaro in Smith 2012, 110). Revni so ostajali revni zato, da so lahko imele elite v razvitih državah višji standard (Hulme 2010, 1741–1750). Rešitev je bila v obsežnih novih politikah za odpravo revščine, zagotavljanju bolj raznolikih možnosti za zaposlitev in zmanjšanju neenakosti, ki naj bi bila dosežena v okviru rastočega gospodarstva, a gospodarska rast sama po sebi ni imela

³⁰ Resolucija Ekonomskega in socialnega sveta ZN št. 1721 (LIII) o odpravi množične revščine in brezposelnosti s sprejetjem Nacionalnih razvojnih strategij in Mednarodne strategije za razvoj – *ECOSOC Resolution 1721 (LIII) about the Elimination of Mass Poverty and Unemployment through the Adoption of National Development Strategies and the International Development Strategy*. 1972. Sprejeta 28. julija.

³¹ Resolucija Generalne skupščine ZN št. A/RES/25/2626 o Mednarodni razvojni strategiji za drugo razvojno desetletje ZN – *Resolution adopted by the General Assembly about International Development Strategy for the Second United Nations Development Decade*. 1970. Sprejeta 24. oktobra.

najpomembnejšega statusa (Todaro in Smith 2012, 110). Teorije odvisnosti so zahtevale korenite in radikalne ukrepe, kot so kmečka revolucija, avtarkija in strategije samostojnega razvoja, a se za večino držav, ki so prevzele strategijo avtarkije, kot so na primer Nikaragva, Mozambik, Tanzanija, Šri Lanka, na koncu ni končalo dobro (Hulme 2010, 1741–1750).

Na pobudo DVR je nastal tudi predlog za oblikovanje novega mednarodnega gospodarskega reda (*New International Economic Order* – NIEO) (Jolly in drugi 2004, 121), ki je bil leta 1974, skupaj z Akcijskim programom, v katerem so bile zapisane njegove ključne zahteve, sprejet z resolucijo Generalne skupščine³². Osredotočal naj bi se na zmanjševanje gospodarske in politične neenakosti med državami, tako da velesile iz časa hladne vojne ne bi več narekovale svetovne javne politike (Hulme 2010, 679–681).³³ Predlogom so močno nasprotovale razvite države (Jolly in drugi 2004, 122).³⁴ Kljub dolgotrajnim pogajanjem so bili rezultati za DVR skromni (Jolly in drugi 2004, 123).

Konec sedemdesetih let je prišlo do še enega poskusa pritegnitve pozornosti k DVR. Na pobudo tedanjega predsednika SB Roberta McNamare je nastala od ZN neodvisna Brandtova komisija (Jolly in drugi 2004, 124; Toye in Toye 2005, 175), katere poročilo je opozorilo, da obstaja velika verjetnost, da bo tudi leta 2000 velik del prebivalstva živel v revščini. Kljub mednarodni verodostojnosti predsednika in članov je imelo poročilo le malo vpliva (Hulme 2010, 997–998), saj je sovpadalo z gospodarsko krizo in (ponovnim) vzponom neoklasičnih ekonomskih idej.

2.4.4 1980–90: Čas brettonwoodskih institucij, washingtonskega soglasja in marginalizacije revnih

Okrog leta 1980 je ideja o usklajenih mednarodnih prizadevanjih o zmanjšanju globalne revščine zastala (Hulme 2010, 1003–1006). Stopnje rasti svetovnega gospodarstva so začele

³² Deklaracija o ustanovitvi Novega mednarodnega gospodarskega reda – *Declaration on the Establishment of a New International Economic Order*. 1974. Sprejeta z resolucijo Generalne skupščine Združenih narodov št. A/RES/S-6/3201, 1. maja.

³³ DVR so lahko to storile, ker je bila zaradi uvedbe embarga na nafto s strani arabskih držav v času arabsko–izraelske vojne leta 1973, njihova pogajalska moč na vrhuncu v celotnem poveljnem obdobju. Pomanjkanje nafte je bila priložnost za Organizacijo držav izvoznic nafte (*Organization of Petroleum Exporting Countries* – OPEC), da je kar štirikratno dvignila cene nafte leta 1973. Naftna kriza je povzročila množičen prenos sredstev v države članice OPEC, ki je znašal približno 2 odstotka svetovnega BDP (Jolly in drugi 2004, 121).

³⁴ To so bile zlasti Zahodna Nemčija, ZDA, Velika Britanija, Avstrija, Belgija, Italija in Japonska. Bolj popustljive med razvitimi državami so bile zlasti Nizozemska, Švedska in Norveška. Med DVR pa so imele vodilno pozicijo Alžirija, Jamajka, Mehika in Venezuela. Države Bližnjega vzhoda in LDCs so imele manj besede (Jolly in drugi 2004, 122).

upadati, države je zajel val brezposelnosti in inflacije, svet pa zajela dolžniška kriza (Jolly in drugi 2004, 145). Na oblast sta prišla desno usmerjena Ronald Reagan in Margaret Thatcher, zopet so prevladale neoliberalne ideje, zgodil pa se je tudi neformalni premik intelektualne avtoritete na področju razvoja iz ZN v roke MDS in SB (Hulme 2010, 1003–1006).³⁵

Te ideje so imele velik vpliv na delovanje MDS in SB (Lapavitsas 2005, 30). MDS je sicer že od nekdaj dajal prednost makroekonomski stabilnosti, finančni liberalizaciji ter nadzoru nad inflacijo in trgovino, kar se je sedaj še okrepilo (Jolly in drugi 2004, 148). Če pa je SB v sedemdesetih letih, v času Roberta McNamare, postajala zagovornica zmanjšanja revščine in zadovoljevanja osnovnih potreb (čeprav se retorika mnogokrat ni ujemala z dejanji v praksi), se je sedaj spreobrnila v smeri neoliberalnih razvojnih politik (prav tam). BWI so tako kot vedno delovale v skladu z željami svojih močnih članic – bogatih držav, ki so imele nesorazmerno težo v organih odločanja (prav tam).

BWI so zahtevale, da DVR, ki so bile že močno zadolžene in odvisne od posojil, začnejo, v zameno za reprogramiranje dolga ali celo odpovedi, če je šlo za ODA, slediti naboru politik pod nadzorom MDS (Jolly in drugi 2004, 142). Te politike stabilizacije ter strukturnega prilagajanja so postale sprva znane pod imenom Programi strukturnega prilagajanja (*Structural Adjustment Programmes* – SAPs), v devetdesetih letih s padcem socialne države pa pod imenom washingtonsko soglasje. Williamson (1999) razume vsebino washingtonskega soglasja kot skupek reform, ki se dotikajo makroekonomske stabilnosti, mikroekonomske liberalizacije in odpiranja trgov svetu.³⁶ Zmanjševanje revščine tako ni bil neposredni cilj neoklasične ekonomske politike, saj je ta predvidevala, da ko bodo cene na trgu prave, se bo revščina avtomatsko zmanjšala kot posledica gospodarske rasti (Hulme 2010, 1006–1011).

Washingtonsko soglasje je tako omajalo vlogo države in poudarilo tržno usmerjeno gospodarsko rast, ki je opredelila trg kot univerzalno učinkovit mehanizem za alokacijo omejenih virov in spodbujanje gospodarske rasti (Hayami 2003, 40; Jolly in drugi 2004, 145). Neoliberalizem je poudarjal predvsem pomembnost odprtih gospodarstev in privatizacijo

³⁵ Po drugi svetovni vojni se je zdelo, da bo sistem ZN zadolžen za zagotavljanje analiz in političnih predlogov, medtem ko bi se naj MDS in SB osredotočala na zagotavljanje finančnih sredstev za gospodarsko stabilnost in razvoj. V praksi pa je med njimi potekalo tekmovanje, kdo bo določil razvojno agendo, a sta premoč prevzela MDS in SB, ker sta imela nadzor nad finančnimi sredstvi in podporo vlade ZDA (Hulme 2010, 1394–1397).

³⁶ Washingtonsko soglasje vsebuje deset specifičnih zapovedi, in sicer (1) fiskalna disciplina; (2) preureditev prednostnih nalog javne porabe; (3) davčna reforma; (4) liberalizacija obrestne mere; (5) konkurenčni menjalni tečajji; (6) liberalizacija trgovine; (7) liberalizacija neposrednih tujih naložb; (8) privatizacija; (9) deregulacija in (10) lastninske pravice (Williamson 2002, 1–2).

neučinkovitih javnih podjetij (Todaro in Smith 2012, 110). Neuspeh pri razvoju ni posledica izkoriščanja notranjih in zunanjih sil, kot pravi teorija odvisnosti, ampak je posledica prevelikega vmešavanja države in regulacije gospodarstva (prav tam).

Te politike so bile v veliki meri odgovorne za izgubljeno desetletje v osemdesetih predvsem za države Latinske Amerike, Azije in Afrike. Vodile so namreč do stagnacije ali zmanjšanja proizvodnje, povečanja brezposelnosti, zmanjšanja plač ter zmanjšanja javne porabe za socialne storitve. Uvedbe šolnin za izobraževanje in plačila za zdravljenje so ovirale dostop revnih ljudi do osnovnih sredstev za preživetje, državne strukture ter nacionalna politična stabilnost pa so izginile (UNCTAD 1987, 54; Cornia in drugi v Jolly in drugi 2004, 142³⁷; Hulme 2010, 1001–1006). Čeprav so nekatere DVR sicer dvomile o teh politikah, so se bale, da bi izgubile financiranje s strani MDS, zato so svoje dvome raje ohranile znotraj zasebnih krogov (Stiglitz 2002, XIV). Uvedbe takih ekonomskih politik v Rusiji po koncu hladne vojne, so pokazale njihove resnične šibkosti. Kratek, oster šok, ki so ga vsi pričakovali po tranziciji Rusije iz komunizma na trg, se je spremenil v kroničen in katastrofalen padec v BDP, pričakovani življenjski dobi in institucijah (Stiglitz 2002, 6; Hulme 2010, 1755–1765). Na srečo pa ta 'kontra-revolucija' (*counter-revolution*) ni zaustavila vseh alternativ (Hulme 2010, 1014). Kitajska in Indija sta na primer začeli s samostojnimi reformam,³⁸ do konca osemdesetih let pa so tudi ZN začeli pripravljati načrte za ponoven zagon razvojnih politik, ki bi se ponovno osredotočale na izboljšanje položaja revnih in prikrajšanih (Hulme 2010, 1001–1006).

2.4.5 1990: Koncept človekovega razvoja in zmanjšanja revščine

Povečano osiromašenje, sedaj tudi v Evropi in bivši Sovjetski zvezi, je vzbudilo resne dvome o učinkovitosti neoliberalnih politik (Standing 1996; Jolly in drugi 2004, 184–185). Leta 1992 je tako Generalni sekretar ZN objavil 'Agendo za mir' (*Agenda for Peace*)³⁹ in leta 1995 'Agendo za razvoj' (*Agenda for Development*)⁴⁰ (Jolly in drugi 2004, 169).

³⁷ Cornia, Giovanni Andrea, Richard Jolly in Frances Stewart. 1987. *Adjustment with a Human Face: Volume I: Protecting the Vulnerable and Promoting Growth*. Oxford in New York: Oxford University Press. V Jolly in drugi (2004, 142).

³⁸ V obeh državah je do gospodarske rasti sicer prišlo s pomočjo postopnega odpiranja trga, a obenem ohranjanja heterodoksnih gospodarskih politik, v katerih je država ohranila pomembno vlogo (Hulme 2010, 1765–1767).

³⁹ Boutros-Ghali, Boutros. 1992. *An Agenda for Peace: preventive diplomacy, peacemaking and peace-keeping*. Report of the Secretary-General pursuant to the statement adopted by the Summit Meeting of the Security Council on 31 January 1992. Sprejeto z resolucijo Generalne skupščine ZN št. A/47/277 - S/24111, 17. junij.

⁴⁰ Boutros-Ghali, Boutros. 1994. *An Agenda for Development*. Report of the Secretary-General. Sprejeto z resolucijo Generalne skupščine ZN št. A/48/935, 6. maja.

Leto 1990 je bilo prelomno v evoluciji idej o razvoju in revščini. SB je v WDR iz leta 1990 izbrala revščino kot glavno temo ter priznala, da mora iti gospodarska rast z roko v roki s socialnimi politikami. Poročilo je predstavilo prvi resen poskus štetja revnih na podlagi uporabe skupne meritve. Nastala je opredelitev absolutne globalne revščine 1 \$ na dan (Hulme 2010, 1017–1022). Ocene so pojasnjevale, da je bilo v letu 1985 1.115 milijonov ljudi v DVR revnih, kar je bila približno ena tretjina celotnega prebivalstva DVR (SB 1990, 28). Še pomembneje, v tem letu je bilo objavljeno tudi prvo HDR s strani UNDP, kar je spodbudilo idejo o človekovem razvoju kot alternativni neoliberalni ideji o gospodarski rasti ter omogočilo, da je ideja o širšem razumevanju revščine postala dostopna širši skupini strokovnjakov in javnosti (Jolly in drugi 2004, 179; Hulme 2010, 1022–1025). Drugi velik prispevek HDR je bila vzpostavitev HDI, ki je zagotovil alternativno merilo družbenega in ekonomskega napredka (Jolly in drugi 2004, 179) in MPI, ki dopolnjuje ocenjevanje revščine, osnovane na monetarnih metodah (Alkire in Foster 2009; Alkire in Santos 2010). Zelo pomemben prispevek je bil tudi v tem, da je HDR pokazal, da se lahko človekov razvoj in uspešnost gospodarske rasti bistveno razlikujeta. Namreč, nekatere države z nizko stopnjo gospodarskega razvoja imajo visok indeks človekovega razvoja, medtem ko imajo nekatere države z visokim BDP na prebivalca relativno nizek indeks človekovega razvoja (Jolly in drugi 2004, 180). Kljub temu da se je HDR hitro razširil, očitno ni uspel priti preko trdnjav mednarodne finančne moči, saj kot je rekel Jacques Polak, ki je svoje življenje posvetil delu v MDS, »p/oročilo o človekovem razvoju ni na agendi izvršilnega odbora MDS. Dvomim, da so ga ljudje v tej stavbi sploh pogledali. Mislim, da ni niti splošno razširjen.« (Polak v Jolly in drugi 2004, 180).⁴¹

Tako je znova porastlo zanimanje za področje človekovih pravic, zmanjšanja revščine in človekovega razvoja. ZN je, predvsem skozi mednarodne konference o nekaterih najbolj kritičnih socialnih in ekonomskih problemih (Jolly in drugi 2004, 169–170), ki so kasneje vodile do sprejetja MDGs (DESA 2007, III), zopet uspel pridobiti del izgubljene avtoritete kot vodilna sila na področju razvoja (Jolly in drugi 2004, 169).

Vrhunec konferenc ZN se je zgodil leta 1995 s Svetovnim vrhom o družbenem razvoju (*World Summit on Social Development* – WSSD) v Kopenhagenu in s četrto Svetovno

⁴¹ Intervju ustne zgodovine Jacquesa Polaka, 15. marec 2000. Zbirka ustne zgodovine Zgodovinskega projekta Združenih narodov – *Oral History Collection of the United Nations Intellectual History Project*. New York: The Graduate Center, The City University of New York. V Jolly in drugi (2004, 180).

konferenco ZN o ženskah v Pekingu šest mesecev kasneje (Hulme 2010, 1036–1038). V Kopenhagenu je prvič prišlo do globalnega soglasja o tem, da je zmanjšanje revščine prednostni cilj razvoja (UNDP 1997, 108). WSSD je implicitno orisal idejo o človekovem razvoju in sprejel razumevanje revščine kot večdimenzionalne (Hulme 2010, 1039–1041).

Konference v devetdesetih⁴² so naredile korak naprej, saj so poskusile narediti sintezo med neoliberalizmom in strategijami za zmanjšanje revščine, pri čemer so sicer še vedno poudarjale potrebo po makroekonomskih politikah, a tudi socialnih storitvah, krepitvi vloge žensk, spodbujanju blaginje otrok, okoljem, človekovimi pravicami, vprašanjem prebivalstva in prehrane ter podobno (Jolly in drugi 2004, 170–172). Kljub dvigu ozaveščenosti o razvoju in revščini pa je bilo izvajanje le-teh, z izjemo Svetovnega vrha za otroke, relativno omejeno, letni proračuni in politike DVR niso sistematično sledili zastavljenim ciljem, ODA pa je nadaljevala svoj dolgoročen upad (Hulme 2010, 1053–1057). To je ustvarilo nezadovoljstvo znotraj kluba držav donatoric OECD, zaradi česar je DAC leta 1996 spodbudil oblikovanje sedmih mednarodnih razvojnih ciljev (*International Development Goal – IDGs*),⁴³ z namenom zagotoviti javno podporo za razvojno pomoč (Hulme 2013, 14).

Leta 1998, ko se je začelo načrtovanje Skupščine tisočletja ZN, ki naj bi zasedala v New Yorku septembra 2000, je nadzor nad problemom globalne revščine zopet prevzel ZN pod vodstvom novega generalnega sekretarja Kofija Annana, ki je bil odločen postaviti zmanjšanje globalne revščine v samo središče agende ZN (Traub V Hulme 2010, 1072–1075).⁴⁴ Vendar pa je OECD na drugi strani, sedaj podprt s strani SB in MDS, pritiskal s svojimi preferencami, utemeljenimi na prvotnih IDGs (Hulme 2013, 14). Ko je bila Deklaracija tisočletja sprejeta, je bilo potrebno določiti, kaj točno bodo cilji in podcilji vsebovali. Za to naj bi poskrbela projektna skupina, ki so jo sestavljali uradniki iz DAC, SB,

⁴² Leto 1990 je zaznamoval Svetovni vrh za otroke v New Yorku, ki je potrdil idejo o tem, da lahko svetovni vrh motivira procese, ki vodijo do resničnih izboljšav na področju blaginje ljudi (Hulme 2010, 1026–1030). Sledile so Konferenca ZN o okolju in razvoju v Rio leta 1992, Svetovna konferenca o človekovih pravicah na Dunaju leta 1993 ter Mednarodna konferenca o prebivalstvu in razvoju v Kairu leta 1994 (Hulme 2009a, 9–10). Leta 1995 je v Pekingu potekala Svetovna konferenca ZN o ženskah, na katero sta prišla zgolj dva predstavnika (Hulme 2010, 1047–1049). Leta 1996 je s strani FAO potekal Svetovni vrh hrane v Rimu, ki je razglasil cilj prepolovitve števila ljudi, ki se srečujejo z revščino in lakoto, kar je skozi čas postal MDG 1 (Hulme 2010, 1049–1051).

⁴³ IDGs so se dotikali zmanjšanja števila ljudi, živčih v skrajni revščini, vsaj za polovico do leta 2015, doseganja primarne izobrazbe, enakosti spolov, osnovnega zdravstvenega varstva, zmanjšanja smrtnosti novorojenčkov in otrok ter doseganje okoljske trajnosti in regeneracije (DAC 1996, 2).

⁴⁴ Traub, James. 2006. *The Best Intentions: Kofi Annan and the UN in the Era of American World Power*. London: Bloomsbury. V Hulme (2010, 1072–1075).

MDS in UNDP. Ta je dokončno oblikovala MDGs ter združila dva koncepta v nenavaden par: koncept človekovega razvoja⁴⁵ in koncept RBM⁴⁶ (Hulme 2013, 15).

RBM sicer ni neposredno vplival na vsebino MDGs, ampak je določil njihovo obliko, tj. cilje in podcilje z več kvantitativnimi, časovno omejenimi ter objektivno preverljivimi kazalniki, ki je odsevala interese bogatih držav donatoric, saj bodo te lahko sedaj razložile javnosti, da bo razvojna pomoč z uporabo RBM učinkovito porabljena (Hulme 2010, 4749). Ta nenavadna povezava kaže na zelo različne interese več akterjev, ki so vplivali na proces oblikovanja ciljev (Hulme 2010, 2989).

Uvedba RBM pa je pomenila tudi, da MDGs bolj vizionarske koncepte, kot so človekove pravice, obravnavajo z večjo previdnostjo. Kot je pokazalo poročilo DAC iz leta 1996 z naslovom 'Oblikovanje 21. stoletja' (*Shaping the 21st Century*),⁴⁷ je bil na področju razvojnih ciljev poudarek na merljivih rezultatih in ne na spremembah procesov ali vizijah o univerzalnih človekovih pravicah (Hulme 2007, 20). »Bistveno za doseganje teh merljivih ciljev so **kvalitativni dejavniki** pri razvoju bolj stabilne, varne, participativne in pravične družbe. /.../. Prav tako bomo še naprej obravnavali dejavnike napredka razvoja, ki jih je težje kvantificirati.« (DAC 1996, 2). Kot pravi Hulme (2007, 20) je uporaba RBM pomenila, da so lahko ta načela in bolj vizionarski cilji sicer postavljeni v uvode ali zaključke uradnih dokumentov, a ne na same sezname, ki so ustvarjeni za neposredno ukrepanje. Širša omemba človekovih pravic in enakosti namreč ni bila sprejemljiva za tiste z materialno močjo (Hulme 2013, 15).

Velja, da imajo MDGs edinstveno legitimnost, saj je Deklaracijo tisočletja odobrilo 189 držav članic ZN. Ko pa pogledamo dlje od uradnih podatkov, hitro ugotovimo, da imajo MDGs tako

⁴⁵ Ideja o človekovem razvoju se je razvila predvsem skozi dela Paula Streetena in drugi (1981), Mahbub ul Haq (1995) in Amartye Sen (1999/2000). Izzvala je takratne pristope, ki so se osredotočali zgolj na gospodarsko rast, ter spodbudila osredotočenost na revne ter na storitve, ki krepijo zmožnosti revnih, kot na primer varnost preskrbe s hrano, izobraževanje in zdravje (Hulme 2007, 2). Ideja o človekovem razvoju upravičuje večdimenzionalno razumevanje človekove blaginje in revščine (Qizilbash 2006), čeprav o natančnih dimenzijah človekovega razvoja potekajo vroče debate (Alkire 2002; Clark 2002).

⁴⁶ Binnendijk (2001, 6) opredeljuje RBM kot »široko strategijo upravljanja, katere cilj je, z izboljšanjem uspešnosti (doseganjem boljših rezultatov), kot njeno osrednjo usmeritvijo, doseči pomembne spremembe v načinu poslovanja vladne agencije«. »RBM je proces, kateremu organizacija sledi z namenom objektivno izmeriti, kako dobro so izpolnjeni njeni zastavljeni cilji« (prav tam). Kot pravi Hulme (2007, 2) to spodbuja osredotočenost na prepoznavanje in stalno spremljanje ciljev, podciljev in kazalnikov, ki morajo biti raztezni, merljivi, dogovorjeni, realistični in časovno omejeni, kar vodi v zmanjšanje zanimanja za cilje, ki jih je težko meriti, kot so na primer človekove pravice.

⁴⁷ DAC. 1996. *Shaping the 21st Century: The Contribution of Development Co-operation*. Pariz: OECD.

po vsebini kot tudi obliki tesnejšo povezavo z IDGs kot z Deklaracijo tisočletja (Hulme 2009b, 5). MDGs so bili predstavljeni v Annanovem 'Načrtu o izvajanju Deklaracije tisočletja' (*Road map towards the implementation of the United Nations Millennium Declaration*),⁴⁸ a je bil ta avtoritativen načrt skrbno opredeljen, saj je v njem zapisano, da »/s/eznam razvojnih ciljev tisočletja v nobenem primeru ne spodkopava sporazumov o ostalih ciljih in podciljih, doseženih na svetovnih konferencah v devetdesetih letih« (Annan 2001, 55). Iz končne oblike MDGs je razvidno, da so močnejši akterji v teh pogajanjih, tako politično (države članice OECD) kot tudi tehnično (SB in MDS), dajali prednost IDGs (Hulme 2010, 1109–1111).

Posledično nekatere pomembne dimenzije, kot so opolnomočenje, človekove pravice ter upravljanje, ki so sicer prisotne v Deklaraciji tisočletja, manjkajo v MDGs ali pa so marginalizirane, kot je na primer dimenzija neenakosti in družbene pravičnosti (Manning 2009, 6; Kabeer 2010, 6). Polno uporabo RBM so vodili politični interesi, kar je najbolj očitno pri MDG 8. Namreč, RBM je bil strogo izveden za prvih šest MDGs in deloma za sedmega. Pri MDG 8 pa so se ga države sistematično izognile (Hulme 2007, 20). Kot je v intervjuju leta 2007 dejal Lauchlan Munro, "so države OECD, ki jih je ideja o /RBM/ najbolj zanimala, poskrbele za to, da so imele cilj, ki je najmanj skladen z /RBM/" (Hulme 2007, 20). Interes je zopet prevzel vajeti nad idejami.

Vzporedno s procesom vzpostavljanja MDGs pa sta SB in MDS vzpostavila tudi mehanizem na ravni nacionalnega načrtovanja, ki naj bi spodbujal zmanjšanje revščine. Nastajati so začeli strateški dokumenti za zmanjševanje revščine (*Poverty Reduction Strategy Papers*– PRSP) (Hulme 2010, 1126–1128). Prvotno naj bi te dokumente pripravile zgolj tiste države, ki so zaprosile za oprostitev dolgov kot močno zadolžene revne države (*Debt Relief Under the Heavily Indebted Poor Countries*– HIPC), vendar so ti dokumenti kmalu postali zahteva za vse države, ki želijo razvojno pomoč (Hulme 2010, 1128–1129). S tem so nekoliko nakazale na premik od enega recepta za vse države k večjemu poudarku na prilagojenih nacionalnih strategijah, specifičnih za določene države (Hulme 2013, 18).

Bližje kot je bilo novo tisočletje, tem bolj so stare politike izgubljale na moči. Preglasile so jih nove pluralistične in večdimenzionalne strategije, zlasti post-washingtonsko soglasje (*post-*

⁴⁸ Annan, Kofi A. 2001. Načrt o izvajanju Deklaracije tisočletja – *Road map towards the implementation of the United Nations Millennium Declaration*. Report of the Secretary-General. Sprejeto z resolucijo Generalne skupščine ZN št. A/56/326, 6. septembra.

Washington Consensus) in MDGs. Te strategije so še vedno poudarjale trg, a tudi državo in civilno družbo ter institucije. Gospodarska rast sama po sebi ni bila več dovolj. Okrepilo se je soglasje, da je revščina kompleksen in širok pojav, ki zahteva različne politike za njeno odpravo v različnih državah (Hulme 2010, 1767–1772). Alternativne strategije so se začele dotikati konceptov kot so osnovne potrebe, človekov razvoj, človekove pravice in zmanjševanje neenakosti (Hulme 2010, 616–620). Post-washingtonsko soglasje se je osredotočilo na zmanjševanje revščine in poudarilo potrebo po vzpostavitvi socialnih transferjev za revne, kot na primer izobrazba, zdravstvena oskrba, s strani države in civilne družbe (Hayami 2003, 40). Kljub poskusom ameriškega ministrstva za finance, ki je poskušalo skozi SB zagotoviti, da bi WDR iz leta 2000–2001 še vedno izpostavilo gospodarsko rast in tržne politike, je poročilo pripravilo okvir, ki temelji na treh integriranih strategijah, in sicer priložnosti (tržno zasnovana rast), krepitvi vloge revnih (socialna in politična reforma) in varnosti (socialna varnostna mreža za zaščito ranljivih) (Hulme 2010, 1772–1775).⁴⁹

Hulme (2010, 2025 in 3594–3596) trdi, da se je pozicija SB na videz približala poziciji ZN, čeprav je SB vseskozi želela pokazati na obstoj vzročne povezave med ekonomsko liberalizacijo, gospodarsko rastjo in zmanjševanjem revščine. Lübker, Smith in Weeks (2002, 556) ter Hulme (2010, 3598) so mnenja, da so avtorji, kot sta Dollar in Kraay (2002, 219),⁵⁰ nedvomno želeli zagotoviti, da na področju zmanjševanja revščine prevladajo politike, ki dajejo prednost ekonomski liberalizaciji. Raziskava Dollarja in Kraaya namreč sporoča, da odprtost trgov nima nobenega učinka na širjenje neenakosti, ampak krepi gospodarsko rast. Kasneje je bila deležna ostrih kritik, zlasti s strani avtorjev, kot so Lübker, Smith in Weeks (2002), Ravallion (2004), Ashley (2007) in Bourguignon (2003), a še pred tem je bila raziskava objavljena v vplivnih medijih (*The Economist* 2000) in v svet poslala napačno sporočilo. Tudi neodvisna komisija je leta 2006 ugotovila, da rezultati raziskav SB ne morejo biti zanesljivi in da so uporabljeni predvsem za vsiljevanje svojih pro-globalizacijskih prepričanj (Deaton in drugi 2006).

⁴⁹ Wade (2002, 215) podaja zanimivo razlago o tem, kako je amerškemu ministrstvu za finance s poročilom sicer uspelo v svet poslati sporočilo, da je gospodarska rast še vedno najpomembnejša, a jim ni uspelo skriti osrednjega sporočila civilne družbe, ki ga je želel podati Ravi Kanbur, preden so ga prisili k odstopu. S tem bi namreč dali vtis, da WDR ni osnovano na neodvisnih raziskavah, poleg tega pa bi s tem izzvali NGOs, ki so sodelovale v procesu.

⁵⁰ Dollar in Kraay (2002, 219) skozi svojo empirično raziskavo trdita, da »dokazi trdno kažejo, da je gospodarska rast ter politike in institucije, ki jo podpirajo, dobra za revnejši del prebivalstva prav tako kot za vse ostale«.

SB pa ni edina. Neodvisni ocenjevalni urad MDS je ocenil vlogo in delovanje MDS pri obsegu in uporabi razvojne pomoči v podsaharski Afriki v letih med 1999 in 2005. Ugotovil je, da je MDS še vedno močno osredotočen na makroekonomsko politiko in izvaja spremembe le na ravni retorike, v praksi pa izvaja stari posel (MDS – Independent Evaluation Office 2007). Eden izmed rezultatov starega posla je bila omejitev javnih izdatkov in blokada uporabe razvojne pomoči v državah podsaharske Afrike (prav tam). Sorodna študija, ki je raziskovala posledice tega, je ugotovila, da so v Malaviju, Mozambiku in Sierri Leone glavni razlog za kronično pomanjkanje učiteljev ravno politike MDS, ki so zahtevale, da številne revne države zamrznejo ali skrajšajo zaposlovanje učiteljev (ActionAid 2007, V).

Hulme (2010, 3677–3679) razlaga, da je način, na katerega je MDS povzročil pomanjkanje učiteljev in posledično tudi možnosti za doseganje MDGs na področju izobraževanja (samo zato, da bi dosegel arbitrarne zgornje meje javnih izdatkov), dober pokazatelj, kakšna ovira je MDS pri razvoju razvojnih strategij, ki so specifične za posamezne države. Iz tega lahko sklepamo tudi, da se MDS še vedno drži neoliberalnega predpisa en recept za vse.

Kot vidimo, je bilo v okviru pogajanj o MDGs in tudi kasneje po njihovem sprejetju tako spodbujanje kot tudi oviranje določenih idej odvisno od vrednot, interesov in materialne moči ključnih akterjev na ključnih dogodkih v daljšem časovnem obdobju.

2.5 Zaključek

V poglavju sem želela ugotoviti, kako se je nekoč glavni cilj razvoja, tj. gospodarska rast, tekom druge polovice dvajsetega stoletja (vsaj na papirju) preobrazil v cilj odprave globalne revščine. To dogajanje je doseglo vrhunec s sprejetjem Deklaracije tisočletja in rojstvom koncepta večdimenzionalne revščine. Kljub prvotnem vtisu, da v mednarodni skupnosti obstaja soglasje o revščini kot problemu večdimenzionalnih razsežnosti, pa v prikaz ugotovim, da mednarodna skupnost ne podaja jasnega odgovora niti na osnovna in nujno potrebna vprašanja, kot so, kaj je revščina, kakšni so njeni vzroki, kako pristopati k definiranju in merjenju le-te, kaj šele na vprašanje, kaj je potrebno storiti za njeno odpravo. Namreč, način, na katerega razumemo revščino, je bistvenega pomena, saj vpliva na izbiro politik in strategij za njeno odpravo.

Deloma lahko to zagotovo pripišemo še vedno opaznemu razkolu med neoliberalizmom na eni strani in alternativnimi razvojnimi strategijami na drugi. Medtem ko neoliberalno

usmerjene BWI razumejo revščino predvsem kot ozek koncept, ki ga je mogoče meriti, in so v ta namen ustanovile merilo revščine 1\$ na dan, pa alternativne strategije, zlasti v okviru ZN, sprejemajo širši koncept revščine, ki zajema proučevanje vzrokov in narave revščine ter procesov, ki ustvarjajo, ohranjajo ali zmanjšujejo revščino (Hulme 2010, 1524–1528). Vendar pa sta SB in MDS predvsem v osemdesetih letih zelo hitro pridobivala na moči in imela podporo skupnosti držav donatoric, ZN pa je bil za nekaj časa potisjen na stranski tir (Jolly in drugi 2004, 279). V okviru ZN je UNDP šele v devetdestih letih, kot odgovor politikam strukturnega prilagajanja BWI in meritvi revščine 1 \$ na dan, razvil idejo človekovega razvoja (St. Clair 2004, 185), ki vključuje tako materialna kot tudi ne-materialna pomanjkanja, ki pestijo revnega človeka (Hulme 2010, 1534), in se tako vsaj deloma postavil po robu neoliberalnim klasičnim ekonomistom.

Kljub razvoju alternativnih strategij in vedno več kritikam enostranskega pristopa k odpravi globalne revščine, denarni pristopi še vedno prevladujejo tako v mnogih analizah razvojne politike, ocenjevanju globalne revščine kot tudi v strategijah za njeno odpravo (Hulme in Green 2005, 867; Chen in Ravallion 2007 in 2008). Mednarodne organizacije in razvojne agencije (ne le MDS in SB, ampak tudi ZN in UNDP) se še vedno zanašajo večinoma na dohodkovne pristope pri merjenju revščine tako v MDGs, HDI kot tudi PRSP (Lu 2012, 1). To nakazuje na nasprotje med soglasjem o definiciji revščine in merjenju le-te.

V naslednjem poglavju želim preveriti, kako se soglasje o večdimenzionalni revščini odraža v praksi pri načrtovanju ukrepov za odpravo globalne revščine. Glede na njeno kompleksno naravo in nekatera nestrinjanja pri njeni opredelitvi, je pričakovati, da ukrepi v času MDGs ne bodo odražali njene večdimenzionalne narave v pravem pomenu besede. Namreč kot smo lahko deloma že razbrali iz podpoglavja o zgodovinskem pregledu, so tudi MDGs, kot pravi Hulme (2010), rezultat interakcije med neoliberalno ideologijo, vodeno s strani ZDA, ki poudarja gospodarsko rast in je tesno povezana z RBM, in alternativni strategijami, ki se osredotočajo na večdimenzionalen človekov razvoj, kot so na primer zdravje, izobrazba in enakost med spoloma, in predstavljajo tako razvojne cilje kot tudi sredstva za njihovo dosego. Čeprav MDGs vsebujejo cilje, ki krepijo človekove zmožnosti, je poudarek predvsem na osnovnih potrebah in ne širši viziji enakopravnosti in človekovih pravic. Poleg tega vključujejo tudi neoliberalno razmišljanje o gospodarski rasti, ki je vidno zlasti v MDG 1, in v okviru RBM, ki prevlada nad konceptom človekovega razvoja.

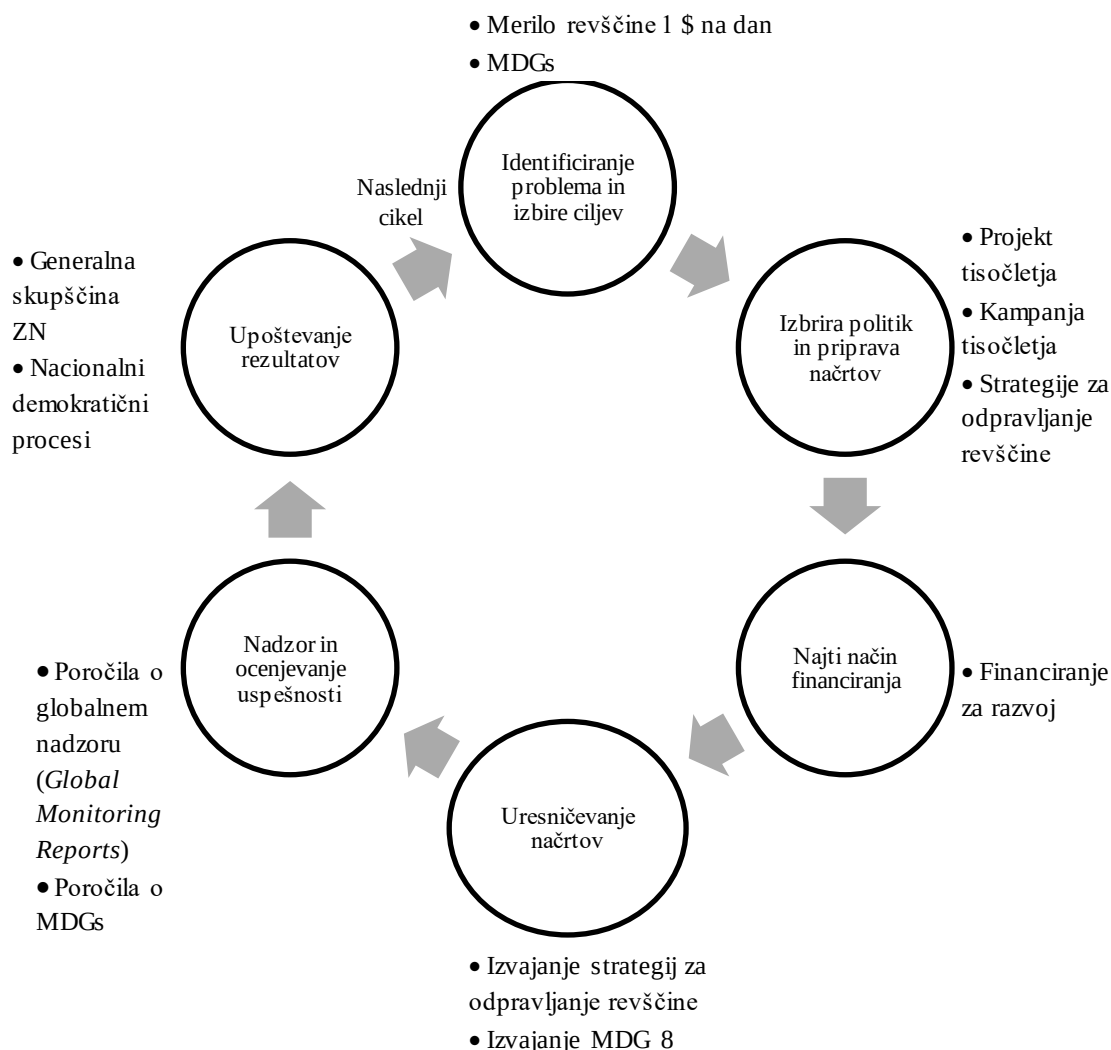
3 UKREPI ZA ODPRAVO REVŠČINE V OKVIRU RAZVOJNIH CILJEV TISOČLETJA

V pričujočem poglavje sem želela ugotoviti, kako se je odprava globalne revščine v okviru MDGs izvajala v praksi. S tem namenom sem analizirala, kako so bile aktivnosti za doseganje tega velikega cilja načrtovane, oblikovane, financirane ter prenesene v dejanske rezultate, ter ali so ključni akterji na tem področju izpolnili svoje obljube ali pa so spremembe ostale zgolj površinske.

Kot pravi Hulme (2010, 2872–2874), je eden od načinov, kako pristopiti k takšni analizi, obravnavati odpravo globalne revščine kot svetovno javno politiko in prepoznati njene ključne komponente skozi leče racionalnega linearne političnega cikla.⁵¹ To je vidno na sliki 1. Iz slike lahko razberemo, kakšni so cilji, kako so politike in programi izbrani, kako so financirani, kateri mehanizmi so uporabljeni za uresničevanje in kako delujeta procesa nadzora in odgovornosti. V nadaljevanju je pod drobnogled vzeta vsaka komponenta. Analiza le-teh bo pokazala ali procesi in mehanizmi nakazujejo na to, da se odpravljanje globalne revščine resno izvaja, ali pa gre zgolj za vtis, da se dogajajo spremembe, medtem ko se v resnici odvija običajni posel.

⁵¹ To je zgolj analitično orodje in ne način, na katerega se je globalna revščina reševala (Hulme 2010, 3436–3437).

Slika 3.1: Cikel javne politike in ustrezne komponente za odpravo globalne revščine



Vir: prirejeno po Hulme (2010, 2884).

3.1 Merilo revščine 1 \$ na dan

Do okoli leta 1980 ni bilo nobene celovite ocene regionalne in globalne revščine (Reddy 2006, 169). Zgodnji poskusi upravljanja z globalno revščino⁵² so bili relativno nejasni in so jo razumeli kot vsoto vseh revnih ljudi v državah z nizkim dohodkom, kar se je zdelo logično, a je v resnici predstavljalo nejasno ciljno skupino, ker so različne države uporabljale različne načine meritev in uporabljale različne pragove revščine (Hulme 2010, 2877).

⁵² Ahluwalia, Carter in Chenery (1979) so bili začetniki štetja globalne revščine in so uporabili globalni prag revščine, osnovan na indijskem nacionalnem pragu revščine (Deaton 2010, 5). Tudi Myrdal (1970) in Galbraith (1979) se lahko štejeta za primer zgodnjih avtorjev, ki so se začeli ukvarjati s problemom globalne revščine (Hulme 2010, 2877).

Ravallion in drugi (1991b) so v raziskavi, ki so jo izvedli za WDR iz leta 1990, zbrali podatke o nacionalnih mejah revščine v 33 državah ter predlagali prag revščine 1 \$ na dan, osnovan na PPP iz leta 1985. Ta tehnični preboj v SB je na področje upravljanja z revščino prinesel jasnost, ki jo politiki tako zelo cenijo, in omogočil oceno števila ekstremno revnih, izraženo v absolutni vrednosti (Hulme 2010, 2890).⁵³

A čeprav so Ravallion in drugi (1991b, 28–29) opozorili na možnost nenatančnosti ocen, ki so bile posledica slabega dostopa do podatkov o revščini (zlasti v Afriki) ter podatkovnih problemov pri določanju PPP stopenj (zlasti za Kitajsko), in čeprav je WDR iz leta 1990 sam opozoril na arbitrarnost praga globalne revščine (SB 1990, 27), se je v političnih debatah in medijih začelo glasno govoriti o številu ljudi, »ki živijo z manj kot 1 \$ na dan« (Hulme 2010, 2918). Tehnične debate, ki so opozarjale na pomanjkanje podatkov, ki bi lahko spremenile število revnih, niso imele veliko vpliva na politiko. Za politike je bilo namreč pomembno, da je bilo v poznih osemdesetih letih 1,116 milijona ekstremno revnih. »Revni so bili odkriti« (prav tam).

Obstajajo različni pogledi na to, ali je merilo revščine osnovano na 1 \$ na dan analitičen napredek ali ne. Debate se razprostirajo od tehničnih, ki kritizirajo metode in podatke, do ideoloških, ki verjamejo, da so bile vrednosti uporabljene za manipulacijo, s katero se je želelo doseči pretirano poudarjanje koristi ekonomske liberalizacije in globalizacije (Hulme 2010, 2923 in 2940).⁵⁴ Ocene SB o revščini namreč pogosto podpirajo mišljenje, da sta liberalizacija in globalizacija pomagali zmanjšati globalno revščino (Pogge in Reddy 2006, 1–2). Na primer, nekdanji predsednik SB, James Wolfensohn, je na srečanju finančnih ministrov in guvernerjev Centralne banke v Kanadi, 17. novembra 2001, ob citiranju statistik o revščini izračunanih s strani SB, izjavil, da so »v/ zadnjih nekaj letih te politike prispevale k hitrejši rasti dohodkov na prebivalca v državah v razvoju bolj kot v katerem koli drugem obdobju od

⁵³ Prvi poskus štetja revnih je prepoznal 1.115 milijonov revnih ljudi v DVR v letu 1985, kar je bila takrat približno ena tretjina celotnega prebivalstva DVR (SB 1990, 28).

⁵⁴ Najbolj kontroverzen med vsemi je način, na katerega so začeli nekateri analitiki padec revščine, osnovane na 1 \$ na dan, ki je bil objavljen v DVR iz leta 2000/2001, enačiti z globalizacijo in liberalizacijo (Hulme 2010, 2954). Zaradi povezovanja ocen, osnovanih na 1 \$ na dan, s takratnimi kompleksnimi političnimi spremembami v osemdesetih in devetdesetih letih, so nekateri začeli verjeti, da je bilo oblikovanje 1 \$ na dan zarota, ki naj bi poskrbela, da bi washingtonsko soglasje ostalo pri življenju (prav tam).

sredine sedemdesetih let naprej. Hitrejša rast pa je pomenila zmanjšanje revščine« (Pogge in Reddy 2006, 2; Reddy 2006, 170).⁵⁵

Pogge in Reddy (2006) sta podala eno izmed najbolj znanih kritik o načinu ocenjevanja globalne revščine. Avtorja trdita, da ocene, ki jih zagotavlja SB, niso niti smiselne niti zanesljive, saj SB uporablja arbitraren mednarodni prag revščine ter zavajajočo in netočno merilo PPP, ki daje videz natančnosti, a v resnici maskira napake pri ocenah (Pogge in Reddy 2006, 1). Pogge in Reddy (2006, 22–23) trdita, da mora definicija (dohodkovne) revščine vsebovati tudi pristop, osnovan na zmožnostih in ne zgolj na arbitrarni količini denarja, saj bi fiksni nabor osnovnih zmožnosti lahko zagotovil enoten standard za prilagajanje nacionalnega praga revščine skozi čas, ki bi odražal spreminjajoče se cene osnovnih potrebščin, ki so potrebne za doseganje osnovnih zmožnosti. Vendar pa Ravallion (2008, 6) odgovarja, da je ideja o baziranju PPP na fiksni košarici proizvodov problematična, saj ljudje porabljajo različne stvari v različnih državah, kar deloma odraža razlike v relativnih cenah. Avtor je v velikih dvomih, da bi bilo dogovor o tem, kaj bi bilo potrebno vključiti v enotno košarico proizvodov, sploh mogoče doseči, v primerjavi z dogovorom o pragu revščine 1 \$ na dan.

Svetovno priznано merilo revščine 1 \$ na dan nikakor ne odraža večdimenzionalne narave revščine, ki je dandanes tako zelo poudarjena, pa vendar zanemarjena že v samem ocenjevanju števila revnih. Kot pravi Reddy (2006, 170), je metoda ocenjevanja globalne revščine, ki jo uporablja SB, osnovana na denarnem pristopu, zaradi česar je prag revščine definiran v povezavi z določenim zneskom denarja in ne z eksplicitno koncepcijo človekove blaginje. Vendar pa kljub smiselnim in legitimnim predlogom, ki jih navajata Pogge in Reddy (2006), ki sicer želita spremeniti dohodkovni pristop k ocenjevanju globalne revščine, tudi sama na žalost ostajata v večji meri osredotočena zgolj na dohodkovno dimenzijo le-te.

Tudi Deaton (2010, 1) je mnenja, da globalno štetje, ki ga izvaja in nadzoruje SB, in ki je bilo vključeno v mednarodno politično odločanje preko MDGs, daje občutek transparentnosti. To je v resnici le navidezno, pod površino pa vsebuje mnogo kompleksnosti, ki se nanašajo zlasti na izračunavanje mednarodnega praga revščine in prilagajanja mednarodnih razlik v cenah z

⁵⁵ Zanimivo pa je, da je bila njegova izjava nekoč dostopna na uradni strani SB, nato pa umaknjena. Govor je dosegljiv samo na spletni strani MDS v popravljeni obliki, v kateri pa ta odlomek manjka (Reddy 2006, 177 in Pogge in Reddy 2006, 2).

uporabo menjalnih tečajev PPP (prav tam). Deaton (2010) želi v svojem delu ugotoviti, zakaj je bilo v času Projekta mednarodne primerjave (*International Comparison Project – ICP*), ko je potekala revizija menjalnih tečajev PPP, leta 2005, pol milijarde ljudi več uvrščenih med revne. Ta ista revizija je namreč povečala tudi globalno neenakost in povečala očitno razdaljo med revnimi in bogatimi državami.

Namreč, v zadnji reviziji so Ravallion, Chen in Sangraula (2008) zbrali pomemben nov set podatkov o nacionalnih pragovih revščine, ter posodobili, ne le pretvorbene faktorje iz revizije ICP leta 2005, ampak tudi skupino referenčnih držav. Ena izmed posledic je bila ta, da je Indiji nedavna gospodarska rast omogočila, da je napredovala iz referenčne skupine, tako da nacionalni prag revščine v Indiji ne prispeva več h globalnemu pragu (Deaton 2010, 19–21). Ta posodobitev pa ima ponesrečene in nepredvidene posledice, ki so pripeljale do neumnega paradoksa. Kot Easterly (2010) na kratko razloži, se je SB odločila, da izloči bogatejšo Indijo iz skupine najrevnejših referenčnih držav, ki določajo svetovni prag revščine. To je povzročilo, da se je globalni prag revščine zvišal, posledično pa se je povišala tudi revščina Indije in globalna revščina – vse samo zato, ker je postala Indija bogatejša. Oziroma kot pravi Deaton (2010, 21), »sta Indija in svet postala revnejša, ker je Indija postala bogatejša«.

Vprašanje, kako je prag revščine posodobljen, si torej zasluži vsaj toliko, če ne še več pozornosti kot to, kako je nastavljena njegova prvotna vrednost. Kljub znatnim prizadevanjem SB torej še vedno ne moremo zagotovo vedeti, koliko revnih je na svetu, kako revni so in kako se je njihovo število spreminjalo skozi čas. Če želimo nadzorovati napredek, je potrebno zapolniti to vrzel. Kot pravi Reddy (2006, 174), je bila SB skozi leta praktično edini akter, ki je skrbel za zagotavljanje ocen o globalni revščini, in kljub mnogim kritikam, ki so spodkopale kredibilnost njene metode ocenjevanja, ni pokazala nobenih znakov, da bi ponovno celovito preverila svojo metodologijo. Spremembe, ki jih je predstavila v zadnjih letih, predvsem zaradi pritiskov s strani kritikov, so bile zgolj kozmetični popravki (prav tam). Že prvi cilj izmed MDGs pa je osnovan na merilu zgolj dohodkovne revščine in nikakor ne odraža večdimenzionalne narave revščine. To, kot pravi Hulme (2010, 2954), ni nobeno naključje, saj takšna skrajšana verzija MDGs generira odmevne naslove in omogoča, da voditelji enostavno povzemajo, kaj MDGs sploh so.

Kot pravi Reddy (2006, 176), je mogoče investirati v štetje revnih na svetu, pa tudi v raziskavo podatkov, analiz in metod. Če to do danes še ni bilo narejeno, je to zato, ker se očitno zdi tistim na položajih nevredno, kar nam pove veliko o njihovih prioritetah (prav tam).

3.2 Razvojni cilji tisočletja: zgodovinski družbeni napredek ali ciničen poskus ohranjanja statusa quo?

MDGs so največja svetovna obljuba o zmanjšanju revščine do sedaj (Hulme 2007, 2) in so v mnogih pogledih rezultat razdrobljenega pogovora med kritiki neoliberalizma, ki so se ohlapno oklepali ideje o človekovem razvoju, in neoliberalisti, ki so se oklepali ideje washingtonskega soglasja (Thérien 1999; Hulme 2009, 1;). Njihovo oblikovanje je lahko, kot pravi Hulme (2007), povzeto kot srečanje človekovega razvoja z RBM.

Glede na to, da so nastali na podlagi zelo nasprotujočega si ideološkega in političnega procesa, so, kot pravi Hulme (2010, 2964), presenetljivo skladni. Vključujejo namreč 8 ciljev, 21 podciljev in 60 kazalnikov za merjenje napredka med leti 1990 in 2015, ter pokrivajo štiri glavna področja, in sicer cilj izboljšati materialne pogoje revnih – dohodek/potrošnja, zaposlitev, hrana (MDG 1); pet ciljev, ki spodbujajo družbeni razvoj – izobrazba, enakost spolov, zmanjšanje umrljivosti otrok in mater, izboljšanje zdravja, bolj proti HIV/AIDS, malariji in drugim boleznim (MDG 2–MDG 6); cilj zagotoviti okoljsko trajnost (MDG 7); in cilj ter šest podciljev, ki obljublja globalno partnerstvo za odpravo revščine (MDG 8).

Hulme (2010, 3009) zelo dobro predstavi tri pomembne ugotovitve o MDGs. Prvič, osredotočajo se na to, kaj je treba doseči in ne povejo veliko o tem, kako to doseči. Drugič, osredotočenost revnih držav na doseganje kvantitativnih ciljev, podciljev in kazalnikov (MDG 1–MDG 6) je odsevalo nezaupanje bogatih držav do voditeljev, vlad in elit v DVR in moč bogatih držav nad agendo MDGs. Določene države članice ZN so namreč poskrbele, da se niso zavezale k dogovorom nič bolj kot druge države. Tretjič, vsebina MDGs, različica človekovega razvoja, ki jo vsebujejo, je relativno materialistična različica BNA in ne širša vizija univerzalnih človekovih pravic ali globalne družbene pravičnosti.

Kot pravi Van Norren (2012, 826), lahko v literaturi ločimo štiri različne skupine, ki imajo vsaka svoj pogled na MDGs. Optimisti ali arhitekti MDGs vidijo cilje kot zgodovinski družbeni napredek za preoblikovanje človeškega stanja (Sachs 2005) ali kot priložnost, ki potrebuje pazljivo upravljanje (Vandemoortele 2007 a). Strateški realisti, kot je Fukuda-Parr

(2006), razumejo MDGs kot bistvene za doseganje in ohranjanje politične zavezanosti. Skeptik, kot je Easterly (2006), verjame, da so MDGs dobronamerni, a slabo oblikovani, in jih označi za zgrešeno utopično idejo. Radikalni kritiki pa trdijo, da so MDGs zgolj orodje za ohranjanje statusa quo, ki odvrta pozornost od pravih problemov naraščajoče globalne neenakosti (Antrobus 2005; Eyben 2006; Saith 2006 in 2007; Ziai 2011).

Generalni sekretar ZN, Ban Ki-moon (2014, 5) tako pravi, da so »MDGs največje prizadevanje proti revščini v zgodovini.« Sachs (2005, 25) verjame, da so MDGs »drzni, a dosegljivi«. Trdi, da »označujejo zgodovinsko in učinkovito metodo globalne mobilizacije za doseg niza pomembnih družbenih prioritet po vsem svetu/in/ pomagajo spodbujati globalno ozaveščenost, politično odgovornost, izboljšanje meritev, povratne informacije družbe in javne pritiske« (Sachs 2012, 2206). Vandemoortele (2007a, 6–7) dodaja, da so resnični sovražniki globalne agende proti revščini ravno pesimizem, skepticizem in cinizem. Skratka, »MDGs so dobri uslužbenci, ampak slabi gospodarji. Uravnotežen pogled je, da cenimo njihove vrline in prepoznamo njihove omejitve brez kakršnega koli kljubovanja ali demoniziranja.« (Vandemoortele 2011, 22). Vendarle pa, če želimo bolj podrobno ugotoviti, kako so se MDGs zares odvijali v praksi, je potrebno analizirati tudi njihove šibke točke, zaradi česar je naslednje podpoglavje namenjeno ravno analizi avtorjev, ki so tako ali drugače prepoznali omejitve MDGs, ki so jih zelo dobro strnili in analizirali že Fehling in drugi (2013).

3.2.1 Omejitve razvojnega procesa Razvojnih ciljev tisočletja

MDGs na prvi pogled morda delujejo nesporni, a stvari postanejo zanimive že, ko pogledamo razvojni proces MDGs. Marsikdo bi pomislil, da so nastali na pobudo DVR, a temu ni tako. Na splošno je bila vpletenost DVR in civilne družbe v procesu nastajanja MDGs zelo skromna (Kabeer 2005, 4; Waage in drugi 2010, 1002; Richard in drugi 2011, 43). Še več, Richard in drugi (2011, 43) pokažejo, da naj bi o MDGs formalno razpravljalo samo 22 odstotkov nacionalnih parlamentov. Podobno tudi Amin (2006) opozarja, da MDGs niso bili rezultat pobude z Juga, ampak so nastali s strani triade (ZDA, Evrope in Japonske) s pomočjo SB, MDS in OECD. Zato se poraja vprašanje, ali so MDGs predvsem ideološka krinka za neoliberalne pobude. Amin (2006) nedvomno odgovarja pritrdilno.

Bond (2006) trdi, da so bili MDGs ustvarjeni na ne-transparenten način s strani ZN, ki se tudi sami od leta 2000 naprej istočasno premikajo k sprejetju washingtonskega soglasja in vedno večjega sodelovanja s SB. Amin (2006) pa trdi, da sprejetje MDGs nakazuje na spremembo v

mednarodnem ravnotežju moči, ki se je iz ZN prevalil na IFIs, pri čemer so ZDA ter njene evropske in japonske zaveznice sedaj zmožne izvajati hegemonijo nad ZN in širiti svojo neoliberalno ideologijo. Saith (2007, 13) pa provokativno doda še formulo »neoliberalna globalizacija + MDGs = razvoj«.

Obstaja široko soglasje o tem, da je revščina kompleksna in večdimenzionalna, vendarle se, kot pravi Oya (2011, 26), zmanjšanje revščine pojavlja kot samostojen cilj, kar nakazuje na »dramatičen metodološki preskok od večdimenzionalnega razumevanja revščine k enodimenzionalni empirični operacionalizaciji«. Zmanjšanje revščine je tako zreducirano na en sam kazalnik, in sicer indeks štetja glav, ki nam pove zgolj, kakšen delež prebivalstva živi pod mednarodnim pragom revščine, ki je definiran v smislu potrošnje denarja posameznika (prav tam). To kaže na ogromen vpliv, ki ga je imela SB pri vzpostavljanju agende MDGs, in ne ZN ter lobiranje NGOs, kot velja splošno mnenje (prav tam). Pogge (2004, 379) razlaga, da ni bil slučaj, da je v MDG 1 za osnovno leto vzeto leto 1990 in ne 2000. Namreč, v devetdesetih je prišlo do velikega zmanjšanja ekstremno revnih na Kitajskem, zaradi česar je MDG 1 postal veliko bolj dosegljiv. Poleg tega pa je 25-letno in ne 15-letno obdobje pomenilo tudi veliko večjo rast prebivalstva od začetka do konca obdobja, kar je v veliki meri prispevalo k doseganju cilja.

Tudi Saith (2006, 1170 in 1172) nakazuje na vpliv SB, ki se opazi že v MDG 1, ki narekuje prepolovitev ekstremne revščine z uporabo merila revščine 1 \$ na dan. Saith (2006, 1189) gre še dlje in provokativno pravi, da ob podrobnejšem pregledu ni težko ugotoviti, kdo dela kaj za koga. »Družina UNDP in ZN jemlje iztočnice, če ne celo navodila, od SB in MDS, te pa so vodene z razvojno paradigmo, ki jo podpira drug velik igralec v Washingtonu« (prav tam). Končni rezultat je »stalna globalna birokratizacija in korporativizacija 'razvoja', ki je sedaj definicijsko zreduciran na doseganje MDGs« (prav tam). Politični okvir je tako, po mnenju Saith (2006, 1189–1190), določen predvsem z neoliberalnimi tržnimi pravili, s kozmetičnimi popravki za MDG 8, ter pogostim velikodušnim govorom o sodelovanju, nacionalni lasti in lokalni vladi. Seveda vse dokler niso krivični globalni in lokalni gospodarski redi in strukture moči resno moteni. Saith (2006, 1189) posmehljivo doda še enačbo »razvojna pomoč + tehnološki popravki + dobro lokalno upravljanje = zmanjšanje revščine« ter dodaja, da je izpolnjevanje MDGs proces, ki je skladen s procesom neoliberalne globalizacije, pri čemer so revni razumljeni kot še zadnji neosvojeni trg (Saith 2006, 1196).

Čeprav naj bi MDGs izvirali iz Deklaracije tisočletja, ki je bila osnovana na nizu temeljnih vrednot, je bila v procesu prevajanja Deklaracije tisočletja v osem ciljev agenda družbene pravičnosti izgubljena (Kabeer 2010, 6; Fukuda-Parr 2012, 1), razvojna agenda pa zreducirana na doseganje osnovnih (materialni) potreb (Fukuda-Parr 2012, 6). Zaskrbljujoče je, da nekatere pomembne dimenzije, kot so opolnomočenje, človekove pravice ter upravljanje, ki so sicer prisotne v Deklaraciji tisočletja, manjkajo v MDGs ali pa so marginalizirane, kot je na primer dimenzija neenakosti in družbene pravičnosti (Manning 2009, 6; Kabeer 2010, 6). Ta je namreč vedno bolj priznana kot ena izmed najpomembnejših dimenzij, ki jih je potrebno doseči, če želimo zmanjšati oziroma odpraviti revščino (Bourguignon 2004; Greig in drugi 2007; Kabeer 2010; Hulme in Wilkinson 2012).

Hulme (2010, 1120) pojasnjuje, da je bilo vprašanje reproduktivnega zdravja izpuščeno zaradi močnega nasprotovanja Vatikana in nekaterih islamskih držav. Podobno tudi Eyben (2006, 601) trdi, da je bil na zaprtem sestanku v Haagu leta 1996, ko je DAC izpopolnil svoje IDGs, japonski predstavnik tisti, ki je zagotovil, da mora biti cilj, ki se ukvarja z enakostjo spolov, omejen na pariteto v izobraževanju. Kar pa zadeva izobraževanje, Robinson (2005) razlaga, da je bil cilj, ki obravnava pismenost odraslih, zlasti za ženske, ter pravičen dostop do osnovne in nadaljnje izobrazbe za vse odrasle, izključen. Langford (2010, 84–85) še dodaja, da je bil cilj doseči cenovno dostopnost vode, izpuščen v MDGs zato, da bi se omogočil prostor za privatizacijo v sektorju upravljanja z vodo.

MDGs tako ne upoštevajo struktur moči znotraj in med državami, ki proizvajajo revščino. Vprašanja v zvezi z asimetrijo moči in pomanjkanjem glasu tako v mednarodnih trgovinskih pogajanjih, investicijah in financah, kot tudi vprašanja v povezavi s političnim prostorom in nadzorom nad nacionalnimi gospodarskimi politikami, se v MDGs komajda kažejo (Committee for Development Policy 2012, 12–13). Izpuščen je velik del širših političnih agend, vključno s sistemskimi vprašanji svetovnega gospodarstva, ki so bila dolgo časa prioriteta za države v razvoju v mednarodnih gospodarskih pogajanjih, in vplivi liberalizacije in privatizacije na revne, ki so bili prioriteta med kritiki globalizacije (Fukuda-Parr 2012, 1). Medtem ko MDGs sicer vključujejo poseben cilj o izgradnji globalnega partnerstva za razvoj (cilj 8) pa je besedilo cilja zelo šibko (Committee for Development Policy 2012, 13).

3.2.2 Omejitve strukture Razvojnih ciljev tisočletja

Mnogo avtorjev je mnenja, da so bili MDGs preveč ambiciozni ali nerealistični (Mishra 2004; Easterly 2006; Oya 2011) in verjamejo, da ignorirajo omejene lokalne zmožnosti, zlasti manjkajoče zmožnosti upravljanja (Mishra 2004; Oya 2011). Oya (2011, 24) pokaže, da so MDGs preveč ambiciozni za večino držav na afriškem kontinentu. Problem je v tem, kot pravi Easterly (2009), da so podcilji in kazalniki nepravični do revnih držav, in da obstaja neenakopravnost v ocenjevanju uspešnosti pri doseganju MDGs, kar velja zlasti za podsaharsko Afriko. Namreč, kot nadaljuje Easterly (2009), so države z nižjimi stopnjami dohodka na prebivalca diskriminirane, saj je v državah z nizkim BDP na prebivalca in visoko stopnjo pojavnosti revščine potreben veliko večji BDP na prebivalca za zmanjšanje revščine. Torej države, ki so na slabšem položaju, še težje dosegajo MDGs.

Za razliko pa Langford (2010) pravi, da nekatere države ne morejo doseči MDGs, ker so ti preveč ambiciozni za nekatere države, spet za druge pa premalo. Barnes in Brown (2011) pa po drugi strani označujeta MDGs za neambiciozne ko pogledamo, koliko osnovnih človekovih potreb je ostalo neuresničenih.

Glede strukture MDGs, Keyzer in Wessenbeeck (2006) pravita, da je vzpostavitev seznama ciljev oziroma t.i. pristopa nakupovalnega seznama (*shopping-list approach*), kot je bil uporabljen pri MDGs, zelo tvegana, saj obstaja nevarnost, da so nekatera druga pomembna vprašanja preprosto izpuščena, investiranje v druga ključna področja razvoja pa nezadostna. Podobno Hayman (2007) v svoji analizi na primeru Ruande pokaže, da lahko omejen seznam MDGs omogoči državam donatoricam, da svoje politike osredotočajo izključno na MDGs. »Osredotočanje na izključno mednarodno dogovorjene merljive cilje, ki jih je mogoče uporabiti za utemeljevanje političnih pozicij držav donatoric, ali ki dajejo vtis, da omogočajo največji donos, lahko hitro postane bolj enostavno kot osredotočanje na posebne potrebe posamezne države« (Hayman 2007, 381).

Gore (2010, 70) pravi, da MDGs za DVR predstavljajo »faustovsko kupčijo, ker so bile prednosti soglasja dosežene zgolj z velikim žrtvovanjem«. Oya (2011, 24) pravi, da je to žrtvovanje sestavljeno iz podrejanja nacionalnih ciljev mednarodnim zavezam in poenostavljanju razvojnega procesa na nacionalni in globalni ravni. Saith (2006, 1184) dodaja, da MDGs, z velikim osredotočanjem na DVR, služijo za namen »getoizacije problema razvoja in za lociranje tega trdno v tretjem svetu«. S tem se pomikajo korak nazaj od

paradigme človekovega razvoja, ki izpostavlja tudi ogrožene skupine v bogatih državah (prav tam).

Drugo obliko kritike pa podaja Van Norren (2012, 826–827), ki izpostavlja predvsem slabosti RBM, in pravi, da cilji, ki se osredotočajo na kvantiteto, ne merijo kakovosti in jo lahko celo ogrozijo. Pravi, da osredotočanje na omejen seznam ciljev zanemarja obseg njihove medsebojne povezanosti. Podobno tudi Brikci in Holder (2010) ter Molyneux (2008) ugotavljajo, da je največji problem ravno njihova ločenost med korenito povezanimi zdravstvenimi vprašanji.

Davis (2011, 567), Van Ginneken (2011) in Vandemoortele (2011) dodajajo pomembno komponento slabosti MDGs, in sicer odsotnost jasne odgovornosti akterjev. Kot pravi Davis (2011, 567–569), obstaja velika nejasnost glede tega, kdo nosi odgovornost za doseganje ciljev, MDG 8, ki teži k razvoju globalnega partnerstva za razvoj in, ki očitno želi med drugim doseči večjo zavezanost s strani držav donatoric, ima najmanj jasne podcilje. Kot pravi Davis (2011, 568), nekateri kritiki trdijo, da MDGs ponujajo napačne pobude, s tem ko nagrajujejo hitre rešitve, namesto da bi se osredotočali na dolgoročne strukturne spremembe, ki bi naslovile in odpravile vzroke za revščino. Nekateri avtorji pa trdijo, da se ta pomanjkljivost še stopnjuje z uporabo neustreznih kazalnikov, preveč radodarnih in nedoslednih datiranj ciljev, pomanjkanja doslednih meritev in podatkov ter izkrivljanje ugotovitev zaradi vključevanja Kitajske in Indije v zbirne podatke (Attaran 2005; Clemens in drugi 2007; Gore 2010). Te kritike nakazujejo na nekatere težave pri uporabi menedžerskih rešitev za zelo kompleksne, nadnacionalne in mednarodne družbene probleme, kot je razvoj (Davis 2011, 568).

Nelson (2007) ugotavlja, da so organizacije civilne družbe na lokalni ravni označile MDGs za manj uporabne pri mobilizaciji virov in političnih ukrepov na področjih, kot so prehrana, zdravje in izobrazba, kot na primer mednarodno pravo človekovih pravic. Avtor pravi, da je za ne-interes držav donatoric kriva upodobitev zmanjšanja revščine kot nepolitične v svojem bistvu. Človekove pravice, pa ravno nasprotno, izrisujejo pravice in dolžnosti na način, ki omogoča, da posamezniki in skupine spremenijo svoje odnose moči v razmerju do države in mednarodne skupnosti (Cornwall in Nyamu-Musembi 2004; Moser 2005). Za Nelsona (2007) MDGs preusmerjajo vire držav donatoric in NGOs stran od bolj pomembnega utrjevanja pristopov, osnovanih na človekovih pravicah.

MDGs so bili deležni tudi kritike, da ne upoštevajo dovolj razmerja med družbeno neenakostjo, izključenostjo in revščino (Davis 2011, 567). Struktura MDGs, ki temelji na pristopu ciljev, podciljev in kazalnikov, pa ne uspe zajeti širšega okvira človekovega razvoja, človekovih zmožnosti in človekovih pravic, ki so vodile razprave ZN pred letom 2000 (Eyben 2006 in Manning 2010).

3.2.3 Omejitve vsebine Razvojnih ciljev tisočletja

Kritike, ki se dotikajo vsebine MDGs, velikokrat izpostavljajo zanemarjanje pravičnosti in enakosti, čeprav je bila enakost ena izmed temeljnih vrednot v Deklaraciji tisočletja. Fukuda-Parr (2010, 34) ugotavlja, da bi se MDGs morali preobraziti do te mere, da bi omogočili izvajanje pristopa, osnovanega na človekovih pravicah, poleg tega pa bi bilo potrebno dodati deveti cilj, ki bi se osredotočal na zmanjšanje neenakosti znotraj in med državami, za uskladitev MDGs s prvotnim namenom Deklaracije tisočletja.

Mnogi avtorji (Alston 2005; Fukuda-Parr 2006; Saith 2006; Fukuda-Parr in Hulme 2009; Fukuda-Parr 2010; Langford 2010; Sumner in Melamed 2010; Cecchini in Notti 2011 in Fukuda-Parr in Greenstein 2011) so zaskrbljeni, da so MDGs neuspešni pri vključevanju človekovih pravic. Kritike, ki se dotikajo MDGs in človekovih pravic, se osredotočajo predvsem na vprašanja, kot so precej tehnokratska naravo procesa, zelo omejeni cilji ter pomanjkanje polnega okvira človekovih pravic, zlasti v povezavi z državljskimi in političnimi pravicami. Kot pravi Ziai (2011, 31), MDGs niso predstavljeni kot politični, ampak kot tehnični problemi, pri čemer je pomanjkanje virov predstavljeno kot največji problem, zaradi česar se rešitve enostavno iščejo v povečanju finančnih virov. Saith (2006) in Fukuda-Parr (2010) sta prepričana, da človekove pravice v MDGs niso zastopane v zadostni meri, čeprav predstavljajo pomembno in trajno globalno soglasje. Fukuda-Parr (2006, 969) poudarja, da so človekove pravice, ki so sicer vključene v Deklaraciji tisočletja, izključene iz podciljev in kazalnikov MDGs. Poleg tega MDGs ne odražajo nekaterih bistvenih zavez na področju človekovih pravic, kot so zmanjšanje neenakosti in odprava diskriminacije, dajanje prioritete najrevnejšim med revnimi in spodbujanje procesa opolnomočenja ljudi (Alston 2005; Fukuda-Parr in Greenstein 2011, 4; Sumner in Melamed 2011). Fukuda-Parr in Hulme (2009, 25) pojasnjujeta, da medtem ko so MDGs sicer sprejeli razumevanje revščine, osnovane na človekovem razvoju, so dokaj konservativno pristopili k osnovnim potrebam, namesto da bi bolj odločno poudarili perspektivo človekovih pravic, ki predpostavlja doseganje osnovnih potreb kot globalno odgovornost.

Maxwell (2003, 13) pravi, da je ena največjih omejitev MDGs ta, da poudarjajo materialne vidike prikrajšanosti, na področju ne-materialnih pa so zelo šibki, zaradi česar je pojem revščine razumljen zelo ozko. Edward (2006, 382) pravi, da je enodimenzionalna metoda merjenja revnih, 1 \$ na dan, ki je prisotna v MDG 1, in ki ne odraža večdimenzionalne narave revščine, prenizka, zaradi česar ne odraža resničnega števila revnih ter zavaja javnost tako o obsegu revščine kot tudi o obsegu družbeno-ekonomskih sprememb, ki so potrebne za odpravo revščine. Bissio in Suarez (2005, 14) trdita, da to ni nobeno naključje in vidita takšen prag revščine kot ideološko in politično motiviran, ki dovoljuje SB, da širi napačne podatke o zmanjšanju revščine in da je posledično globalizacija dobra za revne. Pogge (2010, 63–65) celo ugotavlja, da ne bi prišlo do nobenega zmanjšanja revščine med leti 1990 in 2005, če bi določili prag revščine na 2,5 \$ na dan. Ravno nasprotno, število bi celo rahlo naraslo.

Glede MDG 2 (doseči univerzalno osnovnošolsko izobrazbo) Tarabini (2010, 209) poudarja, da se ta cilj osredotoča zgolj na osnovnošolsko izobrazbo, medtem ko srednješolsko, poklicno ali terciarno izobraževanje popolnoma ignorira. Mekonen (2010, 46) pa opozarja, da ni pomembna samo kvantiteta, torej kako visoka je stopnja vključenosti v šole, ampak tudi kakovost šolanja. Pojasnjuje, da se je razmerje učenec-učitelj poslabšalo. Medtem ko je globalno razmerje 25:1, je to razmerje v podsaharski Afriki 43:1, v Čadu 69:1 in v Kongu kar 83:1.

Zanimive so tudi kritike v povezavi z MDG 3, ki se osredotoča na odpravo razlik med spoloma na področju izobrazbe, pri čemer Kabeer (2005) in Subrahmanian (2005) poudarjata, da zmanjšanje razlik med spoloma na področju izobrazbe ni enako kot odprava spolne neenakosti. Kot pravi Kabeer (2005, 7–8) se razlike ukvarjajo zgolj z numeričnimi neravnovesji, medtem ko se neenakosti ukvarjajo z vsebinskimi asimetrijami, ki posledično ostajajo nenaslovljene, MDG 3 pa se tako osredotoča zgolj na razlike in ne omenja struktur, ki proizvajajo neenakosti, poleg tega pa se osredotoča zgolj na področje izobrazbe.

Vandemoortele (2011, 19) med drugim izpostavlja problem uporabe nacionalnih povprečij in agregacije informacij, ki ga poimenuje 'tiranija povprečij' (*tyranny of averages*), pri čemer problemi vključujočega in pravičnega napredka niso upoštevani zaradi prevelikega abstrahiranja in prevelikih posploševanj. Vandemoortele (2011, 19–20) razlaga, da nacionalna povprečja kažejo zgolj hitrost, s katero države dosegajo napredek, a ne pokažejo vzorca napredka, tj. kdo ima koristi od njega. Ignorirajo torej pomembno dejstvo, ali je napredek

vključujoč ali nepravičen. Šele ko podatke razčlenimo, lahko vidimo, da napredek v večini držav ni bil vključujoč. Še več, razlike se še povečujejo v vseh dimenzijah človekove blaginje. Prevelik del napredka namreč ni zajel najrevnejših med revnimi, pripadnikov etničnih manjšin, prikrajšanih otrok in žensk ter ljudi, ki živijo na oddaljenih območjih.

Gwatkin (2005) je celo prepričan, da MDGs spodbujajo neenakost in nepravičnost s tem, ko večina zdravstvenih pobud najprej doseže predvsem tiste, ki imajo že tako ali tako boljši položaj v družbi. Gwatkin (2005, 813) namreč pravi, da se cilji in podcilji, ki obravnavajo zdravje (MDGs 4–6), nanašajo zgolj na obseg izboljšave v celotnem družbenem povprečju in se ne sklicujejo na določeno skupino prebivalstva, v katerem je do izboljšave prišlo. Za primer podaja MDG 4, ki cilja na zmanjšanje umrljivosti otrok pod petim letom starosti za dve tretjini, in MDG 5, ki cilja na zmanjšanje stopnje smrtnosti mater za tri četrtine, brez določil, da se mora to zmanjšanje zgoditi med revnim prebivalstvom. Takšna opustitev namreč pri merjenju napredka pri doseganju MDGs omogoča vključitev izboljšanja okoliščin v skupinah prebivalstva, ki so že tako na boljšem položaju, kar daje lažno sliko, da se je situacija za najrevnejši del izboljšala.

MDG 7 pa je spodbudil marsikaterega avtorja h kritiki, da cilj daje premalo poudarka okoljskim problemom, zlasti podnebnim spremembam (McMichael in Butler 2004; Kreft in drugi 2010).

MDG 8, edini cilj, ki se osredotoča na zaveze razvitih držav, pa je kritiziran, da ima najmanj jasne cilje izmed vseh ter da edini nima kvantitativnih in časovno omejenih meril, ampak predvideva zgolj bolj velikodušno razvojno pomoč (Fukuda-Par 2006; Gore 2010; Davis 2011; Fukuda-Parr 2013). Poleg tega MDG 8 navaja splošne cilje in rezultate, a ne identificira konkretnih politik, ki bi jih bilo možno nadzorovati (Fukuda-Parr 2006, 985; Fukuda-Parr 2011, 211). Čeprav je MDG 8 dodelil naloge donatorski skupnosti, ni prepustil odgovornosti DVR, zaradi česar ni spodbudil resničnega partnerstva in se ni pomaknil stran od tradicionalne paradigme donator-prejemnik (Delovna skupina za post-2015 razvojno agendo v okviru sistema ZN 2013, 5).

Načelo, da imajo države mednarodne obveznosti na podlagi solidarnosti, je sicer navedeno v Deklaraciji o pravici do razvoja (1986, 3.3 čl. in 4. čl.)⁵⁶ in Dunajski deklaraciji in akcijskem programu (1993),⁵⁷ a je ta ideja ostala samo na ravni načela. Kot pravi Fukuda-Parr (2013, 201), ni niti norm ali standardov niti formalnih postopkov, ki bi zavezovali države k uresničevanju njihovih mednarodnih dolžnosti. Istočasno se naraščajoča literatura, ki spodbuja HRBA pristope, osredotoča na nacionalne politike in ne toliko na obravnavo mednarodnih obveznosti držav (Fukuda-Parr 2013, 202). Ideja razvojnega sodelovanja je tako še vedno zakoreninjena na logiki dobrodelnosti in ne na logiki deljene odgovornosti v mednarodni skupnosti (prav tam). Ravno MDG 8 bi lahko bil uporabljen kot orodje za izvajanje odgovornosti bogatih držav, s čimer bi lahko načelo mednarodne solidarnosti kot abstraktnega pojma prenesel na raven konkretne politike. A Fukuda-Parr (2013, 208) ugotavlja, da podcilji in kazalniki MDG 8 postavljajo izredno šibke standarde za odgovornost in so neprimerni pri naslavljanju načel človekovih pravic. Tu naj bi mednarodno delovanje podprlo nacionalno: pomanjkanje virov, izboljšanje mednarodnega političnega okolja in naslavljanje sistemskih asimetrij v globalnem procesu odločanja (prav tam). Kot je ugotovila tudi Delovna skupina za post-2015 razvojno agendo v okviru sistema ZN (2013, 5), kljub pomembnosti pravice do razvoja v MDG 8 niso bili izrecno navedeni vidiki človekovih pravic, vključno z dolžnostjo mednarodnega sodelovanja.

MDG 8 mnogi vidijo kot ločenega od ostalih MDGs. Čeprav naj bi podpiral doseganje MDGs, ni nobenih jasnih povezav med MDG 8 in ostalimi cilji (Delovna skupina za post-2015 razvojno agendo v okviru sistema ZN 2013, 6).

3.2.4 Omejitve uresničevanja Razvojnih ciljev tisočletja

Kot najpogostejša težava pri uresničevanju MDGs je v literaturi največkrat navedena dostopnost in zanesljivost podatkov (Attaran 2005; Deaton in drugi 2006; Easterly 2009; Reddy in Heuty 2008; Dar in Khan 2011, 540; Sachs 2012, 2210). Sachs (2012, 2210) na primer opozarja, da je ena največjih slabosti MDGs ta, da so podatki že močno zastarani, natančne informacije zadnjih dvanajstih mesecev pa še vedno niso na voljo za večino držav z nizkim dohodkom.

⁵⁶ Deklaracija o pravici do razvoja – *Declaration on the Right to Development*. 1986. Sprejeta in razglašena z resolucijo Generalne skupščine Združenih narodov št. A/RES/41/128, 4. decembra.

⁵⁷ Dunajska deklaracija in akcijski program – *Vienna Declaration and Programme of Action*. 1993. Sprejeta in razglašena z resolucijo Generalne skupščine Združenih narodov št. A/CONF.157/23, 12. julija.

Za AbouZahr in Boermo (2010, 324) so podcilji MDGs osnovani na zelo malo dokazih o izvedljivosti v revnih državah, ampak so osnovani globalno. Pri tem pa ne upoštevajo okoliščin, konteksta in sposobnosti izvajanja ciljev v različnih državah. Attaran (2005, 955) trdi, da so cilji, ki vključujejo zmanjšanje malarije, tuberkuloze in umrljivosti mater, osnovani na zaskrbljujočem pomanjkanju znanstveno veljavnih podatkov. Attaran (2005, 959) nadalje pojasnjuje, da so bili cilji povezani z zdravjem od leta 1990 naprej pogosto osnovani na nezanesljivih anketah gospodinjstev brez registrov o rojstvih in smrtih, zdravstvenih kartotekah ali statistikah o zdravju. Johnston (2011, 102) na primeru MDG 2, ki se dotika univerzalne osnovnošolske izobrazbe, pravi, da so podatki, ki merijo vpis v šole, zelo šibki, ne zgolj zato, ker so izhodiščni podatki o prebivalstvu v mnogih afriških državah slabi, ampak tudi ker so podatki o vpisu v šole zbrani na začetku leta. Pri čemer se ne upošteva, koliko otrok se izpiše med letom, zaradi česar takšno merjenje ne odraža dejanske stopnje udeležbe v šolah.

Reddy in Heuty (2008, 22–23) opozarjata, da lahko uporaba nezanesljivih podatkov privede do napačnega razporejanja virov, napačne izbire politik, zmanjšanja učinkovitosti uporabe virov in zmanjšanja hitrosti, s katero se MDGs dosegajo. Obstoječi pristopi k identificiranju najboljših strategij za doseganje MDGs so pomanjkljivi, ker se zanašajo na slabo utemeljene predpostavke in slabo kakovostne podatke. Še več, njihova verodostojnost temelji na empirični predpostavki, da bodo nepredvideni šoki, ki spodkopavajo predpostavke pristopa, izgubili na pomembnosti skozi čas uporabe tega pristopa.

Saith (2006, 1179–1180) pa po drugi strani pravi, da MDGs še spodbujajo manipulacijo, nepravilno uporabo in interpretacijo statistik in potencialno vodijo k izkrivljanjem v razvojni politični agendi. Poleg tega obstaja velika nevarnost, da MDGs vplivajo tudi na prioritete in usmeritve akademskih raziskav. Namreč, velika večina družboslovnih znanstvenikov je odvisna od zunanje pridobljenih sredstev, za katera morajo tekMOVati. Potreba po tekMOVanju prisili organizacije (zlasti NGOs, organizacije civilne družbe in podobne), da delujejo v skladu s cilji, čeprav to ni nujno vedno v njihovem najboljšem interesu.

Druga velika pomanjkljivost, ki jo izražajo kritike, je tudi, da ni nobene jasne razlage, kako naj se cilji dosežejo (Fukuda-Parr in Greenstein 2011; Deepak 2012, 6; Wilkinson in Hulme 2012, 3). 'Načrt za spodbujanje izvajanja Deklaracije tisočletja' (*Road map towards the*

implementation of the United Nations Millennium Declaration)⁵⁸ namreč navaja samo, da je »nujno, da /MDGs/ postanejo nacionalni cilji in služijo povečanju skladnosti in doslednosti nacionalnih politik in programov (Načrt za spodbujanje izvajanja Deklaracije tisočletja, 81. čl.)«. Postavljanje ciljev v preteklosti je, kot pravita Fukuda-Parr in Greenstein (2011, 6–7), jasno izražalo dejstvo, da so cilji ZN uporabni na globalni ravni, zaradi česar morajo biti prilagojeni integraciji v državne strategije. Za primer podajata Akcijski načrt,⁵⁹ sprejet na Svetovnem vrhu za otroke, ki predlaga, da se cilji prilagodijo posebnim nacionalnim pogojem in da se razvijejo nacionalne strategije. Sprejetje globalnih ciljev kot nacionalnih brez prilagajanja, je v nasprotju z načelom nacionalnega lastništva. Takšno sprejetje brez prilagoditev pa povzroča, da so države z najvišjo stopnjo revščine na najslabšem položaju, zaradi česar so MDGs kritizirani kot pristranski do manj revnih držav (Fukuda-Parr in Greenstein 2011, 7).

Deklaracija tisočletja je ponudila enkratno priložnost za razširitev pomena globalne revščine, ki ne zajema zgolj denarne dimenzije, temveč vključuje tudi pomen družbene pravičnosti in človekovih pravic. Slednji sta namreč eni izmed najpomembnejših dimenzij, ki morata biti izpolnjeni, če želimo govoriti o zmanjšanju globalne revščine, a sta bili na žalost v procesu nastajanja MDGs izgubljeni, MDGs pa omejeni na doseganje osnovnih (materialnih) potreb. Če bi to priložnost izkoristili, bi zagotovo prišlo do niza pomembnih političnih sprememb na področju trgovine, razvojne pomoči in problema dolga. Na institucionalni ravni bi se spremembe pokazale v reformah ZN, načinu upravljanju v IFIs ter kakovosti upravljanja v revnih državah. Vendarle do teh sprememb ni prišlo, zmanjšanje globalne revščine še vedno ostaja dolgoročna strategija postopnih in počasnih sprememb.

Jasno je, da kjer je politična volja, so tudi spremembe. Trdimo lahko, da tiste prave politične volje za odpravo večdimenzionalne revščine ni bilo, oziroma je bil vpliv IFIs in nekaterih držav premočan, da bi se koncept večdimenzionalne revščine v svoji popolnosti razvil tudi v praksi. Neoliberalna ideologija je ostala prisotna v MDGs, ti pa so postali zgolj materialistična različica BNA, ki je prežeta z delčki širše vizije človekovega razvoja, ki ni mogel zaživeti v popolnosti, a je bil prisoten toliko, da je dajal videz pozitivnih sprememb.

⁵⁸ Načrt za spodbujanje izvajanja Deklaracije tisočletja – *Road map towards the implementation of the United Nations Millennium Declaration*. 2001. Sprejet in razglašen z resolucijo Generalne skupščine Združenih narodov št. A/56/326, 6. septembra.

⁵⁹ Akcijski načrt za izvajanje Svetovne deklaracije o preživetju, zaščiti in razvoju otrok – *Plan of Action for Implementing the World Declaration on the Survival, Protection and Development of Children in the 1990s*. 1990. Sprejet na Svetovnem vrhu za otroke v New Yorku, 30. septembra.

3.3 Soglasje iz Monterreya in financiranje razvoja

Za pridobivanje finančne in politične podpore za izvedbo MDGs (Soederberg 2005, 325) in v izogib temu, da bi se Vrh tisočletja iz leta 2000 sprevrgel v prerekanje o denarju (Hulme 2010, 3030), je Deklaracija tisočletja določila, da bo v letu 2001 potekal mednarodni in medvladni dogodek na visoki ravni, da se dogovori o financiranju za razvoj (Deklaracija tisočletja 2000, 14.čl.). Vendar nujnost zmanjšanja revščine ni bila podkrepljena z dejanji, kot je bilo obljubljeno. Hulme 2010 (1159–1163) namreč razlaga, da so se skozi leto, v katerem so MDGs nastali, obeti za usklajeno akcijo proti globalni revščini oslabili. Deloma je bilo to morda neizogibno, saj je zagon upadel, glavni proces za načrtovanje zmanjšanja revščine pa je bil v obliki PRSP pod nadzorom BWI. Medtem ko je bila SB aktivno ambivalentna do MDGs, jim je MDS namenil le prazno govoričenje.⁶⁰

Kljub nekaterim težavam je Mednarodna konferenca ZN za financiranje razvoja (*UN Financing for Development Conference*– FFD) z nekoliko zamude potekala med 18. in 22. marcem leta 2002 v Monterreyu v Mehiki (DESA 2015). Konferenca se je razlikovala od prejšnjih konferenc ZN, saj je prvič v zgodovini ZN dovoljevala neposredno štiristransko izmenjavo mnenj o globalnih gospodarskih vprašanjih med vladami držav, civilno družbo, poslovnim svetom in institucionalnimi interesnimi skupinami (Subedi 2002, 52). Najpomembnejši rezultat konference je bilo sprejetje Soglasja iz Monterreya,⁶¹ ki govori o »mobilizaciji in povečanju učinkovite porabe finančnih virov in doseganju nacionalnih in mednarodnih gospodarskih pogojev, ki so potrebni za uresničitev mednarodno dogovorjenih razvojnih ciljev« (Soglasje iz Monterreya 2002, 3. odstavek) in poziva k vzpostavitvi »novega partnerstva med razvitimi državami in državami v razvoju« (Soglasje iz Monterreya 2002, 4. odstavek).

Medtem ko Soglasje iz Monterreya sicer ni specifično opredelilo časovno omejenih ciljev, pa so nekatere države to storile. Bush je obljubil dodatnih 5 milijard dolarjev na leto za zmanjšanje revščine, EU pa je obljubila dodatnih 13 milijard dolarjev na leto (Haffajee 2002). Hulme (2010, 1183–1187) razlaga, da je bila FFD, medtem ko so bile zaveze precej pod

⁶⁰ Medtem ko so nekateri uslužbenci SB aktivno uporabljali MDGs za ustvarjanje programov, pa so jih vplivni makro-ekonomisti razumeli kot potrato prostora in časa, ter se skoraj izključno osredotočali na ekonomsko liberalizacijo (Hulme 2010, 1140-2). Intervju z osebjem MDS pa je takole nakazal njihovo stališče: »Pozvani ste, da jih omenite v uvodu katerega koli poročila, nato pa jih ignorirate« (Paul Francis, julij 2006 V Hulme 2010, 1442–1143).

⁶¹ Soglasje iz Monterreya – *Monterrey Consensus*. 2002. Sprejet na Konferenci Združenih narodov za financiranje razvoja, 18.–22. marec.

tistimi, o katerih se je govorilo leta 2000, na splošno razumljena kot uspeh. MDGs so bili neuradno potrjeni, Bush pa je nakazal, da bodo ZDA del projekta. ZN so vzpostavili Projekt tisočletja (*Millennium Project*) z namenom uresničevanja MDGs in Kampanjo tisočletja (*Millennium Campaign*) z namenom mobilizacije javne podpore. Tako je bil obljubljen preboj v smislu velikodušnosti donacij, učinkovitosti razvojne pomoči in novih načinov financiranja. Poraja pa se vprašanje ali so bile obljube izpeljane tudi v praksi.

Hulme (2010, 1183) razlaga, da so BWI pritiskale na vse države prejemnice razvojne pomoči v pisanje PRSPs, DAC in podobno misleče države so spodbudile vse države članice OECD k povečanju finančnih sredstev, namenjenih zmanjšanju revščine. Afriški voditelji so razpravljali o načrtih za izboljšanje upravljanja skozi Novo partnerstvo za razvoj Afrike (*New Partnership for Africa's Development* – NEPAD) in skozi mehanizme letnih poročil. Vendar pa Nunnenkamp in Thiele (2013) trdita, da so se obljube svetovnih voditeljev izkazale za kratkotrajne. Namreč, pozivi k bistvenemu povečanju razvojne pomoči so imeli veliko manjši učinek od predvidenega, finančne inovacije so le v majhni meri prispevale k financiranju razvoja, poleg tega pa tudi napredek na področju kakovosti razvojne pomoči ni viden. Subedi (2002, 53) dodaja, da poleg ponavljanja praznih obljub Soglasje iz Monterreya ne vsebuje nobenega konkretnega načrta, kako doseči MDGs. Dokument sicer zahteva trajnosten razvoj, ki se osredotoča na človekov razvoj in spodbujanje enakosti med spoloma, a ne vsebuje nobenih jasnih finančnih zavez za doseg le-tega. V zvezi s trgovinskimi koncesijami LDCs, kjer je revščina najbolj pereča, pa ne presega Deklaracije o sporazumu TRIPS in javnem zdravstvu,⁶² ki je bila novembra 2001 sprejeta s strani Svetovne trgovinske organizacije (*World Trade Organization* – WTO).

Hulme (2010, 3070) ter Nunnenkamp in Thiele (2013, 79) opozarjajo, da se na prvi pogled morda zdi, da sta Vrh tisočletja in Soglasje iz Monterreya prinesla pozitivno spremembo, saj se je okoli leta 2000 dolgoročen padec ODA ustavil, še več, ODA se je začela povečevati. Med leti 2000 in 2005 se je ODA povečala iz 70 milijard ameriških dolarjev na nekaj več kot 107 milijard, kar je pomenilo 53 odstotno povečanje. Na žalost pa ta navidezni uspeh v resnici ni takšen kot zgleda na prvi pogled. Namreč, količina denarja se je povečala predvsem zaradi enkratne oprostitve dolgov, dopolnjene s povečanjem humanitarne pomoči zaradi azijskega cunamija leta 2004. Odpisi dolgov so bili v bistvu zgolj transakcije na papirju, saj je bila

⁶² Deklaracija o sporazumu TRIPS in javnem zdravstvu – *Declaration on the TRIPS Agreement and Public Health*. 2001. Sprejeta na četrti seji konference ministrov, 14. novembra.

verjetnost, da bodo članice DAC poplačane s strani visoko zadolženih revnih držav tako ali tako skoraj nemogoča. To pomeni, da je v resnici šlo za odpis neizterljivih posojil in ne za prenos resničnih virov. Če izključimo oprostitev dolgov, se je ODA povečala zgolj za 2 odstotka na leto, kar je precej nižje od dogovorjene stopnje v Monterreyu. Kot pravi Subedi (2002, 53), mnoge bogate države niso zagotovile niti to, da bodo izpolnile obljubo, ki zahteva, da naj bi šlo 0,7 odstotka BNP za ODA v DVR in 0,15 do 0,2 odstotka BNP za LDCs, kaj šele da bi ta delež povečale.⁶³

Soederberg (2005) celo trdi, da se kljub navidezno novim poskusom vključujoče in vsestranske oblike pogajanj FFD in Soglasje iz Monterreya v prvi vrsti ukvarjata z reproduciranjem in posledično legitimacijo naraščajoče moči transnacionalnega kapitala. »Soglasje iz Monterreya služi za nadaljnjo legitimacijo nastajajočega razvojnega diskurza, ki poskuša prenoviti neoliberalizem v smislu skupnih vrednot in ciljev preko poudarjanja vključevanja, partnerstva in zmanjšanja revščine« (Soederberg 2005, 328). Kot ugotavlja Soederberg (2005, 326), je bilo že splošno soglasje organizacij civilne družbe, da Soglasje iz Monterreya ni nič drugega kot poskus ponovne obuditve dolgo dominantnega washingtonskega soglasja, za katerega je značilen niz neoliberalnih politik, ki spodbujajo odvisnost DVR od tujih naložb, rasti, osnovane na izvozu, privatizacije in zmanjšanja socialnih izdatkov.⁶⁴

Kakorkoli že, brez dvoma lahko rečemo, da se je želja obdržati zmanjšanje globalne revščine na mednarodni agendi po letu 2002 izkazala za vse prej kot enostavno. Ostale globalne prioritete, kot so terorizem, trgovinska politika, podnebne spremembe, energetska varnost in finančna kriza, so se izkazale za bolj pereče. Nacionalni samo-interes je še naprej vodil pogajanja, ZDA pa je ostala ambivalentna do MDGs, čemur so sledile tudi mnoge njene zaveznice. Srečanje G8 v Gleneaglesu leta 2005 in Dogodek na visoki ravni ZN v letu 2008 sta vodila VB do poskusa ponovnega osredotočenja bogatih držav na zmanjšanje svetovne

⁶³ Januarja leta 2005 je poročilo, ki je nastalo v okviru Projekta tisočletja ZN, potrdilo, da so študije pokazale na vrzel pri financiranju MDGs. Ocenjeno je bilo, da se bo morala »globalna pomoč skoraj podvojiti iz \$ 69 milijard v letu 2003 (in \$ 65 milijard v letu 2002) na \$ 135 milijard v letu 2006 in 195 milijard do leta 2015« (UN Millennium Project 2005, 250).

⁶⁴ Na primer, Ekumenski svet cerkva je v svoji izjavi o Soglasju iz Monterreya zapisal, da ta ni ekspliciten o nadzoru nad finančnimi trgi in ne spodbuja enakosti in človekovih pravic. Poleg tega je nekritičen do neoliberalnega gospodarskega modela, ki ne bo nikoli zmanjšal revščine, ampak bo kvečjemu še poslabšal situacijo, ker povečuje neenakosti na svetu. Finančna liberalizacija prej škoduje kot koristi DVR (World Council of Churches 2002).

revščine, a le s skromnim učinkom (Hulme 2010, 1188–1212).⁶⁵ Dajanje obljub se je tako izkazalo za lažje kot uresničevanje le-teh. Kot pravi Hulme (2010, 3079) se je ODA od leta 2005, še preden je svetovna kriza začela pritiskati na javne izdatke bogatih držav, začela močno zmanjševati in med letoma 2006 in 2007 zabeležila 8.5 odstotno zmanjšanje.

3.4 Projekt tisočletja in Kampanja tisočletja

Po sprejetju MDGs je takratni Generalni sekretar Kofi Annan pričel z delom, ki bi razjasnilo, kako jih doseči. Prvič, potrebno je bilo določiti politike, s katerimi bodo lahko države dosegale cilje, iz česar se je razvil Projekt tisočletja, in drugič, potrebno je bilo vzpostaviti mehanizem za propagiranje teh politik revnim državam in državam donatoricam in na splošno dvigati ozaveščenost o MDGs, kar je vodilo v nastanek Kampanje tisočletja. Obe aktivnosti naj bi bili komplementarni, a se je pristop, osnovan na sodelovanju in načelu 'od spodaj navzgor' (*bottom-up approach*), ki ga je uporabljala Kampanja tisočletja, znašel v konfliktu s pristopom, vodenem s strani strokovnjakov, osnovanem na načelu 'od zgoraj navzdol' (*top-down*), ki je zaznamoval Projekt tisočletja (Hulme 2010, 3083).

Projekt tisočletja je vodil Jeffrey Sachs, katerega naloga je bila izbrati najboljše strategije, določiti in pomagati mobilizirati potrebne vire ter določiti ukrepe za uresničevanje (Hulme 2010, 3105). Naslednja naloga je bila določiti mehanizme, ki bi pomagali prevesti raziskave iz poročila v nacionalne načrte. Sachs si je tako zamislil strategije za zmanjšanje revščine, osnovane na MDGs (*MDG-based poverty reduction strategies*) (UN Millennium Project 2005, 56), ki bi dopolnile ali celo nadomestile obstoječe PRSP (Hulme 2010, 3105).⁶⁶ Glede uresničevanja pa si je Sachs leta 2005 zamislil projekt imenovan Vasi tisočletja (*Millennium Villages Project – MVP*), z namenom pokazati, da se MDGs da doseči (Buse in drugi 2008, 1).⁶⁷

⁶⁵ Namreč, na Vrhu v Gleneaglesu so se države članice DAC zavezale povečati svoj kolektivni delež pomoči iz 0,35 odstotka v letu 2004 na 0,56 odstotka v letu 2010 z namenom, da bi končno dosegle cilj 0,7 odstotnega deleža v letu 2015. Medtem ko EU ni povečala deleža kot obljubljeno (povečala ga je namreč na 0,46 odstotka), pa je vseeno naredila večji korak v smeri bolj radodarnih donacij v primerjavi z Japonsko in ZDA, katerih delež je stagniral na okoli 0,2 odstotkih (Nunnenkamp in Thiele 2013, 79).

⁶⁶ Te bi naj predstavljale »drzen okvir, osnovan na človekovih potrebah, ki je usmerjen k doseganju MDGs« (UN Millennium Project 2005, 56), namesto skromnih iniciativ za zmanjšanje revščine, ki so vključene v večino PRSPs (UN Millennium Project 2005, 56 in Hulme 2010, 3105). Ta premik pa je bil v praksi odvisen od politične moči in vpliva UNDP v primerjavi z vplivom SB in MDS v vsaki državi (Hulme 2010, 3105). V Afriki, Aziji in Latinski Ameriki so države še naprej uporabljale pristop SB in MDS, saj se jim niso hotele postavljati po robu glede na to, da so nadzorovale ODA prilive (prav tam).

⁶⁷ Osnovna hipoteza projekta je, »da je možno krizo kmetijstva, zdravstva in infrastrukture na podeželju v Afriki premagati z usmerjenimi naložbami v javni sektor z namenom dvigniti produktivnost in tako prispevati k povečanju varčevanja in naložb zasebnega sektorja« (Sanchez in drugi 2007, 16775).

Vendar pa so MVP doživele vrsto kritik, da je Sachs s svojo ekipo načrtno prezrl napake v akademskem delu, ki naj bi posledično pokazale na uspeh projekta, ter da mu je spodletelo vzpostaviti prave ocene o tem ali MVP resnično deluje v praksi ali ne (Clemens in Demombynes 2011; Bumb in drugi 2012; Pronyk 2012). Kritiki so bili tako zaskrbljeni zlasti zaradi šibkih točk v zasnovi projekta in analizi podatkov, kot tudi pomanjkanju transparentnosti o samih podatkih in stroških projekta (Nature 2012).

Drugo zelo pomembno vprašanje pa izpostavlja Nina Munk, avtorica knjige z naslovom 'Idealist: Jeffrey Sachs in končanje revščine' (*The Idealist: Jeffrey Sachs and the Quest to End Poverty*), ki je s Sachsom v afriških vaseh preživela šest let. V intervjuju pravi, da so se sicer razmere v vaseh, kjer je bil projekt izveden, bistveno izboljšale, kar ni težko, kot pravi, če priliješ 5 ali 10 milijonov dolarjev v majhno izolirano vas sredi podsaharske Afrike. A Sachsov cilj ni bil izboljšati življenja nekaj tisoč Afričanov, ampak najti rešitev za globalno revščino, vzpostaviti model za trajni gospodarski razvoj, ki bi se lahko uporabil na celotni celini. Tu je Sachs po Munkovih besedah močno spodletelo. Munk namreč izpostavlja vprašanje, kaj se bo zgodilo, ko se bo projekt končal in ko ne bo več prilivov denarja ter odgovarja, da bo Afrika ostala ujeta v revščini (Handy 2013).

Kot pravi Easterly (2013), je Sachs Zahodu ponudil zapeljivo sporočilo, da so lahko odrešitelji Afrike s skromno količino napora, a se je izkazalo, da je odpravljanje revščine vse prej kot enostavno. Predvsem pa je za Easterlyja pomembno sporočilo, da razvojna pomoč ne more rešiti problema revščine. To lahko stori samo »razvoj na domačih tleh, ki temelji na dinamiki posameznikov v svobodnih družbah«.

Tako kot Projekt tisočletja je bila tudi Kampanja tisočletja ustanovljena v okviru UNDP s strani tedanjega Generalnega sekretarja Kofija Annana leta 2002, a se tu podobnosti med njima končajo (Hulme 2010, 3152). Kampanja tisočletja namreč uporablja pristop od spodaj navzgor, se osredotoča na sodelovanje s civilno družbo in spodbujanje človekovih pravic, izpostavlja potrebo po odgovornosti in boljšem upravljanju države, se izogiba pristopa 'ena velikost za vse' (*one-size-fits-all-approach*), verjame v državno specifične cilje in si ne lasti zaslug, ampak to prepušča partnerjem (Hulme 2010, 3129). Vzpostavljena je bila ob spoznanju, da je politična volja bistvena sestavina za doseganje MDGs (Otero in Cugelman 2009, 4), in sicer tako, da podpre organizacije civilne družbe po vsem svetu v njihovih prizadevanjih, doseči odgovornost vlad in mednarodnih finančnih institucij pri doseganju

MDGs (Shetty 2005). To je bilo prvič, da je ZN začel spodbujati ozaveščenost o mednarodno dogovorjenih ciljih in mobilizirati državljane, da držijo svoje vlade odgovorne pri njihovem uresničevanju (UN Chronicle 2008).

Kampanja tisočletja je pripomogla, da so MDGs ostali v središču globalne in v nekaterih primerih tudi nacionalne razprave, a je ciljala na majhno število držav, zaradi česar je bila njena geografska pokritost precej ozka (UNDP Independent Evaluation Office 2015, XII). Glavni dosežki Kampanje tisočletja so bili vzpostavljanje partnerstva s ključnimi interesnimi skupinami, kot so civilna družba, verske organizacije, mediji in znane osebnosti; podpiranje vladnih partnerjev pri razvoju strategij za doseganje MDGs; organiziranje prireditev za dvig ozaveščenosti, kot je pobuda 'Vstanite proti revščini' (*Stand Up Against Poverty*);⁶⁸ in upravljanje promocijskih kampanj (UNDP Independent Evaluation Office 2015, 30). A ji je, čeprav je imela velik obseg pri ozaveščanju, manjkala jasna povezava s političnimi rezultati (UNDP Independent Evaluation Office 2015, XII).

Kritika se dotika tudi dejstva, da Kampanja tisočletja ni bila prisotna v Latinski Ameriki, zaradi česar so številne države Latinske Amerike samostojno vzpostavile MDG kampanje ter s tem dokazale, da ne potrebujejo podpore s strani Kampanje tisočletja (UNDP Independent Evaluation Office 2015, 48). Poleg tega Otero in Cugelman (2009, 5) ugotavljata, da ta pobuda sicer ustvarja ogromno medijske pozornosti, a po enem dnevu postane stara novica, ko njena medijska vrednost poteče. Avtorja dodajata, da ima pobuda večji vpliv na lokalne kot na globalne medije. Awori (2009, 11) prav tako opozarja, da je bil vpliv takšnih pobud v Afriki nejasen, in navaja besede kenjskega partnerja, ki pravi: »Vstali smo in kaj potem?«. Vplivna je bila tudi pri oblikovanju in strateškem usmerjanju Svetovnega poziva k boju proti revščini (*Global Call to Action Against Poverty* – GCAP), mednarodni mreži NGOs, sindikatov, zagovorniških agencij in verskih skupin (Hulme 2010, 3166). Kampanja tisočletja si je prizadevala, da bi presegla zagovarjanje načela več pomoči, manj revščine in da bi spodbudila bolj sofisticirano sporočilo o odgovornosti in transparentnosti javnih teles in njihovih zavez k zmanjšanju revščine v razvitem in nerazvitem svetu (prav tam).

⁶⁸ S to pobudo je dosegla, da je v letu 2007 vstalo kar 43,7 milijonov ljudi v 127 državah, v letu 2008 pa je dosegla nov rekord, ko je sodelovalo 177 milijonov ljudi, kar je skoraj 2 odstotka svetovne populacije (UN 2008).

Čeprav je večja verjetnost, da bi bili brez dviganja ozaveščenosti MDGs hitro pozabljeni, pa Kampanja tisočletja ni uspela vzpostaviti političnega interesa, kjer ga ni bilo, oziroma kjer vlade ne dajejo prostora vplivu civilne družbe, tako da se je osredotočila predvsem na demokratične države (UNDP Independent Evaluation Office 2015, 47). Usmerila se je na majhno število držav, njen pristop pa je bil geografsko heterogen in premalo sistematičen (prav tam). Otero in Cugelman (2009, 4–7) ugotavljata, da je bila Kampanja tisočletja uspešna pri dviganju ozaveščenosti MDGs zlasti v nekaterih evropskih državah donatoricah in nekaterih ciljnih držav na Jugu, a opozarjata, da je bila izbira partnerjev in držav precej oportunistična in osnovana na podlagi povpraševanja (*demand-driven*). Avtorja dodajata, da bi bila kampanja bolj koristna, če bi partnerje izbirala na podlagi strateških odločitev, ki bi bili tesno povezani s konkretnimi cilji politike.

3.5 Mednarodni denarni sklad, Svetovna banka in strategije za zmanjšanje revščine

Kot pravi Hulme (2010, 3196), se PRS, oziroma prvotno imenovan PRSP,⁶⁹ z vidika političnega cikla kot prikazuje slika 1, zdi logičen element v procesu zmanjšanja revščine. Na prvi pogled se zdi, da gre za instrument, s katerim so MDGs prilagojeni nacionalnim ciljem in akcijskim načrtom, a temu ni tako. PRSP je bil namreč ustanovljen z namenom doseči drugačne cilje in je voden s strani SB in MDS in ne s strani ZN, DAC ali nacionalnih vlad.

PRS pristop sta vzpostavila MDS in SB leta 1999 (MDS 2015) in je bil sprva mišljen kot instrument za države v okviru programa HIPC (Gupta in drugi 2002, 151). Tako bi se okrepila povezava med oprostitvijo dolga in zmanjšanjem revščine, saj bi bili viri, ki so se sprostili zaradi odpisa dolga, usmerjeni v dejavnosti za zmanjšanje revščine (prav tam). Države so tako morale pripravljati PRSP in poročila o letnem napredku (*Annual Progress Reports – APRs*) (MDS 2015). Leta 2002 je bil model razširjen in odločeno je bilo, da so PRSP potrebni za vse odlive ODA s strani SB in MDS (Haan 2007, 142; Hulme 2010, 3245). Do leta 2005 je tako že štirideset držav izvajalo PRSP. V državah, kot so Bolivija, Burkina Faso, Nikaragva in Tanzanija se je pojavljala že druga generacija PRSP (Driscoll in Evans 2005, 5). Uganda, predhodnica PRSP pristopa, je začejala že s tretjo fazo (prav tam).

⁶⁹ PRSP ocenjujejo izzive revščine, opisujejo, kako lahko makroekonomske, strukturne in socialne politike in programi spodbujajo rast in zmanjšujejo revščino, ter strukturirajo zunanje-finančne potrebe in pripadajoče vire financiranja. Pripravljeni so s strani vlad držav z nizkimi dohodki skozi participativni proces, ki vključuje domače interesne skupine in zunanje razvojne partnerje (MDS 2015).

Čas nastanka in razvoja PRSP v obdobju med leti 1999 in 2002 sovpada z nastankom MDGs, Projekta tisočletja, Kampanje tisočletja in Soglasja iz Monterreya, in ni bil nobeno naključje (Hulme 2010, 3199). SB in MDS sta bila namreč pod vedno večjim pritiskom s strani civilne družbe, ki je zahtevala reševanje globalne revščine, zaradi česar sta bila prisiljena razviti nove strategije in mehanizme posojanja (prav tam). V devetdesetih letih sta bila namreč podvržena mnogo kritikam. MDS zlasti zaradi azijske valutne krize v letu 1997 in vedno večje kritike posojil v okviru instrumenta za okrepljeno strukturno prilagajanje (*Enhanced Structural Adjustment Facility* – ESAF),⁷⁰ SB pa predvsem zaradi poslabšanja gospodarske rasti v podсахarski Afriki in na splošno zaradi neuspeha strukturnega prilagajanja (Christiansen in Hovland 2003, VII; Hulme 2010, 3201). Še več, kritike niso prihajale samo od zunaj, ampak tudi od cenjenih ekonomistov znotraj SB in MDS, vključno z glavnim ekonomistom SB Josephom Stiglitzem (2002).

Poleg tega so na nastanek PRSP vplivali tudi neuspehi prve pobude HIPC;⁷¹ neuspeh dokumenta okvirne politike (*Policy Framework Paper* – PFP),⁷² ki je nakazal na problematičen odnos med MDS in SB; vzpostavitev Celovitega razvojnega okvira (*Comprehensive Development Framework* – CDF) s strani Wolfensohna na prehodu iz leta 1998 v leto 1999, ki je zagotovil takojšnjo ozadje za nastanek PRSP, saj je neposredno vplival na njegovo vsebino;⁷³ ocene ESAF⁷⁴ (Christiansen in Hovland 2003, 9); ter pozitivne izkušnje

⁷⁰ MDS je finančno pomoč po ugodnih pogojih najprej podeljeval skozi skrbniški sklad (*Trust Fund*), ki se je najprej marca leta 1986 preimenoval v instrument strukturnega prilagajanja (*Structural Adjustment Facility* – SAF), ta se je septembra leta 1987 razširil v ESAF, ta pa se je leta 1999 preimenoval v instrument za zmanjšanje revščine in rast (*Poverty Reduction and Growth Facility* – PRGF) (MDS 2004).

⁷¹ Politični pritisk na države G7 in države članice OECD s strani NGOs, zlasti Jubilee 2000, so zahtevali širšo, globljo, hitrejšo in boljšo pobudo odpisa dolga, ameriška administracija pa je pritiskala z zahtevo, da je potrebno zagotoviti, da bodo osvobojeni viri dobro izkoriščeni (Christiansen in Hovland 2003, VII). Nadziranje takšne porabe in ustvarjanje novih načinov pa naj bi bila naloga SB in MDS (Hulme 2010, 3213).

⁷² PFP je bil sprva mišljen kot vladni dokument, a so imele v praksi vlade držav zelo majhen delež lastništva nad njim. Vseboval je dele, ki so zahtevali vložek s strani obeh IFIs, na koncu pa je bil podpisan s strani vlade države, da je dajal vtis tristranskega sporazuma. Do leta 1990 je postalo jasno, da je PFP zgolj pripomoček MDS. PFP ni bil niti operativen dokument SB, saj ni igral nobene vloge v nobenem njenem delovnem postopku niti ni bil osnova za noben del njenega delovanja (Christiansen in Hovland 2003, 14).

⁷³ CDF je predstavil nov konceptualni okvir znotraj SB, ki je vključeval štiri načela, ki naj bi urejala usmeritev in usklajevanje tokov razvojne pomoči na državni ravni: (a) dolgoročnost in holističen pristop; (b) državno lastništvo in sodelovanje; (c) osredotočenost na rezultate; in (č) sodelovanje, vodeno s strani države (Wolfensohn 1999). Vendar pa je bil CDF problematičen, saj ga znotraj SB niso jemali tako resno, ker ni vseboval operativnega dela vsebine oziroma finančne ureditve (Christiansen in Hovland 2003, 24). Kot pravi Cameron (2000, 160), je naprvi pogled CDF morda deloval kot, da daje več glasu najrevnejšim izmed revnih pri oblikovanju razvojnih politik svojih držav, a je v resnici bil uporabljen za izboljšanje odnosov med državami prejemnicami razvojne pomoči in državami donatoricami, glasovi civilne družbe pa v veliki meri niso bili upoštevani.

⁷⁴ Dva ocenjevalna procesa sta se začela leta 1997 in sta bila vodena s strani Hughja Bredenkampa. To, da je MDS sprejel neodvisen ocenjevalni proces, je pomenilo veliko spremembo in je MDS odprlo vrata k boljšemu vključevanju v javno razpravo. Osrednja kritika v obeh ocenah je bila, da je treba več pozornosti posvečati

vzpostavitev Akcijskega načrta za zmanjšanje revščine (*Poverty Eradication Action Plan – PEAP*) v Ugandi, ki je prepričal politike o izvedljivosti modela strategije za zmanjšanje revščine (Christiansen in Hovland 2003, VIII).⁷⁵

BWI so tako z vzpostavitvijo PRSP pokazale, da so se spremenile, kar se je zdelo pravo zdravilo za javne odnose BWI, saj je nakazalo preobrat od poudarjanja gospodarske rasti na več-dimenzionalno odpravljanje revščine (Hulme 2010, 3242). Razvoj in uresničevanje PRS sta postala osnovana na petih temeljnih načelih, in sicer bi naj strategije bile: vodene s strani držav in vključujoče za široko udeležbo civilne družbe in zasebnega sektorja v vseh operativnih korakih; usmerjene k rezultatom, ki koristijo revnim; celovite pri prepoznavanju več-dimenzionalne narave revščine in obsega ukrepov, ki so potrebni za učinkovito zmanjšanje revščine; partnersko usmerjene in vključujoče za koordinirano sodelovanje bilateralnih, multilateralnih in nevladnih partnerjev; osnovane na dolgoročni perspektivi za zmanjšanje revščine (SB 2011).

MDS je tako preimenoval ESAF v PRGF, strukturne programe prilagajanja SB pa so zamenjali krediti za podporo zmanjšanja revščine (*Poverty Reduction Support Credits – PRSC*) (Hulme 2010, 3245), tj. oblika proračunske pomoči za namen lajšanja izvajanja PRSP (Dijkstra 2002, 308). Leta 2002 pa je bilo odločeno, da vsi odlivi s strani SB in MDS zahtevajo PRSP, tudi za države izven HIPC (Hulme 2010, 3245). PRSP je tako postal bistveni pogoj za pridobitev razvojne pomoči (prav tam).

Obljubljeno je bilo, da bo proces PRSP povečal učinkovitost razvojne pomoči s tem, ko bo popravil dve veliki napaki v odnosih med donatoricami in prejemnicami (Dijkstra 2011, 112). Prvič, mnoge študije so ugotovile, da je praksa pogojevanja neuspešna, zlasti če države prejemnice ne sodelujejo, in da države na koncu izvedejo le tiste politike, ki jih želijo oziroma je izvajanje pogojev odvisno od političnih in ekonomskih dejavnikov v državi (Dollar in Svensson 1998; Killick in drugi 1998; SB 1998 in Dijkstra 2002). Posledično je prišlo do dogovora, da politike ne smejo biti vsiljene od zunaj, zato naj bi države v sodelovanju s

izgradnji vladnega lastništva in nacionalnega soglasja za reformo in boljšo koordinacijo med SB in MDS, zlasti o fiskalnih in socialnih vprašanjih (Christiansen in Hovland 2003, 24–25).

⁷⁵ Margaret Kakande je v intervjuju leta 2007 dejala: »/SB/ je videla, kaj počnemo in napisala opis procesa PEAP. Poslali so ga nazaj v DC, kjer so ljudje zamenjali začetnice iz PEAP na PRSP. Dve leti kasneje so bančni uslužbenci prišli nazaj k nam, da nas poučijo o čudovitem novem programu, ki ga je razvila /SB/ – PRSP« (Hulme 2010, 3512).

civilno družbo sodelovale pri snovanju PRSP, kar naj bi odpravilo problem lastništva (Dijkstra 2011, 113). Drugič, potrebna je bila boljša koordinacija med državami donatoricami, ki so vsaka izvajale svoj projekt v skladu s svojimi zahtevami uresničevanja in poročanja ter vzpostavljale lastne nadzorne enote (prav tam). PRSP pa naj bi poskrbel, da bi lahko donatorice zagotovile finančno podporo, ki bi bila nato porabljena v skladu s strategijami, določenimi v PRSP (prav tam).

Vendar pa Hulme (2010, 3247) razlaga, da je kljub navidezni skladnosti in zavezi k razvojnemu procesu, vodenemu s strani držav, kar nekaj dejavnikov, ki govorijo proti uspehu PRSP. Prvič, poleg tega, da naj bi bila ideja o PRSP ukradena od Ugande, je bilo v fazi oblikovanja zelo malo vložka s strani vlad DVR. Proces PRSP je bil tako oblikovan predvsem s strani IFIs in ključnih bilateralnih partnerjev z nekoliko posvetovanja z NGOs. Drugič, kljub dogovoru o nacionalnem lastništvu in vodstvu s strani držav, PRSP niso začeli delovati, dokler ni bila vzpostavljena 'skupna ocena osebja MDS/SB' (*Joint Staff Assessment*) in dokler izvršni odbori obeh institucij niso odobrili dokumenta. S tem se je pokazalo, da pogojevanje BWI še zdaleč ni zaključeno. Tretjič, tehnične zmogljivosti mnogih DVR za pripravo PRSP so bile omejene, mnoge PRSP so pripravili tuji svetovalci. Četrto, okolje BWI se je spreminjalo veliko počasneje kot njihovi mehanizmi. V veliko primerih so BWI ostale arogantne in željne nadzora.⁷⁶

Dijkstra (2011, 113) dodaja, da kljub soglasju tako med akademiki kot tudi politiki, pogojevanje ni prineslo pozitivnih rezultatov, v resnici se je še povečalo z zahtevo, da morajo države pripraviti PRSP, če želijo biti upravičene do razvojne pomoči in odpisa dolga. Fiskalne in monetarne politike, skupaj z mikroekonomskimi in institucionalnimi reformami so bile še vedno potrebne za pobudo HIPC in programe MDS na splošno. Booth (2003, 135) pravi, da pogojevanje ni izginilo, ampak se je spremenila samo njegova narava. Razlika je v tem, da pogojevanje ni več toliko osredotočeno na rezultate, ampak na procese (prav tam). Vendar pa Dijkstra (2011, 113) dvomi, da bi takšne vrste pogojevanje lahko bilo bolj uspešno, saj je, kot pokažeta Molenaers in Renard (2003), malo verjetno, da bo, če vlada ni pripravljena povečati sodelovanja, to uspelo državam donatoricam. Crawford (1997, 73–80) je namreč pokazal, da so se poskusi donatoric, da bi vplivale na domače politične procese, izkazali za neuspešne, saj je pritisk donatoric prinesel politično spremembo zgolj v dveh izmed 29 analiziranih držav.

⁷⁶ Uradnik SB, John Page, je nekoč dejal, da so PRSP »obvezen postopek, pri katerem ljudje z denarjem govorijo ljudem, ki želijo denar, kaj morajo narediti, da denar dobijo« (MDS 2001, 147).

Obstajajo torej mnoge debate o tem ali PRSP pomenijo uspeh ali ne. Splošno mnenje že o prvi generaciji PRSP (2000–2003) je bilo, da niso vodile do nobenih pomembnih sprememb v vsebini politik ali političnem procesu (Christian Aid Policy Briefing 2001; Malaluan in Guttal 2003; Stewart in Wang 2003; Oxfam 2004; MDS – Independent Evaluation Office 2004; Hulme 2010, 3262).

Cammack (2002, 45), eden izmed radikalnih kritikov PRSP, trdi, da je PRSP namenjen zagotavljanju, da lahko MDS neposredno posega v narekovanje širšega okvira makroekonomske politike, SB pa ima vodilno vlogo pri zagotavljanju, da so socialne in strukturne politike sistematično temu podrejene. Fraser (2005, 317) podobno trdi, da lahko PRSP razumemo kot tehnologijo družbenega nadzora, ki si prizadeva oblikovati domači politični prostor. Kljub številnim spoznanjem, da SB in MDS še vedno nalagata ortodoksne politične pogoje za odpis dolga in pridobitev posojil zlasti afriškim državam, pa so bili mnogi mnjenja, da bo element sodelovanja civilne družbe, ki je bil na novo vključen v PRSP, počasi porušil logiko prisile. Vendar ravno skozi sodelovanje NGOs, bilateralnih donatoric in IFIs te dosegaajo še bolj intimen nadzor nad afriškimi političnimi skupnostmi. Glavno besedo ima namesto IFIs sedaj koalicija NGOs, donatoric in IFIs, ki si delijo agendo zagotavljanja soglasja o liberalnih sistemih političnega in gospodarskega upravljanja.

Dijkstra (2011, 111) s primerjavo situacije v Boliviji, Hondurasu in Nikaragvi, ugotavlja, da PRSP v teh državah ni prinesel pozitivnih rezultatov in ni izboljšal učinkovitosti razvojne pomoči kot obljubljeno. Avtor pokaže, da ima, s poudarjanjem racionalnega načrtovanja in ignoriranjem politik, PRSP nenamerne in včasih škodljive posledice. Dijkstra (2011, 120) ugotavlja, da je bil PRSP proces v vseh treh državah ne le voden s strani donatoric, ampak je bilo tudi nacionalno lastništvo pri vsebini strategij zelo omejeno. Hulme (2010, 3270) razlaga, da pa so bili v nekaterih drugih državah, kot so Ruanda, Mozambik in Gana, vplivi na nacionalne kapacitete pri analiziranju revščine, debatiranje o političnih možnostih in izbiranje učinkovitega političnega odgovora, nekoliko bolj ugodni. Neodvisna ocena MDS prav tako ponuja mešane rezultate, tako pozitivne kot negativne. Ugotovila je, da so bile države, v katerih je bil PRS pristop integriran v domače institucionalne strukture, v nekoliko boljšem položaju, a so bile izboljšave zgolj pogojne in se niso odvile hitreje kot v državah, kjer PRS ni bil prisoten (MDS – Independent Evaluation Office 2004, 5).

Hulme (2010, 3281) dodaja še pozitivno stran s tem, ko pokaže na manjši preobrat v posojanju SB, ki se je premaknil v prid človekovega razvoja in politik socialne zaščite. Posojanje SB za namene človekovega razvoja se je namreč povečalo iz 2 odstotkov pred PRSP na 13 odstotkov po PRSP in za namene socialne zaščite iz 5 na 21 odstotkov.

Fukuda-Parr (2010) preučuje, ali so PRSP in politične izjave donatoric skladne s prednostnimi nalogami MDGs. Ugotavlja, da obstaja visoka stopnja zavezanosti k MDGs kot celoti, a PRSP ne odražajo zavez Deklaracije tisočletja. Tako PRSP kot tudi izjave donatoric so selektivne in stalno poudarjajo dohodkovno revščino in socialne naložbe v izobraževanje, zdravstvo in dostop do vode, ne pa tudi drugih ciljev, kot so lakota, zaposlitev, preživetje otrok, okolje, znanost in tehnologija, partnerstvo, opolnomočenje in vključevanje najbolj ranljivih, kot je nasilje na podlagi spola ali politična zastopanost žensk. Fukuda-Parr (2010, 33) ugotavlja, da PRSP sicer izvajajo nekatere socialne naložbe, a ne tudi preostalega dela vključujoče agende globalizacije. Po drugi strani pa čisto dosledno izvajajo politike washingtonskega soglasja makroekonomske stabilnosti in liberalizacije. Fukuda-Parr (2008, 1) razlaga tudi, da PRSP sicer poudarjajo tudi pomembnost upravljanja pri doseganju MDGs, a se osredotočajo zgolj na ekonomsko upravljanje, namesto na demokratične procese sodelovanja in pravičnosti. S tem spodkopavajo Deklaracijo tisočletja, katere osrednja motivacija je bila spodbujanje bolj vključujoče globalizacije.

Vsi PRSP poudarjajo gospodarsko rast kot osnovni način za zmanjšanje revščine, a jih zelo malo vključuje politike za rast v korist revnim (*pro-poor growth*) (Fukuda-Parr 2010, 30). Enakost in nediskriminacija, ki sta temeljni načeli človekovih pravic, sta v PRSP odsotni, prav tako tudi prednostne naloge, ki vključujejo tehnologijo (MDG 8), partnerstvo ter sodelovanje civilne družbe (prav tam). Takšen pristop, osnovan na gospodarski rasti in socialnih naložbah, ki spominja na pristop iz osemdesetih let, ne upošteva lekcij, pridobljenih v devetdesetih letih, o več-dimenzionalni naravi revščine in pomembni vlogi opolnomočenja in sodelovanja kot strategijah za zmanjšanje revščine (Fukuda-Parr 2010, 33).

Hulme (2010, 3290) pravi, da so PRSP dobro služili BWI, saj so jim pomagali izboljšati ugled ne da bi se zmanjšal njihov vpliv in nadzor nad srednjeročnimi okviri izdatkov (*Medium Term Expenditure Frameworks* – MTEF), ki določajo zgornje meje javnofinančnih odhodkov in makroekonomsko politiko v revnih državah. Vendar pa Hulme (2010, 3292) nadaljuje, da obstajata dve pomembni dejstvi, ki začenjata izpodbijati vpliv BWI nad PRSP in razvojno

politiko. Prvi izziv predstavlja UNDP, ki spodbuja svoje nacionalne strategije za zmanjšanje revščine, osnovane na MDGs, ki gradi na načelu osnovnih potreb, vendar je ta izziv zelo šibek, saj je finančna zmožnost UNDP neznatna v primerjavi s SB in MDS. Medtem ko si lahko UNDP privošči vzpostavitev tehnične pomoči, lahko MDS zapre ali odpre vse ODA prilive (prav tam).

Drugi izziv, kot razlaga Hulme (2010, 3297), pa je naraščajoča samozavest DVR samih. Namreč, skozi leta so si države nabrale izkušnje in otrdile svoje analitične zmožnosti tako, da obstaja večja možnost, da se ideja nacionalnega interesa uresniči. Na primer, Zambija in Malavi sta preimenovala in preoblikovala svoje PRSP v nacionalne razvojne načrte leta 2006 in 2007 (Hulme 2010, 3303). Leta 2008 pa se je izkazalo, da Uganda začne opuščati format PRSP, podobno pa se je začelo dogajati tudi v Gani, Vietnamu, Bangladešu, Tanzaniji in nekaterih drugih državah (prav tam).

3.6 Uresničevanje: učinkovitost razvojne pomoči, partnerstva in nacionalnega lastništva

Leto 2000 je bilo prelomno za področje razvoja, saj je ponudilo edinstveno priložnost za ponovno opredelitev razvoja, katerega osrednji namen naj bi postala odprava globalne revščine, ter za premik od izvajanja običajnega posla k bolj radikalni agendi, ki naj bi resnično spremenila življenja ljudi na bolje. Na žalost pa je, kljub nekaterim izboljšavam na konceptualni ravni, kot so vzpostavitev koncepta človekovega razvoja, uporaba PRSP kot pomoč državam pri načrtovanju zmanjšanja revščine, ideje o inovativnih finančnih sredstvih za razvoj in druge, priložnost za vzpostavitev radikalne spremembe spolzela iz rok.

Pri določanju, kdo bo nosilec uresničevanja razvoja, je bilo poudarjeno partnerstvo med donatoricami in prejemnicami s pritiski, da morajo biti vključene tudi NGOs in zasebni sektor (Fukuda-Parr 2012, 4; Hulme 2013, 3). Partnerstvo naj bi temeljilo na prizadevanju za skupno zavezo h končanju revščine, definirane v okviru MDGs in izvedene prek PRSP (Fukuda-Parr 2012, 4–5). Partnerstvo naj bi se ravnalo po načelih vzajemne odgovornosti in spoštovanju nacionalnega lastništva, podpora donatoric pa naj bi bila zagotovljena za pomoč pri izvajanju PRSP skozi kvazi nov mehanizem MDS, in sicer PRGF (prav tam). PRSP naj bi tako nadomestil PFP, HIPC in PRGF pa naj bi nadomestila posojila strukturnega prilagajanja, vendarle pa se je pogojevanje nadaljevalo podobno kot v času strukturnih programov (prav tam).

Kot je bilo prikazano v prejšnjem poglavju, je lahko razvojna pomoč učinkovita le, če donatorice resnično želijo okrepiti nacionalno lastništvo in partnerstvo. Vendar pa je Dijkstra (2011, 130) pokazal, da so rezultati nezadovoljivi, saj so PRSP napisani zgolj zato, ker donatorice tako zahtevajo. Nacionalno lastništvo je zelo omejeno, proces sodelovanja pa je zgolj navidezen, saj nacionalni parlamenti komajda kaj sodelujejo, agenda pa je omejena na tehnična vprašanja. Donatorice in zlasti SB tako s svojimi programi posojil izvajajo zgolj običajne posle ter vzpostavljajo številna pogojevanja in ne upoštevajo ideje nacionalnega lastništva (prav tam). PRSP tako ni izboljšal učinkovitosti razvojne pomoči kot obljubljeno. PRSP pa še vedno odražajo nadaljevanje neoliberalne agende iz osemdesetih in devetdesetih let, saj so še vedno predpogoj za pridobitev posojil in odpisa dolga v okviru pobude HIPC (Fukuda-Parr 2010, 34). Ti programi torej še vedno sledijo istim predpisom makroekonomskih politik washingtonskega soglasja, kot je bilo to značilno za SAP v osemdesetih letih (prav tam).

Kot pravi Hulme (2013, 1), je kljub konceptualnim premikom razvoj ostal zgolj na ravni izvajanja običajnega posla brez temeljnih sprememb. Bogate države namreč še naprej dajejo pobožne izjave o svojih zavezah o pravičnejšem svetovno trgovinskem režimu, a svojih politik ne spreminjajo. Nadalje, tudi DVR govorijo o zmanjšanju revščine, ne da bi reformirale upravljanje na domačih tleh ali izboljšale zagotavljanje storitev.

Fukuda-Parr (2008) pravi, da so neuspehi pri uresničevanju pogosto pripisani šibki zavezanosti oziroma lastništvu, zlasti na strani DVR, ki dajejo spodbujanju gospodarske rasti prednost pred zmanjšanjem revščine. Avtorica dodaja, da medtem ko so nekatere nacionalne vlade delno vključile MDGs v svoje PRSP, pa so jih druge izključile iz svojih okvirov načrtovanja. Kot pravi Sarwar (2015, 6), je uresničevanje rezultat mnogih kompleksnih dejavnikov, med katerimi je najpomembnejši, v kakšen obsegu so se nacionalne vlade pripravljene zavezati ne-zavezujočim sporazumom.

Medtem ko so MDGs prepoznali, kaj je treba doseči, niso določili, kako to doseči (Fukuda-Parr in Greenstein 2011; Deepak 2012, 6; Fukuda-Parr 2012, 3; Wilkinson in Hulme 2012, 3; Hulme 2013, 2), saj je bilo to preveč sporno vprašanje, o katerem ne bi bilo mogoče doseči dogovora (Hulme 2013, 2). SB in MDS sta verjela, da je gospodarska liberalizacija edini način za napredek, ZN in vlade držav Juga pa so verjele v heterodoksne politike, vključno z državnimi posegi v gospodarsko politiko (prav tam). Vendar pa so BWI, medtem ko so ZN

proslavljali MDGs, ohranile nadzor tako nad nacionalnim načrtovanjem v obliki PRSP kot tudi nad proračuni v obliki MTEF v državah, odvisnih od razvojne pomoči (Hulme 2013, 3).

Hulme (2013, 4) podaja dober primer negativnega političnega vpliva MDGs, ki ga je pridobil iz lastnih izkušenj, ko je obiskal Ugando, kjer mu je minister za zdravstvo na vprašanje odgovoril: »Če želite vedeti, kaj se dogaja na področju zdravstvenih politik v Ugandi, vprašajte Billa Gatesa in *Global Fund*. Jaz sem samo minister za zdravstvo.« Vidimo lahko, da so MDGs ponekod ustvarili situacijo, v kateri lahko zunanji donatorji in javno-zasebna partnerstva oblikujejo državne nacionalne zdravstvene politike, kar je lahko mogoče dobro za končne rezultate na področju zdravstva, a slabo za nacionalno lastništvo zdravstvenih politik, razvoj javnih institucij in demokratično odgovornost (prav tam).

Vendarle pa ni vse tako črno. S sprejetjem surovega pristopa, osnovanega na človekovem razvoju, so MDGs spodbudili večje naložbe v izobraževanje, osnovne zdravstvene storitve in tudi enakost spolov (Hulme 2013, 2). Armando Barrientos, vodilni mednarodni raziskovalec na področju politik socialne zaščite in ekstremne revščine, je v intervjuju dejal, da izkušnje kažejo na to, da so na nacionalni in sub-nacionalni ravni v mnogih afriških državah mehanizmi, povezani z zmanjšanjem globalne revščine, izboljšali možnosti za razporeditev virov (Hulme 2010, 3345). Čeprav so rezultati daleč od popolnih, to ne pomeni, da se spremembe ne dogajajo (prav tam).

3.7 Nadzor in proces odgovornosti

Na koncu cikla javne politike je mesto za nadzor procesa in ocenjevanje uspešnosti, z namenom, da se ugotovi ali je potrebno politike spremeniti, da se cilji dosežejo, in se omogoči odgovornost za uporabo virov in (ne)uspeha (Hulme 2010, 3349). Na področju globalne revščine sta pomembni predvsem dve obliki nadzora, ki služita ugotavljanju ali bodo MDGs doseženi in če so se procesi javne odgovornosti izboljšali. Prva oblika se tako osredotoča na nadzor nad doseganjem ciljev, podciljev in kazalnikov MDGs, druga pa na nadzor nad PRSP, da se ugotovi ali so izpolnjeni nacionalni podcilji (Hulme 2010, 3354).

MDGs so tako predvsem revnim državam ponudili okvir, na podlagi katerega je mogoče meriti napredek. Niz poročil o nadzoru je pokazal, katere države so bližje doseganju MDGs in katerim to ne bo uspelo (Sarwar 2015, 6). Takšen način nadzora želi s prikazovanjem, kaj je bilo doseženo, ohraniti zaveze nacionalnih vlad in mednarodnih agencij in spodbuditi

prilagoditve v načrtovanju politik in zagotavljanju virov (Hulme 2010, 3357). Uresničevanje so predvsem z izdajanjem poročil nadzorovali tako ZN in BWI kot tudi NGOs in druga mednarodna telesa (Fukuda-Parr 2012, 2). Zgodba, ki se pojavlja v mnogih izmed teh poročil, pa se je izkazala za dokaj skladno in kot razlaga Hulme (2010, 3361), je napredek opazen, a neenakomeren tako geografsko kot tudi v smislu doseganja različnih ciljev in podciljev. Geografsko je napredek viden v državah vzhodne in južne Azije, ne pa tudi v državah podsaharske Afrike. V smislu ciljev pa je napredek viden na primer na področju univerzalne osnovnošolske izobrazbe, ne pa tudi na področju zmanjševanja smrtnosti mater.

Ena izmed šibkih strani nadzora nad doseganjem MDGs je tudi ta, da niti končno poročilo o MDGs iz leta 2015 ni uspelo oceniti, v kakšni meri so MDGs sami vplivali na oblikovanje nacionalnih politik in vladnih ukrepov in ali bi se napredek zgodil tudi v njihovi odsotnosti (Sarwar 2015, 6). Ironično je namreč, da večina dosežkov MDGs sploh ni neposredno povezana z MDGs. Namreč, kot pravi Hulme (2013, 4), če pogledamo primer Kitajske in Indije, sta ti dve državi prispevali največ k doseganju ciljev, čeprav obe bolj ali manj ignorirata MDGs. Izvajata namreč svoje nacionalne načrte, ki niso bili pod vplivom MDGs niti PRSP (prav tam).

Zanimivo je, da ZN v okviru nadzora proizvaja svoja poročila, in sicer Poročila o MDGs (*Millennium Development Goals Reports*), ki se osredotočajo bolj na kazalnike človekovega razvoja, MDS in SB pa svoje, ki se imenujejo Poročila o globalnem nadzoru (*Global Monitoring Reports*), in se osredotočajo bolj na trende gospodarske rasti ter na obete in njihove učinke na MDGs (Hulme 2010, 3370). Avtor se sprašuje ali je to dobra praksa, saj spodbuja ozaveščenost, ali zgolj še en pokazatelj tekmovanja med agencijami, in stavi na slednje.

Takšen pristop nadzora je v pomoč, ko je treba ugotoviti ali bodo cilji doseženi in kaj je še treba storiti, da bodo. Vendar svojo šibkost pokaže, ko je apliciran na nacionalno raven, saj postavlja države, ki so že tako v slabših pogojih, v slabši položaj v primerjavi s tistimi, ki delujejo v boljših pogojih (Fukuda-Parr 2012, 10). Namreč, države z nižjimi stopnjami dohodka in visoko stopnjo revščine veliko težje dosegajo MDGs kot manj revne države (Easterly 2009; Oya 2011). Fukuda-Parr in Greenstein (2011, 11) tako trdita, da bi bilo

primerno sredstvo za nadzor nad učinkovitostjo držav pri doseganju MDGs stopnja napredka in ne stopnja dosežka, saj bi s tem bile nacionalne okoliščine upoštevane.

Kot pravi Fukuda-Parr (2012, 10–11), je eno izmed najbolj spornih vprašanj na področju nadzora nad napredkom MDGs ali bi morali biti MDGs uporabljeni na globalni, regionalni ali nacionalni ravni. Vprašanje ni obravnavano v Deklaraciji tisočletja niti v MDGs, zaradi česar je prepuščeno interpretaciji. Zanimivo pa je, da so bili globalni cilji zastavljeni s strani ZN v preteklosti po navadi bolj eksplicitni v nameri, da so cilji sicer globalni, a se na nacionalno raven prenesejo in prilagodijo glede na nacionalne okoliščine. Tolmačenje MDGs kot globalnih ciljev in ocenjevanje uspešnosti na nacionalni ravni je potemtakem napačno, saj imajo države zelo različna izhodišča, poleg tega pa se soočajo z zelo različnimi omejitvami in zmogljivostmi v finančnih, institucionalnih in drugih dimenzijah.

Projekt tisočletja in zlasti njegov direktor Jeffrey Sachs sta mnenja, da so MDG državni cilji, ki morajo biti uporabljeni na nacionalni ravni, da se lahko države drži odgovorne (UN Millennium Project 2005, 3). Globalna ali regionalna interpretacija ciljev namreč razpršuje in zmanjšuje odgovornost posameznih voditeljev (prav tam). Vandemoortele, eden izmed najbolj vztrajnih kritikov uporabe MDGs na nacionalni ravni (Hulme 2010, 3387; Fukuda-Parr in Greenstein 2011, 6), trdi, da so bili cilji določeni v skladu z globalnimi trendi v preteklosti in ne na podlagi zgodovinskih trendov vsake posamezne regije ali države (Vandemoortele 2007b). Zato je tudi napačno trditi, da podsaharska Afrika ne bo dosegla ciljev, saj ti niso bili določeni posebej za njo (prav tam). Cilji morajo biti prilagojeni nacionalnemu kontekstu in na novo opredeljeni glede na posebne cilje države, kar je bistveno za ustvarjanje občutka nacionalnega lastništva ter tudi realnih možnosti za uresničevanje (prav tam). Vendar je Načrt za spodbujanje izvajanja Deklaracije tisočletja navedel samo, da morajo MDGs postati nacionalni cilji in ni nikjer jasno navedel, kako jih prilagoditi nacionalnim okoliščinam (Fukuda-Parr in Greenstein 2011, 6–7). Takšen način sprejemanja globalnih ciljev kot nacionalnih je, po besedah Fukude-Parr in Greensteina (2011, 7), v nasprotju z načelom nacionalnega lastništva.

Kot pravi Hulme (2010, 3396), je odgovornost za zmanjšanje revščine zelo šibka tako na globalni kot tudi na nacionalni ravni. Generalna skupščina ZN se je sicer zmožna dogovoriti o globalnih ciljih, a ji primanjkuje avtoritete, da bi zagotovila odgovornost držav članic. Če ZN

ne morejo storiti ničesar, kako naj potem pričakujemo, da bo država sama, ki je tako ali tako na robu prepada, to uspela sama.

Kot že rečeno, tudi PRSP niso določili eksplicitnih ciljev, tako da je odgovornost razpršena, revščina pa ni postala osrednja tema nacionalne politične agende. Namesto tega so PRSP zgolj dokumenti za zadovoljitev donatoric. V bogatih državah je situacija podobna. Voditelji so obljubili povečanje razvojne pomoči, zmanjšanje dolga, bolj pravično trgovino in zmanjšanje podnebnih sprememb, a jih niso uresničili, s strani državljanov pa prav tako ni bilo nobene prave zahteve po odgovornosti, ki bi naredila spremembo (Hulme 2010, 3407).

4 ZAKLJUČEK: Razvojna agenda po letu 2015 – revolucija ali nova stara zgodba?

Ob koncu MDGs, ki so obljubili temeljno spremembo na področju upravljanja z globalno revščino, obstaja malo dokazov, da so se načrtovanje, financiranje in uresničevanje radikalno spremenili. Na ravni retorike sicer zgleda, da je prišlo do mnogih sprememb, saj je mnogo politik sedaj osredotočenih na revščino, nacionalne vlade naj bi imele nacionalno lastništvo nad svojimi strategijami, revne države in njihove donatorice sedaj delujejo v duhu partnerstva, ocene učinkovitosti se odsevajo v načrtih in procesih odgovornosti, narejene pa so bile tudi zaveze k povečanju razvojne pomoči, pravični trgovini in lažšanju klimatskih sprememb. Na žalost pa lahko trdimo, da je bila večina teh sprememb zgolj površinska, saj mednarodna politična ekonomija v praksi ohranja mednarodne odnose, ki služijo interesom najmočnejših držav, mednarodnih organizacij, poslovnih korporacij in elit (Subedi 2002; Hulme 2010; Wilkinson in Clapp 2010; Nunnenkamp in Thiele 2013). Medtem ko so se politične izjave povečale, so načrti ostali osnovani na tem, kaj si je mogoče privoščiti, in ne na tem, kaj je resnično potrebno (Hulme 2010, 3416).

Nacionalen nadzor nad načrti za zmanjšanje revščine se je minimalno povečal, druga ključna politična vprašanja, kot sta MTEF in načrtovanje ključnih makroekonomskih parametrov, pa so še vedno v rokah BWI, zlasti MDS (Hulme 2010, 3427). V osrčju tega stanja pa leži proces odgovornosti, ki je ostal odporen na spremembo. Kljub obstoječemu globalnemu nadzornemu procesu s strani ZN in BWI in poročilom držav, neizpolnjevanje zavez nima pravih posledic. Način, na katerega sta MDS in SB začrtala PRSP, je jasno pokazal, da je državam omogočeno nacionalno lastništvo, a le v primeru, da sledijo zahtevam BWI (Hulme 2010, 3422).

Večdimenzionalno razumevanje revščine, ki je bilo utemeljeno na začetku devetdesetih let in potrjeno v Kopenhagenu in Deklaraciji tisočletja, ni bistveno vplivalo na dominantno paradigmatško razmišljanje, da je za odpravo revščine najnujnejša gospodarska rast. K večdimenzionalnemu razumevanju revščine nikakor ne pripomore niti prag revščine 1 \$ na dan, ki je lahko upravičeno podvržen kritiki, da je nezadostno in enodimenzionalno merilo, utemeljeno zgolj na dohodku. Gospodarska rast je še vedno razumljena kot najpomembnejše in najbolj enostavno gonilo za zmanjšanje revščine, a ne katerakoli rast, ampak rast, osnovana na neoliberalnih načelih (Hayman 2007, 380).

Ker so bile ekonomske in socialne politike, skozi katere so države zasledovale MDGs, skozi vsa leta načrtane znotraj okvira neoliberalnega modela gospodarske rasti (Darrow 2012, 70–71), je mogoče verjeti, da je washingtonsko soglasje še vedno živo (Hailu 2009; Rowden 2010). Kljub dokazom o slabostih takšnega pristopa, v globalni razvojni politični razpravi še vedno prevladuje formula »hitrejša gospodarska rast + več razvojne pomoči + boljše upravljanje = MDGs« (Darrow 2012, 71). Napredek pri doseganju MDGs, zlasti pri preseganju dohodkovne revščine v MDG 1, je bil dosežen predvsem na osnovi gospodarske rasti Kitajske in Indije, ki pa je, zanimivo, temeljila na politikah še pred nastankom MDGs (prav tam). Če bo gospodarska rast brez zadostne skrbi za socialne naložbe, človekove pravice in naraščajočo neenakost še naprej prevladujoči cilj politike, se zna zgoditi, da bodo posledice še višja stopnja neenakosti, negotovosti in kršenja človekovih pravic.

Kot razlagata Fukuda-Parr in Hulme (2009, 25), so MDGs velika poenostavitev številnih ciljev, ki so bili vzpostavljeni na konferencah v devetdesetih letih in so poudarjali enakost, človekove pravice ter partnerstvo tako znotraj držav, podjetij in civilne družbe kot tudi med revnimi in bogatimi državami. Vizija Deklaracije tisočletja je bila vzpostavitev načel človekovega dostojanstva, enakosti in solidarnosti, ki odražajo mednarodna načela človekovih pravic. MDGs pa komajda vsebujejo ta načela. Medtem ko MDGs sicer vsebujejo razumevanje revščine, osnovane na človekovem razvoju, pa v večjem delu zavzemajo dokaj konservativen položaj osnovnih potreb, namesto bolj odločne perspektive človekovih pravic, ki razumejo doseganje osnovnih potreb kot globalno odgovornost. To se sicer odraža v Deklaraciji tisočletja, a ne tudi v MDGs.

Če želimo bolje razumeti, zakaj je temu tako, se lahko vrnemo nazaj k Robertu Coxu (2002) in njegovim kompleksnim silam, ki jih je poimenoval historična struktura, in katerih

recipročno delovanje na področju globalne revščine zelo dobro strne Hulme (20010, 7. poglavje).

Na to, kaj je globalna revščina in na kakšen način jo reševati, so vplivale mnoge ideje. Sprva prevladujočo neoliberalno ideologijo so v devetdesetih letih izzvale alternativne strategije. Koncept človekovega razvoja je tako opozoril, da morajo razvojne strategije neposredno upoštevati ne zgolj sredstev (gospodarsko rast), ampak tudi cilje razvoja (socialni razvoj), ter pokazal, da je revščina večdimenzionalen problem. Vendar pa se je moral koncept človekovega razvoja nekako spojit z idejo o gospodarski rasti, če je želel biti sprejet s strani tistih, ki so imeli moč odločanja v vodilnih institucijah in ki so nadzorovali materialne zmožnosti. Zaradi tega ni čudno, da se že prvi cilj ukvarja z zmanjšanjem dohodkovne revščine, tj. z dviganjem dohodkov s pomočjo gospodarske rasti in da ni jasne opredelitve na kakšen način oziroma s katerimi strategijami se bodo cilji dosegali; bodisi na podlagi človekovega razvoja bodisi gospodarske rasti. Takšen dogovor je bil nemogoč, zaradi česar so bile politične možnosti prepuščene PRSP, MTEF in drugim sredstvom, ki so bile zlasti v rokah IFIs. Idejni dodatek h konceptu človekovega razvoja pa je bil RBM, ki je odražal predvsem interese bogatih držav donatoric, ki so želele biti zmožne razložiti, da bo razvojna pomoč učinkovito porabljena v prihodnosti. RBM je vplival na strukturo MDGs (set hierarhičnih ciljev) in na to, da je bilo zmanjšanje globalne revščine osredotočeno na merljive cilje, kar je pomenilo, da se je bilo moč ciljem, kot so človekove pravice, izogniti. Zlasti pri MDG 8 pa se je lepo pokazalo, kako so odnosi moči prevzeli vajeti nad idejami, ko edini cilj, ki naj bi zavezoval bogate države, ne vsebuje nobenih kvantitativnih ali časovno omejenih podciljev.

V okviru institucij so bile najbolj vplivne SB, MDS, ZN, OECD, G7 in v nekaterih primerih tudi bilateralne razvojne agencije, Sveti sedež, NGOs in civilna družba. Medtem ko je na področju revščine ZN sodeloval bolj ali manj kot proizvajalec norm in znanja, pa so bile BWI tiste, ki so imele glavno besedo pri določanju finančnih pravil in razvojne pomoči (Wilkinson in Clapp 2010, xxi–xxii). ZN je igral osrednjo vlogo pri preoblikovanju koncepta mednarodnega razvoja v zmanjšanje globalne revščine v devetdesetih letih, oblikovanju Deklaracije tisočletja in MDGs, zlasti UNDP pa je bil vodilni pri razvoju koncepta človekovega razvoja ter vzpostavitvi HDI in MPI, in s tem postavil oviro neoliberalizmu. MDS in SB na drugi strani pa sta bila bolj odporna na spremembe. Poleg preimenovanja ESAF v PRGF je zelo malo dokazov, da se je delovanje MDS kaj dosti spremenilo. Tudi SB

je kljub vzpostavitvi PRSP in vzpostavitvi praga revščine 1 \$ na dan ostala bolj ali manj na ravni retorike. Kot ugotavljajo Subedi (2002, 53), Hulme (2010, 3070) ter Nunnenkamp in Thiele (2013, 79), obstaja malo dokazov, da je bilo za zmanjšanje večdimenzionalne revščine kakorkoli namenjenih več sredstev.⁷⁷ Kot razlagata Wilkinson in Clapp (2010, 8) je analiza pokazala, da je bilo globalno upravljanje daleč od uspešnega. Še več, mnogi akterji na tem področju so celo ohranjali, zakoreninili in razširili družbenoekonomski model, ki daje prednost trgu in pospešuje kopičenje bogastva in virov med majhno elito, ki ostaja, kljub dokazom o nasprotnem, trdno vezana na idejo, ki jo najlepše opiše enačba "liberalizacija=rast=razvoj".

Materialne zmožnosti ustvarjajo priložnost za zmanjšanje globalne revščine, a je njihova razporeditev tista, ki to omejuje. Kot so pokazali Davies in drugi (2006), najbogatejša 2 odstotka svetovnega prebivalstva posedujeta več kot polovico svetovnega bogastva, medtem ko ima najrevnejših 50 odstotkov prebivalstva v lasti komaj 1 odstotek svetovnega bogastva. Zlasti ZDA je imela s svojimi materialnimi zmožnostmi edinstven položaj za oblikovanje razvoja ciljev in načrtov za zmanjšanje globalne revščine, a se je velikokrat izkazala za globoko ambivalentno. Njena moč je imela pomemben vpliv na razvoj MDGs. Prvič, če so države želele, da ZDA ostane vpletena v proces MDGs, so morale sprejeti nekatere omejitve. Ideja o svobodnih trgih in globalnem kapitalizmu kot temelju za zmanjšanje revščine je ostala prevladujoča in nič čudnega ni, da MDG 1 obravnava dohodkovno rast in da je v MDGs zajeto zmanjšanje ekstremne revščine, ne pa tudi ekonomske in družbene neenakosti. V nasprotnem primeru bi proces najverjetneje zastal. In drugič, moč ZDA, ki je bila ena izmed največjih podpornic pristopa RBM, se je pokazala, ko je v MDG 8 RBM popolnoma izginil. Zanimivo je, da tudi DVR niso pokazale pretiranega interesa v procesu pod vodstvom ZN, a ko pomislimo, da bi lahko bile še v slabšem položaju, če bi se zoperstavile SB in MDS, zadeva postane kristalno jasna.

Kot pravita Muchhala in Sengupta (2014, 28), je bila ena najbolj škodljivih kritik MDGs, da čeprav so bili MDGs mišljeni kot univerzalni cilji za vse države in ljudi, so bili v realnosti zgolj odsev prioritet najbogatejših držav in mednarodnih organizacij. Te so predpisovale cilje za revne države ter jim nalagale odgovornosti, medtem ko same niso naredile nobenih pravih

⁷⁷ Povečanje ODA med leti 2004 in 2008 je bilo povezano z odpustitvijo dolgov in azijskim cunamijem. Če to izključimo, se je ODA povečala zgolj za 2 odstotka na leto, kar je precej nižje od dogovorjene stopnje v Monterreyu.

zavez, razen zaveze za povečanje razvojne pomoči, ki pa niso bile v celoti izpolnjene (prav tam). Druge pomembne kritike se podobno nanašajo na trditve, da so bili MDGs oblikovani na nedemokratičen način, pri katerem so imele civilna družba in DVR le malo priložnosti za sodelovanje; da so MDGs še prispevali h krčenju nacionalnega političnega prostora v DVR; da so naslavljali zgolj paliativne simptome revščine, medtem ko so v celoti ignorirali strukturne vzroke nerazvitosti; in najbolj zaskrbljujoče, da so nesorazmerno obremenjevali najrevnejše države in praktično ničesar zahtevali od bogatih držav in ostalih vplivnih akterjev, kot so mednarodne finančne institucije in multinacionalke.

MDGs so predstavljali neprimerljivo globalno priložnost za vzpostavitev partnerstva na področju zmanjšanja revščine, a so se izkazali za največjo neizpolnjeno obljubo (Darrow 2012, 123). Nov globalni dogovor mora biti osnovan na načelu univerzalnosti, enakosti, solidarnosti in globalni družbeni pravičnosti ter podprt s človekovimi pravicami. Kot ugotavlja Darrow (2012, 123), je glavna ovira pri uresničevanju MDGs pomanjkanje politične volje in ne pomanjkanje sredstev. Poleg tega lahko vnos človekovih pravic pomaga zapreti vrzel, ko gre za vprašanje odgovornosti, in okrepiti spodbude za ukrepanje ter mobilizirati posameznike in skupnosti, da zahtevajo aplikacijo MDGs kot zadevo pravice in ne zgolj dobrodelnosti. Poleg tega pa je, po mojem mnenju, nujno razumeti ekonomske, družbene in politične dejavnike, ki se razlikujejo od države do države in pogosto tudi znotraj držav. Namreč, če želimo doseči učinkovitost in prispevati h krepitvi institucij, kar je bistvenega pomena za zmanjšanje revščine in doseganje rasti, morajo strategije upoštevati značilnosti posameznih držav in biti določene s pomočjo vlad in civilne družbe.

Cilj magistrskega dela je bil ugotoviti, ali so spremembam v opredelitvi revščine v akademskih diskusijah sledile tudi spremembe v načrtovanju ukrepov za njeno odpravo. Trdimo lahko, da se je teza – da politične izjave mednarodnih akterjev lahko dajejo vtis o obstoju širokega soglasja o večdimenzionalnosti revščine, kar ne pomeni nujno, da se tega držijo tudi v praksi – izkazala za resnično.

Lahko bi rekli, da smo dosegli soglasje o nujnosti skupnega pristopa k odpravi revščine, ki je prepoznana kot večdimenzionalna, a se to razumevanje revščine (še) ne odseva dovolj tudi v strategijah in ukrepih za njeno odpravo v pravem pomenu besede. Revščina tako ostaja velik globalni izziv. Iztek MDGs konec leta 2015 je pomenil priložnost za odprto razpravo o postavitvi razvojne agende, ki je ponovno postavila prioritete globalnega razvoja. Ali bo nov

globalni dogovor po letu 2015 res izboljšal pomanjkljivosti MDGs in tudi pri ukrepih za odpravo revščine upošteval večdimenzionalno naravo le-te?

Na Vrhu ZN o trajnostnem razvoju, 25. septembra 2015, je namreč več kot 150 svetovnih voditeljev sprejelo Agendo za trajnostni razvoj,⁷⁸ ki vključuje niz sedemnajstih ciljev trajnostnega razvoja (*Sustainable Development Goals* – SDGs), ki so nadomestili MDGs z namenom zmanjšati revščino ter se boriti proti neenakosti in nepravičnosti ter podnebnim spremembam do leta 2030 (UNDP 2015b). Sicer na vprašanje ali so SDGs boljši od MDGs in ali bodo prinesli resnične spremembe (še) ne moremo odgovoriti, lahko pa pogledamo, v čem se razlikujejo od MDGs ter kateri dejavniki so vplivali na njihovo oblikovanje in razmislimo o tem, kaj bi lahko to pomenilo za vprašanje revščine.

Po besedah UNDP (2015) naj bi bili SDGs bolj ambiciozni od MDGs in celo obravnavali temeljne vzroke revščine in univerzalno potrebo razvoja, ki deluje za vse ljudi. Prizadevali bi si naj za odpravo in ne zgolj za zmanjšanje ekstremne revščine, ter vključitev bolj ambicioznih ciljev na področju zdravja, izobrazbe in enakosti med spoloma (prav tam). Uvajajo se novi cilji, ki se dotikajo podnebnih sprememb, energije, delovnih mest, trajnostne potrošnje, inovacij in pomena miru ter pravičnosti za vse (prav tam). Med drugim je sprejeto, da bodo SDGs oblikovali obveznosti za vse države in ne samo za revne, tako kot so to storili MDGs (Ford 2015; Hulme 2015). Vsebinsko se torej SDGs bolj transformacijski od MDGs, saj se ne bodo osredotočali samo na revščino v revnih državah, ampak tudi na bolj kontroverzna vprašanja, kot so neenakost, ki vedno hitreje narašča, ter mir in varnost (Hulme 2015; Janus 2015). Prav tako bo večji poudarek na podnebnih spremembah in ohranjanju življenja na kopnem in morju. Cilji se ukvarjajo tudi s problemi v urbanih naseljih, kot so prenatrpanost, pomanjkanje stanovanj, problem vode in sanitarij in podobno (Hulme 2015). Lahko bi rekli, da to pomeni premik od koncepta zmanjšanja revščine h konceptu večdimenzionalne odprave revščine.

Tudi procesno gledano SDGs prinašajo nekatere spremembe. Pri samem procesu oblikovanja SDGs je bilo nekaj razlik, saj so za razliko od MDGs, ki so bili oblikovani v zelo ozkem krogu razvitih držav, večinoma za zaprtimi vrati, ZN za oblikovanje SDGs izvedli največji

⁷⁸ Preoblikovanje našega sveta: Agenda za trajnostni razvoj do leta 2030 – *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*. 2015. Sprejeta in razglašena z resolucijo Generalne skupščine Združenih narodov št. A/RES/70/1, 21. oktobra.

posvetovalni program v svoji zgodovini, da bi pridobili mnenja o tem, kaj vključiti v SDGs (Ford 2015). Lahko bi rekli, da se je procesno gledano globalno upravljanje premaknilo iz neformalnega k formalnemu, kar pomeni, da so bili prej cilji določeni s strani bogatih držav, sedaj pa s strani držav članic ZN. Če so bili MDGs utemeljeni na potrebah in željah donatoric (zlasti OECD), pa so imele tokrat več besede tudi DVR, zlasti BRIC države, pri čemer je izpostavljena Brazilija. Ravno države Latinske Amerike so na primer izvedle dovolj močan pritisk, da je bilo na agendo dodano tudi vprašanje okoljske trajnosti (Hulme 2015). SDGs so bili rezultat konference Rio + 20, ki je potekala v letu 2012, in je pooblastila Odprto delovno skupino, da pripravi osnutek ciljev (Higgins 2013, V). Poleg razprav Odprte delovne skupine so ZN izvedli tudi vrsto globalnih pogovorov, ki so vključevali 11 tematskih in 83 nacionalnih posvetovanj, vključno z anketami od vrat do vrat ter vprašalniki preko spleta, s katerimi so lahko ljudje izrazili, katera prednostna področja želijo, da so obravnavana v ciljih (Ford 2015). Vendarle pa SDGs ostajajo ne-zavezujoči, saj niso vključeni v mednarodno zavezujočo pogodbo, pri čemer je še vedno vidna pomembnost nacionalne suverenosti in politične neodvisnosti, države se namreč še naprej trudijo, da bi se izognile kakršnim koli zavezujočim ciljem. SDGs prav tako ostajajo podprti s strani globalnega partnerstva, tj. skupnih prizadevanj niza neopredeljenih multilateralnih zainteresiranih strani, kar je bilo značilno že za MDGs (Janus 2015).

Konferenca za financiranje SDGs, ki je potekala v Adis Abebi julija 2015, prav tako ni ravno zmanjšala starih skrbi glede tega ali bo mogoče zbrati dovolj financ za doseg novih ciljev. ZN so sicer o konferenci povedali, da vsebuje »držne ukrepe za obnovo načinov globalnega financiranja in ustvarjanje naložb« (Chonghaile 2015) in ponovno vključili zavezo o 0,7 odstotku BNP, ki naj bi šel za razvojno pomoč, kar je že več kot 40 let star cilj, ki ga še danes večino držav ne dosega (prav tam).

SDGs so podvrženi tudi kritikam zaradi velikega števila ciljev, ki bolj spominjajo na božično drevesce in dvigajo dvome o tem ali so lahko vsi prioriteta ali pa bodo nekateri enostavno zanemarjeni in zaradi še večjega števila podciljev, ki jih je kar 169, o katerih bo večina revnih držav zelo težko zbrala vse potrebne podatke (Hulme 2015). Vendarle pa Hulme (2015) pravi, da so SDGs vseeno morebitni pokazatelj, da razvoj ni mogoče doseči zgolj z razvojno pomočjo revnim državam, ampak je to aktivnost, ki mora biti celovita in zajemati tako revščino kot tudi neenakost, gospodarsko rast in zagotavljanje delovnih mest, mir in upravljanje, v kateri morajo sodelovati vse države.

Na tej točki se lahko vprašamo, kaj te spremembe pomenijo, in vidimo, da je v okviru materialnih zmožnosti viden premik iz ZDA in Evrope zlasti k Aziji, kjer Kitajska in države BRIC vedno bolj dohitevajo zahodni svet. Kot razlagata Hackenesch in Heiner(2013) je vzpon nastajajočih gospodarstev temeljno spremenil kontekst, v katerem so potekala pogajanja za agendo po letu 2015. Brazilija je bila ključna pri spodbujanju okoljskih ciljev, Kitajska je napovedala 2 milijardi pomoči sodelovanju Jug-Jug (*South-South Cooperation*) za izvajanje SDGs, Indija pa je izpostavila pomen čiste energije in trajnostne potrošnje (Janus 2015). Tudi druga skupina držav v vzponu, kot so Kolumbija, Indonezija in Turčija so pomembno prispevale k oblikovanju SDGs (prav tam). SDGs so širši in globlji od MDGs in potrebno bo sodelovanje onkraj razvojne pomoči, pri čemer je sedaj pozornost usmerjena na nastajajoča gospodarstva. Postavlja se vprašanje, ali bodo prevzela vodilno vlogo pri izpolnjevanju SDGs in pokazala, da je mogoče SDGs doseči na resnično globalni ravni.

V okviru idej vidimo, da materialni samo-interes, potrošnja in tekmovanje še vedno prevladujejo, a je prav tako prisotna tudi moralna komponenta, pri čemer so vidni tudi altruizem, sočutje in sodelovanje. Agenda po letu 2015 je sicer že ustvarila nastajajoče normativno razumevanje med bogatimi in revnimi državami o tem, kaj vsebuje človekova blaginja, zlasti potrebo po zaščiti ljudi in planeta ter odpravi neenakosti. To bi lahko nastala 'super-norma' (*super-norm*), ki bi vključevala različne norme v koherentno celoto, saj so raziskave pokazale, da takšne super-norme vodijo do pomembnih družbenih sprememb (Janus 2015). Le čas pa bo pokazal ali bodo strukturni faktorji, kot so interesi korporacij in elit ter nacionalni samo-interesi, prevladali in še naprej oblikovali in/ali omejevali napredek SDGs in njihovo uresničevanje.

V okviru institucij pa se ne zdi, da sta se SB in MDS kaj dosti spremenila onkraj retoričnih okvirov. Čas bo pokazal, ali bosta ohranila moč ali pa bodo na moči in vplivu pridobivale druge institucije, kot so Azijska infrastrukturna investicijska banka (*Asian Infrastructure Investment Bank – AIIB*) in Nova razvojna banka (*New Development Bank – NDB*).

SDGs obljubljajo spremembe v mnogih šibkih točkah MDGs, vendar pa bo šele prihodnost pokazala, ali bodo SDGs resnično naredili radikalen preobrat k večdimenzionalnemu razumevanju revščine in razvoja, ki bo upošteval tako gospodarsko, družbeno, okoljsko komponento razvoja in komponento miru, varnosti in pravičnosti in uspeli nasloviti okrepljeno globalno partnerstvo in strukturno pomembna sredstva uresničevanja,

odgovornosti, transparentnosti in splošnega upravljanja ter vzpostavili resnično univerzalne cilje za vse.

Strokovnjaki so kmalu po sprejetju Agende po letu 2015 oznanili, da bo Podnebna konferenca v Parizu, ki je potekala od 30. novembra do 11. decembra 2015, prvi preskus za SDGs, kjer bodo države s pogajanjem o zavezujoči pogodbi o njihovi odgovornosti za boj proti podnebnim spremembam pokazale tudi, kako močno so zavezane SDGs (Janus 2015). Šibka pogodba bi lahko namreč, po besedah strokovnjakov, omejila navdušenje za izvajanje SDGs (Janus 2015). Kot smo bili priča, je državam le uspelo doseči nov globalni sporazum,⁷⁹ s katerim so se poenotile o omejitvi rasti globalnega segrevanja pod 2 stopinji Celzija in letno pomoč DVR v znesku 100 milijard ameriških dolarjev. Če je to res prvi pozitivni korak na poti k uresničevanju SDGs, bo pokazal čas.

⁷⁹ Pariški sporazum – *Paris Agreement*, sprejet 12. decembra 2015 v Parizu.

5 LITERATURA

AbouZahr, Carla in Ties Boerma. 2010. Five years to go and counting: progress towards the Millennium Development Goals. *Bulletin World Health Organization* 88 (5): 324. Dostopno prek: <http://eds.a.ebscohost.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/eds/pdfviewer/pdfviewer?sid=79f035b0-952c-4438-a656-f57c139b5ff7%40sessionmgr4005&vid=0&hid=4111> (6. november 2015).

ActionAid. 2007. *Confronting the Contradictions: The IMF, wage bill caps and the case for teachers*, april. Dostopno prek: http://www.actionaid.org/sites/files/actionaid/aaconf_contradictions_final2.pdf (21. januar 2015).

Ahluwalia, Montek S., Nicholas G. Carter in Hollis B. Chenery. 1979. Growth and Poverty in Developing Countries. *Journal of Development Economics* 6 (1979): 299–341. Dostopno prek: http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSCContentServer/WDSP/IB/2005/10/14/000178830_98101903352329/Rendered/PDF/REP118000Growth0developing0countries.pdf (15. oktober 2015).

Akcijski načrt za izvajanje Svetovne deklaracije o preživetju, zaščiti in razvoju otrok – *Plan of Action for Implementing the World Declaration on the Survival, Protection and Development of Children in the 1990s*. 1990. Sprejet na Svetovnem vrhu za otroke v New Yorku, 30. septembra. Dostopno prek: <http://www.un-documents.net/wsc-plan.htm> (6. november 2015).

Akcijski program o ustanovitvi Novega mednarodnega gospodarskega reda – *Programme of Action on the Establishment of a New International Economic Order*. 1974. Sprejet z resolucijo Generalne skupščine Združenih narodov št. A/RES/S-6/3202, 1. maja. Dostopno prek: <http://www.un-documents.net/s6r3202.htm> (1. maj 2015).

Alkire, Sabina. 2002. *Valuing Freedoms: Sen's Capability Approach and Poverty Reduction*. Oxford: Queen Elizabeth House Series in Development Studies. Dostopno prek: https://books.google.si/books?id=TYQWF04n874C&printsec=frontcover&dq=9780199245796&hl=sl&sa=X&ei=fOsTVb6KOYS9ygP_qIC4Dg&ved=0CB4Q6AEwAA#v=snippet&q=Sen&f=false (26. marec 2015).

Alkire, Sabina in James Foster. 2008. Counting and Multidimensional Poverty Measurement. *OPHI Working Paper Series*. Dostopno prek: <http://www.ophi.org.uk/wp-content/uploads/ophi-wp7.pdf> (15. oktober 2015).

--- 2009. Counting and Multidimensional Poverty Measurement. *OPHI Working Paper No 32*. Oxford Poverty and Human Development Initiative. Oxford: University of Oxford. Dostopno prek: <http://www.ophi.org.uk/wp-content/uploads/OPHI-wp32.pdf> (15. oktober 2015).

Alkire, Sabine in Maria Emma Santos. 2010. Acute Multidimensional Poverty: A New Index for Developing Countries. *OPHI Working Paper No. 38*. Oxford Poverty and Human Development Initiative. Oxford: University of Oxford. Dostopno prek: <http://www.ophi.org.uk/wp-content/uploads/ophi-wp38.pdf> (15. oktober 2015).

Alston, Philip. 2005. Ships Passing in the Night: The Current State of the Human Rights and Development Debate Seen through the Lens of the Millennium Development Goals. *Human Rights Quarterly* 27 (3): 755–829. Dostopno prek: <http://www.jstor.org.nukweb.nuk.uni-lj.si/stable/pdf/20069811.pdf?acceptTC=true> (4. november 2015).

Amin, Samir. 2006. The Millennium Development Goals: A Critique from the South. *Monthly Review: An Independent Socialist Magazine* 57 (10). Dostopno prek: <http://monthlyreview.org/2006/03/01/the-millennium-development-goals-a-critique-from-the-south/> (28. oktober 2015).

Annan, Kofi A. 2001. Načrt o izvajanju Deklaracije tisočletja – *Road map towards the implementation of the United Nations Millennium Declaration*. Report of the Secretary-General. Sprejeto z resolucijo Generalne skupščine ZN št. A/56/326, 6. septembra. Dostopno prek: <http://www.unmillenniumproject.org/documents/a56326.pdf> (7. junij 2015).

Antrobus, Peggy. 2005. Critiquing the MDGs from a Caribbean perspective. *Gender and Development* 13 (1): 94–104. Dostopno prek: <http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/13552070512331332280> (24. oktober 2015).

Ashley, Richard. 2007. Growth May Be Good for the Poor, but Decline Is Disastrous: On the Non-Robustness of the Dollar-Kraay Result. *International Review of Economics and Finance*

17 (2): 333–338. Dostopno prek: http://ashleymac.econ.vt.edu/working_papers/growthgood.pdf (19. januar 2015).

Attaran, Amir. 2005. An Immeasurable Crisis? A Criticism of the Millennium Development Goals and Why They Cannot Be Measured. *PLoS Medicine* 2 (10): 955–961. Dostopno prek: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1558587 (2. november 2015).

Awori, Taaka. 2009. UN Millennium Campaign External evaluation 2009 Africa subreport. *Leitmotiv Consultoria Social*. Seville: Leitmotiv. Dostopno prek: <https://www.google.si/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwiMpriBoKbJAhXLLiwKHejnCjAQFggdMAA&url=http%3A%2F%2Ferc.undp.org%2Fevaluationadmin%2Fdownloadaddocument.html%3Fdocid%3D3171&usg=AFQjCNEb7PcMMRncvRByDSqjiPv-uKHanw&sig2=Z01S8UPJblXdqkB1xjw8Dg&bvm=bv.108194040,d.bGg> (23. november 2015).

Baker, Judy L. 1997. Poverty Reduction and Human Development in the Caribbean: A Cross-Country Study. *World Bank Discussion paper No.366*, julij. Washington D.C.: The World Bank. Dostopno prek: http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSCContentServer/WDSP/IB/1997/07/01/000178830_9810190356445/Rendered/PDF/multi_page.pdf (26. marec 2015).

Barnes, Amy in Garrett Wallace Brown. 2011. The Idea of Partnership within the Millennium Development Goals: context, instrumentality and the normative demands of partnership. *Third World Quarterly* 32 (1): 165–180. Dostopno prek: <http://eds.b.ebscohost.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=4&sid=11a850b6-ea65-4086-8771-7cae703cbdaa%40sessionmgr120&hid=121> (30. oktober 2015).

Barney, Warf. 2006. *Encyclopedia of Human Geography*. Florida State Univesity: SAGE Publications, Inc. Dostopno prek: <http://eds.a.ebscohost.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/eds/detail/detail?sid=e2b60e91-cb9a-4e8c-98be-63b6bd40ad1f%40sessionmgr4002&vid=0&hid=4213&bdata=Jmxhbm9c2wmc2l0ZT1lZHMtOGl2ZS5yZ29wZT1zaXRl#db=nlebk&AN=474359> (9. maj 2016).

Bello, Walden with Shea Cunningham in Bill Ram. 1994. *Dark Victory: The United States and Global Poverty*. London: Pluto Press.

Besharov, Douglas J. in Kenneth A. Couch. 2012. Introduction V *Counting the Poor: New Thinking about European Poverty Measures and Lessons for the United States*, ur. Douglas J. Besharov in Kenneth A. Couch, 3–23. New York: Oxford University Press.

Bhalla, Surjit S. 2002. *Imagine there's no Country: Poverty, Inequality, and Growth in the Era of Globalization*. Washington DC: Institute for International Economics.

Binnendijk, Annette. 2001. *Results Based Management in the Development Co-Operation Agencies: A Review of Experience*. Pariz: DAC Working Party on Aid Evaluation. Dostopno prek: <http://www.oecd.org/development/evaluation/1886527.pdf> (15. junij 2015).

Bissio, Roberto in Jorge Suarez. 2005. *Social Watch Report 2005: Roars and Whispers*. Urugvaj: Monocromo. Dostopno prek: <http://www.socialwatch.org/node/10024> (3. november 2015).

Bond, Patrick. 2006. Global Governance Campaigning and MDGs: from top-down to bottom-up anti-poverty work. *Third World Quarterly* 27 (2): 339–354. Dostopno prek: <http://eds.b.ebscohost.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=3&sid=6f1e6bcb-1b91-4c38-88dc-e47dc9dcb21e%40sessionmgr120&hid=121> (29. oktober 2015).

Booth, David. 2003. Introduction and Overview. *Development Policy Review* 21 (2): 131–159. Dostopno prek: <http://onlinelibrary.wiley.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/doi/10.1111/1467-7679.00203/epdf> (1. december 2015).

Bourguignon, François. 2003. The Growth Elasticity of Poverty Reduction: Explaining Heterogeneity across Countries and Time Periods V *Inequality and Growth*, ur. Theo S. Eiche in Stephen J. Turnovsky, 3–26. Cambridge: MIT Press. Dostopno prek: http://siteresources.worldbank.org/INTPGI/Resources/342674-1206111890151/13565_32322_growth_elasticity.pdf (19. januar 2015).

--- 2004. *The Poverty-Growth-Inequality Triangle*. Dostopno prek: http://siteresources.worldbank.org/INTPGI/Resources/342674-1206111890151/15185_ICRIER_paper-final.pdf (22. februar 2015).

Boutros-Ghali, Boutros. 1992. *An Agenda for Peace: preventive diplomacy, peacemaking and peace-keeping*. Report of the Secretary-General pursuant to the statement adopted by the Summit Meeting of the Security Council on 31 January 1992. Sprejeto z resolucijo Generalne skupščine ZN št. A/47/277 - S/24111, 17. junij. Dostopno prek: http://www.unrol.org/files/a_47_277.pdf (19. maj 2015).

--- 1994. *An Agenda for Development*. Report of the Secretary-General. Sprejeto z resolucijo Generalne skupščine ZN št. A/48/935, 6. maja. Dostopno prek: <https://www.globalpolicy.org/component/content/article/226/32314.html> (19. maj 2015).

Brikci, Nouria in Alison Holder. 2010. MDG4-hope or despair for Africa? *Revista de Economía Mundial* 2011 (27): 71–94. Dostopno prek: <http://www.redalyc.org/articulo.oa?id=86617253003> (1. november 2015).

Broad, Robin in John Cavanagh. 2006. The Hijacking of the Development Debate: How Friedman and Sachs Got It Wrong. *World Policy Journal* 23 (2): 21–30. Dostopno prek: <http://www.american.edu/sis/faculty/upload/hijacking-of-development-debate.pdf> (3. september 2015).

Bumb, Jesse B, Michael A Clemens, Gabriel Demombynes in Lawrence Haddad. 2012. Concerns about the Millennium Villages project report. *Lancet* 379 (9830): 1945–1946. Dostopno prek: [http://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736\(12\)60848-4/abstract?cc=y](http://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736(12)60848-4/abstract?cc=y) (19. november 2015).

Buse, Kent, Eva Ludi in Marcella Vigneri. 2008. Sustaining and scaling up Millennium Villages: Beyond rural investments. *Overseas Development Institute No. 16*. Dostopno prek: <http://www.odi.org/sites/odi.org.uk/files/odi-assets/publications-opinion-files/3007.pdf> (16. november 2015).

Bøås, Morten in Desmond McNeill. 2004. *Global Institutions and Development: Framing the World?* London in New York: Routledge.

Cameron, Blake Richard. 2000. The World Bank's Draft Comprehensive Development Framework and the Micro-Paradigm of Law and Development. *Yale Human Rights and Development Journal* 3 (1): 159–189. Dostopno prek: <http://digitalcommons.law.yale.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1017&context=yhrdlj> (28. november 2015).

Cammack, Paul. 2002. The mother of all governments: The World Bank's matrix for global governance. V *Global Governance: Critical Perspectives*, ur. Rorden Wilkinson in Steve Hughes, 36–53. London in New York: Routledge.

Carr, Edward R. 2008. Rethinking Poverty Alleviation: A 'Poverties' Approach. *Development in Practice* 18 (6): 726–734. Dostopno prek: <http://www.jstor.org.nukweb.nuk.uni-lj.si/stable/pdfplus/27751979.pdf?acceptTC=true> (8. januar 2015).

Carvalho, Soniya in Howard White. 1997. Combining the Quantitative and Qualitative Approaches to Poverty Measurement and Analysis. *World Bank Technical Paper No. 366*. Wahington, D.C.: The World Bank. Dostopno prek: <http://elibrary.worldbank.org/doi/pdf/10.1596/0-8213-3955-9> (16. marec 2015).

Cecchini, Simone in Francesco Notti. 2011. Millennium Development Goals and Human Rights: Faraway, so Close? *Journal of Human Development and Capabilities* 12 (1): 121–133. Dostopno prek: <http://www-tandfonline-com.nukweb.nuk.uni-lj.si/doi/pdf/10.1080/19452829.2011.541793> (3. november 2015).

Chambers, Robert. 1992. Rural appraisal: rapid, relaxed and participatory. *IDS Discussion Paper 311*, oktober. Dostopno prek: <https://www.ids.ac.uk/files/Dp311.pdf> (16. marec 2015).

--- 1994. The Origins and Practice of Participatory Rural Appraisal. *World Development* 22 (7): 953–969. Dostopno prek: https://entwicklungspolitik.uni-hohenheim.de/uploads/media/Day_4_-_Reading_text_8.pdf (31. marec 2015).

--- 1995. Poverty and livelihoods: whose reality counts? *Environment and Urbanization* 7 (1): 173–204. Dostopno prek: http://www.ucl.ac.uk/dpu-projects/drivers_urb_change/urb_society/pdf_liveli_vulnera/IIED_Chambers_poverty.pdf (16. marec 2015).

Chen, Shaohua in Martin Ravallion. 2007. *Absolute poverty measures for the developing world, 1981–2004*. Development Research Group. Washington, DC: World Bank. Dostopno prek: <http://www.pnas.org/content/104/43/16757.full> (11. oktober 2015).

--- 2008. The Developing World Is Poorer Than We Thought, But No Less Successful in the Fight against Poverty. *Policy Research Working Paper 4703*. Washington DC: The World Bank. Dostopno prek: http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSCContentServer/IW3P/IB/2010/01/21/000158349_20100121133109/Rendered/PDF/WPS4703.pdf (21. junij 2015).

Chonghaile, Clár Ní. 2015. Addis Ababa outcome: milestone or millstone for the world's poor? *The Guardian*, 16. julij. Dostopno prek: <https://www.theguardian.com/global-development/2015/jul/16/financing-for-development-summit-outcome-addis-ababa-milestone-millstone-poverty> (18. december 2015).

Christian Aid Policy Briefing. 2001. *Ignoring the experts: Poor people's exclusion from poverty reduction strategies*. Prepared in partnership with INESC, Rede Brasil, Mozambique Debt Group, LINK, CEDLA, UNITAS. Dostopno prek: <http://siteresources.worldbank.org/INTPRS1/Resources/Comprehensive-Review/christianaid1.pdf> (2. december 2015).

Christiansen, Karin in Ingie Hovland. 2003. The PRSP Initiative: Multilateral Policy Change and the Role of Research. *Overseas Development Institute Working Paper 216*. Dostopno prek: <http://www.odi.org/sites/odi.org.uk/files/odi-assets/publications-opinion-files/174.pdf> (26. november 2015).

Clark, David Alexander. 2002. *Visions of Development: A Study of Human Values*. Cheltenham in Northampton: Edward Elgar. Dostopno prek: https://books.google.si/books?id=vutLazwFZiUC&printsec=frontcover&hl=sl&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false (20. oktober 2015).

--- 2006. Capability Approach V *The Elgar Companion to Development Studies*, ur. David Alexander Clark, 32–45. Cheltenham in Northampton: Edward Elgar.

Clemens, Michael A., Charles J. Kenny in Todd J. Moss. 2007. The trouble with the MDGs: confronting expectations of aid and development success. *World Development* 35 (5): 735–751. Dostopno prek: http://faculty.ucr.edu/~jorgea/econ181/clemens_etal_wd07.pdf (2. november 2011).

Clemens, Michael in Gabriel Demombynes. 2011. Millennium Villages Project needs proper evaluation. *The Guardian*, 19 oktober. Dostopno prek: <http://www.theguardian.com/global-development/poverty-matters/2011/oct/19/millennium-villages-project-proper-evaluation> (19. november 2015).

Clert, Carine. 1999. Evaluating the Concept of Social Exclusion in Development Discourse. *The European Journal of Development Research* 11 (2): 176–199. Dostopno prek: <http://eds.b.ebscohost.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=5&sid=ec2db35b-4c18-430e-8ef9-f1bdb91629aa%40sessionmgr111&hid=120> (5. april 2015).

Collier, Paul. 2007. *The Bottom Billion: Why the Poorest Countries Are Failing and What Can Be Done About It*. New York: Oxford University Press.

Committee for Development Policy. 2012. *The United Nations Development Strategy Beyond 2015*. Dostopno prek: http://www.un.org/en/development/desa/policy/cdp/cdp_publications/2012cdppolicynote.pdf (22. februar 2015).

Cornwall, Andrea. 2002. Beneficiary, Consumer, Citizen: Perspectives on Participation for Poverty Reduction. *Sida Studies no. 2*. Gothenburg: Elanders Novum AB. Dostopno prek: http://www.participatorymethods.org/sites/participatorymethods.org/files/beneficiary%20consumer%20citizens_cornwall.pdf (31. marec 2015).

Cornwall, Andrea in Celestine Nyamu-Musembi. 2004. Putting the 'Rights-Based Approach' to Development into Perspective. *Third World Quarterly* 25 (8): 1415–1437. Dostopno prek: http://www.drc-citizenship.org/system/assets/1052734650/original/1052734650-cornwall_etal.pdf

2004-putting.pdf?1290075646 (2. november 2015).

Cox, Robert. 1996. Social Forces, States and World Orders: Beyond International Relations Theory V *Approaches to World Order*, ur. Robert W. Cox in Timothy J. Sinclair, 85–123. Cambridge: Cambridge University Press. Dostopno prek: <http://ic.ucsc.edu/~rlipsch/Pol272/Cox.pdf> (22. februar 2015).

Crawford, Gordon. 1997. Foreign aid and political conditionality: Issues of effectiveness and consistency. *Democratization* 4 (3): 69–108. Dostopno prek: <http://www-tandfonline-com.nukweb.nuk.uni-lj.si/46678C04-0AF1-47E6-AFDB24E326CE0050/FinalDownload/DownloadId-CACA8EBAC515976FEC9ADA082BD7557/46678C04-0AF1-47E6-AFDB-24E326CE0050/doi/pdf/10.1080/13510349708403526> (3. december 2015).

DAC. 1996. *Shaping the 21st Century: The Contribution of Development Co-operation*. Pariz: OECD. Dostopno prek: <http://www.oecd.org/dac/2508761.pdf> (22. maj 2015).

Dar, Osman A. in Mishal S. Khan. 2011. Millennium development goals and the water target: details, definitions and debate. *Tropical Medicine and International Health* 16 (5): 540–544. Dostopno prek: <http://eds.b.ebscohost.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=35&sid=97916a1b-264a-4dda-aa84-98ecdb97e1b1%40sessionmgr112&hid=113> (4. november 2015).

Darrow, Mac. 2012. The Millennium Development Goals: Milestones or Millstones? Human Rights Priorities for the Post-2015 Development Agenda. *Yale Human Rights and Development Journal* 15 (1): 55–128. Dostopno prek: <http://digitalcommons.law.yale.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1111&context=yhrdlj> (22. februar 2015).

Datt, Gaurav in Martin Ravallion. 1998. Why have some Indian States done better than others at reducing rural poverty? *Economica* 65: 17–38. Dostopno prek: <http://eds.a.ebscohost.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=3&sid=588adc8a-8e2e-421b-b2fe-fff066c80603%40sessionmgr4003&hid=4205> (26. marec 2015).

Davies, James B., Susanna Sandstrom, Anthony Shorrocks in Edward N. Wolff. 2006. *The World Distribution of Household Wealth*. London in Canada: University of Western Ontario,

Department of Economics. Dostopno prek: <http://www.iariw.org/papers/2006/davies.pdf> (13. oktober 2015).

Davis, Thomas W. D. 2011. The MDGs and the incomplete relationship between development and foreign aid. *Journal of the Asia Pacific Economy* 16 (4): 562–578. Dostopno prek: <http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/13547860.2011.610888> (1. november 2015).

Deakin, Nicholas, Ann Davis in Neil Thomas. 1995. *Public Welfare Services and Social Exclusion: The development of consumer-oriented initiatives in the European Union*. European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions. Dublin, Ireland: Loughlinstown House. Dostopno prek: http://bookshop.europa.eu/en/public-welfare-services-and-social-exclusion-pbSY9095833/downloads/SY-90-95-833-EN-C/SY9095833ENC_001.pdf;pgid=y8dIS7GUWMdSR0EAlMEUUsWb0000BGrwUTkK;sid=Fo8eTONdHZUeWbIos1mA64F4tExiHEGeat8=?FileName=SY9095833ENC_001.pdf&SKU=SY9095833ENC_PDF&CatalogueNumber=SY-90-95-833-EN-C (8. april 2015).

Deaton, Angus. 2003. Measuring Poverty. *Research Program in Development Studies*. Princeton: Princeton University. Dostopno prek: http://www.rrojasdatabank.info/deaton_poverty_measured.pdf (14. marec 2015).

--- 2010. *Price indexes, inequality, and the measurement of world poverty*. Princeton: Princeton University. Dostopno prek: <http://www.princeton.edu/~deaton/downloads/presidential%20address%2019january%202010%20all.pdf> (13. oktober 2015).

Deaton, Angus, Abhijit Banerjee, Nora Lustig in Ken Rogoff. 2006. *An Evaluation of World Bank Research, 1998 – 2005*. Washington DC: World Bank. Dostopno prek: https://www.princeton.edu/~deaton/downloads/An_Evaluation_of_World_Bank_Research_1998-2005.pdf (16. december 2014).

Deepak, Nayyar. 2012. The MDGs after 2015: Some reflections on the possibilities. *UN System Task Team on the Post-2015 UN Development Agenda*, april. Dostopno prek: http://www.un.org/millenniumgoals/pdf/deepak_nayyar_Aug.pdf (22. februar 2015).

Deklaracija o pravici do razvoja – *Declaration on the Right to Development*. 1986. Sprejeta in razglašena z resolucijo Generalne skupščine Združenih narodov št. A/RES/41/128, 4. decembra. Dostopno prek: <http://www.un.org/documents/ga/res/41/a41r128.htm> (5. november 2015).

Deklaracija o sporazumu TRIPS in javnem zdravstvu – *Declaration on the TRIPS Agreement and Public Health*. 2001. Sprejeta na četrti seji konference ministrov, 14. novembra. Dostopna prek: https://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/min01_e/mindecl_trips_e.pdf (11. novembra 2015).

Deklaracija o ustanovitvi Novega mednarodnega gospodarskega reda – *Declaration on the Establishment of a New International Economic Order*. 1974. Sprejeta z resolucijo Generalne skupščine Združenih narodov št. A/RES/S-6/3201, 1. maja. Dostopno prek: <http://www.un-documents.net/s6r3201.htm> (1. maj 2015).

Deklaracija tisočletja Združenih narodov – *United Nations Millennium Declaration*. 2000. Sprejeta z Resolucijo Generalne skupščine Združenih narodov A/Res/55/L.2, 8. septembra. Dostopno prek: <http://www.un.org/millennium/declaration/ares552e.htm> (17. december 2014).

Delovna skupina za post-2015 razvojno agendo v okviru sistema ZN – *UN System Task Team on the Post-2015 Development Agenda*. 2013. Assessment of MDG8 and lessons learnt. Dostopno prek: http://www.un.org/en/development/desa/policy/untaskteam_undf/thinkpieces/19_thinkpiece_mdg_assessment.pdf (5. november 2015).

Dercon, Stefan. 2006. Poverty Measurement V *The Elgar Companion to Development Studies*, ur. David Alexander Clark, 457–464. Cheltenham in Northampton: Edward Elgar.

DESA. 2007. *The United Nations Development Agenda: Development for All: Goals, commitments and strategies agreed at the United Nations world conferences and summits since 1990*. New York: United Nations publication. Dostopno http://www.un.org/esa/devagenda/UNDA_BW5_Final.pdf (19. maj 2015).

--- 2015. *Monterrey Conference*. Dostopno prek: <http://www.un.org/esa/ffd/overview/monterrey-conference.html> (11. november 2015).

Dijkstra, Geske A. 2002. The Effectiveness of Policy Conditionality: Eight Country Experiences. *Development and Change* 33 (2): 307–334. Dostopno prek: <http://www.gsdr.org/docs/open/cc69.pdf> (1. december 2015).

--- 2011. The PRSP Approach and the Illusion of Improved Aid Effectiveness: Lessons from Bolivia, Honduras and Nicaragua. *Development Policy Review* 29 (51): 111–133. Dostopno prek: <http://eds.b.ebscohost.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/eds/pdfviewer/pdfviewer?sid=95096a53-26e2-4ef1-8513-055126d3b102%40sessionmgr113&vid=13&hid=120> (2. december 2015).

Dollar, David in Aart Kraay. 2002. Growth is Good for the Poor. *Journal of Economic Growth* 7 (3): 195–225. Dostopno prek: <http://search.proquest.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/docview/197699937/fulltextPDF?accountid=16468> (19. januar 2015).

Dollar, David in Jakob Svensson. 2000. What Explains the Success or Failure of Structural Adjustment Programmes? *The Economic Journal* 110 (466): 894–917. Dostopno prek: <https://www.staff.ncl.ac.uk/david.harvey/AEF806/Dollar&SvensonSAPanal2000.pdf> (1. december 2015).

Driscoll, Ruth in Alison Evans. 2005. Second-Generation Poverty Reduction Strategies: New Opportunities and Emerging Issues. *Development Policy Review* 23 (1): 5–25. Dostopno prek: <http://eds.b.ebscohost.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/eds/pdfviewer/pdfviewer?sid=b971a44f-b3ac-446f-a70d-38e5541fca9c%40sessionmgr120&vid=5&hid=104> (25. november 2015).

Dunajska deklaracija in akcijski program – *Vienna Declaration and Programme of Action*. 1993. Sprejeta in razglašena z resolucijo Generalne skupščine Združenih narodov št. A/CONF.157/23, 12. julija. Dostopno prek: <http://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain?page=topic&tocid=459d17822&toid=459b17a82&docid=3ae6b39ec&skip=O> (5. november 2015).

Easterly, William. 2001. *The Elusive Quest for Growth: Economists' Adventures and Misadventures in the Tropics*. Cambridge, Massachusetts in London: The MIT Press.

--- 2006. *The White Man's Burden: Why the West's effort to aid the rest have done so much ill and so little good*. New York: The Penguin Press.

--- 2009. Can the West Save Africa? *Journal of Economic Literature* 47 (2): 373–447. Dostopno prek: <http://eds.a.ebscohost.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=3&sid=369676f8-9ef4-4aec-8bcc-78935f4d795d%40sessionmgr4001&hid=4202> (20. oktober 2015).

--- 2010. Don't cite global numbers unless you know they're trustworthy (They usually aren't). *Aid Watch*, 21. januar. Dostopno prek: <http://aidwatchers.com/2010/01/don%E2%80%99t-cite-global-numbers-unless-you-know-they%E2%80%99re-trustworthy-they-usually-aren%E2%80%99t/> (14. oktober 2015).

--- 2013. *The Arrogance of Good Intentions: The reality of African poverty trounces an economist*. Dostopno prek: http://www.barrons.com/articles/SB50001424053111903320604579107412404442516?mod=BOL_twm_col (18. november 2015).

Edward, Peter. 2006. The Ethical Poverty Line: a moral quantification of absolute poverty. *Third World Quarterly* 27 (2): 377–393. Dostopno prek: <http://courses.arch.vt.edu/courses/wdunaway/gia5524/edward06.pdf> (3. november 2015).

Eyben, Rosalind. 2006. The Road Not Taken: international aid's choice of Copenhagen over Beijing. *Third World Quarterly* 27 (4): 595–608. Dostopno prek: <http://www.jstor.org.nukweb.nuk.uni-lj.si/stable/pdf/4017726.pdf?acceptTC=true> (28. oktober 2015).

Fehling, Maya, Brett D. Nelson in Sridhar Venkatapuram. 2013. Limitations of the Millennium Development Goals: a literature review. *Global Public Health* 8(10): 1109–1122. Dostopno prek: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3877943/> (20. oktober 2015).

Feng, Juan. 2014. Relative versus absolute poverty headcount ratios: the full breakdown. *World Bank*, 24. november. Dostopno prek: <http://blogs.worldbank.org/opendata/relative-versus-absolute-poverty-headcount-ratios-full-breakdown> (14. marec 2015).

Finnemore, Martha in Kathryn Sikkink. 1998. International Norm Dynamics and Political Change. *International Organization* 52 (4): 887–917. Dostopno prek: http://graduateinstitute.ch/files/live/sites/iheid/files/sites/political_science/shared/political_science/Multilateral%20Governance%20Autumn%202010/finnemore%20and%20sikkink%201998.pdf (22. februar 2015).

Ford, Liz. 2015. Sustainable development goals: all you need to know. *The Guardian*, 19. januar. Dostopno prek: <http://www.theguardian.com/global-development/2015/jan/19/sustainable-development-goals-united-nations> (18. december 2015).

Foster, James, Joel Greer and Erik Thorbecke. 1984. A Class of Decomposable Poverty Measures. *Econometrica* 52 (3): 761–766. Dostopno prek: <http://www.vcharite.univ-mrs.fr/pp/lubrano/atelier/fgt1984.pdf> (18. marec 2015).

Fraser, Alastair. 2005. Poverty reduction strategy papers: Now who calls the shots? *Review of African Political Economy* 32 (104–105): 317–340. Dostopno prek: <http://www-tandfonline-com.nukweb.nuk.uni-lj.si/doi/pdf/10.1080/03056240500329346> (7. december 2015).

Fukuda-Parr, Sakiko. 2006. Millennium Development Goal 8: Indicators for International Human Rights Obligations. *Human Rights Quarterly* 28 (4): 966–997. Dostopno prek: <http://www.jstor.org.nukweb.nuk.uni-lj.si/stable/pdf/20072774.pdf?acceptTC=true> (9. junij 2015).

--- 2008. Are the MDGs Priority In Development Strategies And Aid Programmes? Only Few Are! *International Poverty Centre Working Paper Number 48*. Dostopno prek: <http://www.albacharia.ma/xmlui/bitstream/handle/123456789/30638/0391Are%20the%20MDGs%20Priority%20in%20Development%20Strategies%20and%20Aid%20Programmes.pdf?sequence=1> (12. december 2015).

--- 2010. Reducing Inequality – The Missing MDG: A Content Review of PRSPs and Bilateral Donor Policy Statements. *IDS Bulletin* 41 (1): 26–35. Dostopno prek: <http://eds.a.ebscohost.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=3&sid=fb9d7d1e-97d6-4db6-bf64-e862d4861696%40sessionmgr4004&hid=4205> (3. november 2015).

--- 2012. Recapturing the Narrative of International Development. *UNRISD Research Paper* št. 2012–5, julij. Dostopno prek: [http://www.unrisd.org/80256B3C005BCCF9/\(httpAuxPages\)/026AC192E40B70CEC1257A370032E678/\\$file/Fukuda-Parr.pdf](http://www.unrisd.org/80256B3C005BCCF9/(httpAuxPages)/026AC192E40B70CEC1257A370032E678/$file/Fukuda-Parr.pdf) (22. februar 2015).

--- 2013. A right to development critique of Millennium Development Goal 8. V *Realizing the Right to Development: Essays in Commemoration of 25 Years of the United Nations Declaration on the Right to Development*, ur. United Nations Human Rights Office of the High Commissioner, 201–216. New York in Ženeva: United Nations. Dostopno prek: http://www.ohchr.org/Documents/Publications/RightDevelopmentInteractive_EN.pdf (5. november 2015).

Fukuda-Parr, Sakiko in David Hulme. 2009. International Norm Dynamics and ‘the End of Poverty’: Understanding the Millennium Development Goals (MDGs). *BWPI Working Paper* 96, junij. Dostopno prek: http://www.bwpi.manchester.ac.uk/medialibrary/publications/working_papers/bwpi-wp-9609.pdf (22. februar 2015).

Fukuda-Parr, Sakiko in Joshua Greenstein. 2011. *Accountability and MDGs: Methodology for measuring government performance for global goals*. UNICEF Social and Economic Working Paper. New York: UNICEF. Dostopno prek: http://www.unicef.org/socialpolicy/files/Accountability_and_MDGs.pdf (4. november 2015).

Galbraith, John Kenneth. 1979. *The Nature of Mass Poverty*. Cambridge: Harvard University Press.

Gore, Charles. 2010. The MDG Paradigm, Productive Capacities and the Future of Poverty Reduction. *IDS Bulletin* 41 (1): 70–79. Dostopno prek: <http://eds.b.ebscohost.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=5&sid=b5ff1970-f3be-4cd2-9aea-3030cce0088d%40sessionmgr115&hid=120> (31. oktober 2015).

Greeley, Martin. 1994. Measurement of Poverty and Poverty of Measurement. *IDS Bulletin* 25.2. Dostopno prek: <https://www.ids.ac.uk/files/dmfile/greeley25.2.pdf> (5. marec 2015).

Greig, Alastair, David Hulme in Mark Turner. 2007. *Challenging Global Inequality: Development Theory and Practice in the 21st Century*. New York: Palgrave Macmillan.

Gupta, Sanjeev, Benedict Clements, Maria Teresa Guin-Siu in Luc Leruth. 2002. Debt relief and public health spending in heavily indebted poor countries. *Bulletin of the World Health Organization* 80 (2): 151–157. Dostopno prek: [http://www.who.int/bulletin/archives/80\(2\)151.pdf](http://www.who.int/bulletin/archives/80(2)151.pdf) (25. november 2015).

Gwatkin, Davidson R. 2005. How much would poor people gain from faster progress towards the Millennium Development Goals for health? *Lancet* 2005 (365): 813–817. Dostopno prek: <http://eds.b.ebscohost.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=6&sid=3eeb6114-cd70-4064-bd87-c5c1afbe524c%40sessionmgr115&hid=121> (3. november 2015).

Haan, Arjan de. 2007. *Reclaiming Social Policy: Globalization, Social Exclusion and New Poverty Reduction Strategies*. Hampshire in New York: Palgrave Macmillan.

Hackenesch, Christine in Janus Heiner. 2013. Post 2015: How Emerging Economies Shape the Relevance of a New Agenda. *DIE Briefing Paper* 14/2013. Dostopno prek: http://www.die-gdi.de/uploads/media/BP_14.2013.pdf (4. januar 2015).

Haffajee, Ferial. 2002. Monterrey: Washington Consensus in a sombrero. *Asia Times*, 27. marec. Dostopno prek: <http://www.atimes.com/global-econ/DC27Dj02.html> (20. junij 2015).

Hailu, Degol. 2009. Is the Washington Consensus Dead? *International Policy Centre for Inclusive Growth, One Pager* No. 82. Dostopno prek: <http://www.ipc-undp.org/pub/IPCOnePager82.pdf> (18. december 2015).

Handy, Bruce. 2013. *Nina Munk on Her New Book: Can “Bono’s Africa Guru” Jeffrey Sachs Truly End Poverty?* Dostopno prek: <http://www.vanityfair.com/news/2013/09/nina-munk-book-jeffrey-sachs> (19. november 2015).

Haq, Mahbub ul. 1995. *Reflections on Human Development*. New York: Oxford University Press.

Hayami, Yujiro. 2003. From the Washington Consensus to the Post-Washington Consensus: Retrospect and Prospect. *Asian development Review* 20 (2): 40–65. Dostopno prek:

<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.177.3477&rep=rep1&type=pdf> (21. december 2014).

Hayman, Rachel. 2007. Are the MDGs enough? Donor perspectives and recipient visions of education and poverty reduction in Rwanda. *International Journal of Educational Development* 27 (2007) 371–382. Dostopno prek: http://ac.els-cdn.com/S0738059306001210/1-s2.0-S0738059306001210-main.pdf?_tid=8dab4236-7fb5-11e5-b5c4-00000aab0f6c&acdnat=1446285524_b94444c1853a1de701bf87338df083ba (31. oktober 2015).

Higgins, Kate. 2013. Reflecting on the MDGs and Making Sense of the Post-2015 Development Agenda. *NSI Research Report*, maj. Dostopno prek: <http://www.nsi-ins.ca/wp-content/uploads/2013/05/2013-Post-2015.pdf> (10. februar 2015).

Hill, Ronald Paul in Bahram Adrangi. 1999. Global Poverty and the United Nations. *Journal of Public Policy & Marketing* 18 (2): 135–146. Dostopno prek: <http://eds.a.ebscohost.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=12&sid=452f9bf7-4d30-43d9-9282-53f736cf9db0%40sessionmgr4002&hid=4110> (8. januar 2015).

Hulme, David. 2007. The Making of the Millennium Development Goals: Human Development Meets Results-based Management In an Imperfect World. *BWPI Working Paper 16*. Manchester: the University of Manchester: Brooks World Poverty Institute. Dostopno prek: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/773bwpi-wp-1607.pdf> (20. oktober 2015).

--- 2009a. The Millennium Development Goals (MDGs): A Short History of the World's Biggest Promise. *BWPI Working Paper 100*. Manchester: the University of Manchester: Brooks World Poverty Institute. Dostopno prek: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1544271 (22. maj 2015).

--- 2009b. Reproductive Health and the Millennium Development Goals: Politics, Ethics, Evidence and an 'Unholy Alliance'. *BWPI Working Paper 105*. The University of Manchester: Brooks World Poverty Institute. Dostopno prek: http://www.bwpi.manchester.ac.uk/medialibrary/publications/working_papers/bwpi-wp-10509.pdf (15. junij 2015).

--- 2010. *Global poverty: How global governance is failing the poor*. New York: Routledge: Kindle Edition.

--- 2013. Poverty and development thinking: synthesis or uneasy compromise? *BWPI Working Paper 180*. Manchester: The University of Manchester. Dostopno prek: http://www.bwpi.manchester.ac.uk/medialibrary/publications/working_papers/bwpi-wp-18013.pdf (10. avgust 2015).

--- 2015. The SDGs mark the end of development as poverty reduction. *Development At Manchester*, 1. oktober. Dostopno prek: <http://developmentatmanchester.com/2015/10/01/the-sdgs-mark-the-end-of-development-as-poverty-reduction/> (18. december 2015).

Hulme, David in John Toye. 2006. The Case for Cross-Disciplinary Social Science Research on Poverty, Inequality and Well-Being. *Journal of Development Studies* 42 (7): 1085–1107. Dostopno prek: <http://eds.b.ebscohost.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=6&sid=799dee78-fb80-4008-9186-b6a03e5a69c2%40sessionmgr112&hid=112> (18. marec 2015).

Hulme, David in Maia Green. 2005. From Correlates and Characteristics to Causes: Thinking about Poverty from a Chronic Poverty Perspective. *World Development* 33 (6): 867–879. Dostopno prek: http://www.myduquesne.duq.edu/s/831/images/editor_documents/Social%20Thought/From%20Correlates%20and%20Characteristics.pdf (17. marec 2015).

Hulme, David in Rorden Wilkinson. 2012. Brave new world: global development goals after 2015. *BWPI Working Paper 168*, maj. Dostopno prek: http://www.bwpi.manchester.ac.uk/medialibrary/publications/working_papers/bwpi-wp-16812.pdf (22. februar 2015).

ILO. 1969. *The World Employment Programme: Report of the Director-General*. International Labour Conference, fifty-third session. Dostopno prek: [http://www.ilo.org/public/libdoc/ilo/P/09605/09605\(1969-53-part-1\).pdf](http://www.ilo.org/public/libdoc/ilo/P/09605/09605(1969-53-part-1).pdf) (27. april 2015).

--- 1976. *Employment, Growth and Basic Needs: A One-World Problem*. New York in London: Praeger Publishers. Dostopno prek: http://www.ilo.org/public/libdoc/ilo/1977/77B09_355_engl.pdf (23. januar 2015).

Janus, Heiner. 2015. Do the SDGs signal revolution or evolution? *Development At Manchester*, 26. november. Dostopno prek: <http://developmentatmanchester.com/2015/11/26/sustainable-development-goals-revolution-or-evolution/> (21. december 2015).

Johnston, Deborah. 2011. Shooting For the Wrong Target?: A Reassessment of the International Education Goals for Sub-Saharan Africa. *Revista de Economía Mundial* 2011 (27): 95–116. Dostopno prek: <http://www.redalyc.org/pdf/866/86617253004.pdf> (6. november 2015).

Jolly, Richard, Louis Emmerij, Dharam Ghai in Frédéric Lapeyre. 2004. *UN Contributions to Development Thinking and Practice*. Bloomington in Indianapolis: Indiana University Press.

Kabeer, Naila. 2005. *The Beijing Platform for Action and the Millennium Development Goals: Different processes, different outcomes*. United Nations Division for the Advancement of Women. Baku: Beijing Platform for Action and the Millennium Declaration and Millennium Development Goals. Dostopno prek: <http://www.un.org/womenwatch/daw/egm/bp/famd2005/experts-papers/EGM-BPFA-MD-MDG-2005-EP.11.pdf> (29. oktober 2015).

--- 2010. *Can the MDGs provide a pathway to social justice? The challenge of intersecting inequalities*. New York: Institute of Development Studies. Dostopno prek: <http://www.ids.ac.uk/files/dmfile/MDGreportwebsiteu2WC.pdf> (22. februar 2015).

Kanbur, Ravi in Lyn Squire. 1999. *The Evolution of Thinking about Poverty: Exploring the Interactions*. Dostopno prek: <http://siteresources.worldbank.org/INTPOVERTY/Resources/WDR/evolut.pdf> (9. marec 2015).

Kenny, Charles in Andy Sumner. 2011. More Money or More Development: What Have the MDGs Achieved? *Center for Global Development Working Paper 278*, december. Dostopno prek: <http://www10.iadb.org/intal/intalcdi/PE/2012/09618.pdf> (22. februar 2015).

Keyzer, Michiel in Lia van Wesenbeeck. 2006. The Millennium Development Goals, How Realistic Are They? *De Economist* 154 (3): 443–466. Dostopno prek: <https://docs.google.com/folder/d/0B6mV3uxGmETDOWdiMUVZUTE0ams/edit> (31. oktober 2015).

Ki-moon, Ban. 2014. *Accelerating Action: Global Leaders on Challenges & Opportunities for MDG Achievement*. The United Nations Secretary-General's Millennium Development Goals Advocacy Group. Dostopno prek: http://www.norway.org.bd/Documents/UN_MDGLeaders_Report_LowRes.pdf (20. oktober 2015).

Killick, Tony, Ramani Gunatilaka in Ana Marr. 1998. *Aid and the Political Economy of Policy Change*. London: Routledge. Dostopno prek: <http://www.amazon.com/Aid-Political-Economy-Policy-Change/dp/0415187052> (1. december 2015).

Kopenhagenska deklaracija o družbenem razvoju – *The Copenhagen Declaration on Social Development*. 1995. Sprejeta s strani Svetovnega vrha za družbeni razvoj A/CONF.166/9, 19. aprila. Dostopno prek: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N95/116/51/PDF/N9511651.pdf?OpenElement> (22. februar 2015).

Kreft, Sönke, Sven Harmeling, Christoph Bals, Winfried Zacher in Klemens van de Sand. 2010. *The Millennium Development Goals and Climate Change: Taking Stock and Looking Ahead*. Bonn in Berlin: German Watch. Dostopno prek: <http://germanwatch.org/klima/klimdg10e.pdf> (4. november 2015).

Kreutzmann, Hermann. 1998. From modernization theory towards the 'clash of civilizations': directions and paradigm shifts in Samuel Huntington's analysis and prognosis of global development. *GeoJournal* 46 (4): 255–265. Dostopno prek: <http://link.springer.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/article/10.1023/A%3A1006927208061> (9. maj 2016).

Krugman, Paul. 1996. Cycles of conventional wisdom on economic development. *International Affairs* 72 (1): 717–732. Dostopno prek: <http://eds.a.ebscohost.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=5&sid=1f84a101-a7a8-43e6-8eee-2698d2670dd6%40sessionmgr4005&hid=4113> (15. december 2014).

Laderchi, Caterina Ruggeri, Ruhi Saith in Frances Stewart. 2003. Does it matter that we don't agree on the definition of poverty? A comparison of four approaches. *QEH Working Paper Series – QEHWPS107*, maj. Dostopno prek: <http://www3.qeh.ox.ac.uk/pdf/qehwp/qehwps107.pdf> (20. marec 2015).

Langford, Malcolm. 2010. A Poverty of Rights: Six Ways to Fix the MDGs. *IDS Bulletin* 41 (1): 83–91. Dostopno prek: <http://eds.b.ebscohost.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=6&sid=1ae0bb6c-fcea-4751-bbca-b02c5731c8ff%40sessionmgr114&hid=121> (30. oktober 2015).

Lapavistas, Costas. 2005. Mainstream Economics in the Neoliberal Era V *Neoliberalism: A Critical Reader*, ur. Alfredo Saad-Filho in Deborah Johnston, 30–40. London in Ann Arbor: Pluto Press. Dostopno prek: <http://ehis.ebscohost.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/eds/ebookviewer/ebook/bmxlYmtfXzE2ODAzMF9fQU41?sid=b778d16a-a3a3-4b30-bc49-ffe30e143ca0@sessionmgr4001&vid=7&format=EB&rid=5> (4. januar 2015).

Lister, Ruth. 2004. **Poverty**. Cambridge in Malden: Polity Press. Dostopno prek: Google Books (10. marec 2015).

Lizbonska strategija: sklepi predsedstva – *Lisbon Strategy: Presidency Conclusions*. 2000. Sprejeta na vrhu Evropskega sveta v Lizboni marca leta 2000. Dostopno prek: http://www.europarl.europa.eu/summits/lis1_en.htm (8. april 2015).

Lok-Dessallien, Renata. 2000. Review of Poverty Concepts and Indicators. *UNDP Social Development and Poverty Elimination Division*. Dostopno prek: http://mirror.unpad.ac.id/orari/library/library-ref-ind/ref-ind-1/application/poverty-reduction/Poverty/Review_of_Poverty_Concepts.pdf (12. marec 2015).

Lu, Caizhen. 2012. WHO IS POOR? One Question, Many Answers and Their Implications: A Comparison of Alternatives to the Monetary Approach of Poverty Assessment in Rural Yunnan, China. *Q-Squared Working Paper No. 54*. Dostopno prek: https://www.trentu.ca/ids/documents/Q2_WP54_Lu.pdf (5. marec 2015).

Lübker, Malte, Graham Smith in John Weeks. 2000. Growth and the Poor: A Comment on Dollar and Kraay. *Journal of International Development* 14 (5): 555–571. Dostopno prek: <http://search.proquest.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/docview/214904292/fulltextPDF?accountid=16468> (19. januar 2015).

Malaluan, Jenina Joy Chavez in Shalmali Guttal. 2003. *Poverty Reduction Strategy Papers: A Poor Package for Poverty Reduction*. Focus on the Global South. Dostopno prek: <http://internationalbudget.org/wp-content/uploads/Poverty-Reduction-Strategy-Papers-A-Poor-Package-for-Poverty-Reduction.pdf> (8. december 2015).

Manning, Richard. 2009. *Using Indicators to Encourage Development: Lessons from the Millennium Development Goals*. DIIS Report 2009:01. Copenhagen: Danish Institute for International Studies. Dostopno prek: <http://www.oecd.org/site/progresskorea/44117550.pdf> (22. februar 2015).

--- 2010. The impact and design of the MDGs: some reflections. *IDS Bulletin* 41 (1): 7–14. Dostopno prek: <http://eds.a.ebscohost.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=4&sid=8b5bdf77-ec40-445d-9607-29dfef2355d6@sessionmgr4001&hid=4211> (2. November 2015).

Maxwell, Simon. 2003. Heaven or Hubris: Reflections on the New ‘New Poverty Agenda’. *Development Policy Review* 21 (1): 5–25. Dostopno prek: <http://www.intussen.info/OldSite/Fiches%20bijlagen/030210-0930%20Heaven%20or%20Hubris.pdf> (22. februar 2015).

McMichael A. J. in C. D. Butler. 2004. Climate change, health, and development goals. *Lancet* 364 (9450): 2004–2005. Dostopno prek: <http://eds.b.ebscohost.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=19&sid=97916a1b-264a-4dda-aa84-98ecdb97e1b1%40sessionmgr112&hid=113> (4. november 2015).

MDS. 2001. *External Comments and Contributions on IMF Conditionality*. Letter from Nancy Alexander, 29. junij. Washington DC: IMF. Dostopno prek: <https://www.imf.org/external/np/pdr/cond/2001/eng/collab/comment.pdf> (2. december 2015).

--- 2015. *Poverty Reduction Strategy Papers (PRSP)*. Dostopno prek: <http://www.imf.org/external/np/prsp/prsp.aspx> (31. marec 2015).

MDS – Independent Evaluation Office. 2004. *Evaluation of the IMF’s Role in Poverty Reduction Strategy Papers and the Poverty Reduction and Growth Facility*. Evaluation

Report. Washington, D.C.: International Monetary Fund, Independent Evaluation Office. Dostopno prek: <https://www.imf.org/external/np/ieo/2004/prspprgf/eng/report.pdf> (2. december 2015).

--- 2007. *The IMF and Aid to Sub-Saharan Africa*. Washington: IMF. Dostopno prek: <http://www.imf.org/external/np/ieo/2007/ssa/eng/pdf/report.pdf> (21. januar 2015).

Meier, Gerald M. 2005. *Biography of a Subject: An Evolution of Development Economics*. New York: Oxford University Press.

Mekonen, Yehualashet. 2010. A '2015' Agenda for Africa: Development from a Human Perspective. *IDS Bulletin* 41 (2010): 45–47. Dostopno prek: <http://eds.b.ebscohost.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=9&sid=97916a1b-264a-4dda-aa84-98ecdb97e1b1%40sessionmgr112&hid=113> (4. november 2015).

Melamed, Claire. 2012. *After 2015: Contexts, politics and processes for a post-2015 global agreement on development*. London: Overseas Development Institute. Dostopno prek: <http://www.odi.org/sites/odi.org.uk/files/odi-assets/publications-opinion-files/7537.pdf> (22. februar 2015).

Mishra, Udaya S. 2004. Millennium Development Goals: Whose Goals And For Whom? *British Medical Journal* 329 (7468): 742. Dostopno prek: <http://www.jstor.org.nukweb.nuk.uni-lj.si/stable/pdf/25469200.pdf?acceptTC=true> (30. oktober 2015).

Molenaers, Nadia in Robrecht Renard. 2003. The World Bank, Participation and PRSP: The Bolivian Case Revisited. *European Journal of Development Research* 15 (2): 133–161. Dostopno prek: <http://eds.a.ebscohost.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/eds/pdfviewer/pdfviewer?sid=46e0bb10-4588-4970-8d14-395ef7fa444c%40sessionmgr4002&vid=5&hid=4110> (2. december 2015).

Molyneux, David H. 2008. Combating the »other diseases« of MDG 6: changing the paradigm to achieve equity and poverty reduction? *Transactions of the Royal Society of*

Tropical Medicine and Hygiene (2008) 102: 509–519. Dostopno prek: <http://trstmh.oxfordjournals.org/content/102/6/509.full.pdf+html> (1. november 2015).

Moser, Caroline. 2005. Rights, Power, and Poverty Reduction. V *Power, Rights, and Poverty: Concepts and Connections*, ur. Ruth Alsop, 29–50. Washington: The World Bank. Dostopno prek: <http://siteresources.worldbank.org/INTEMPowerment/Resources/PPFinalText.pdf> (2. november 2015).

Mowafi, M. in M. Khawaya. 2005. Poverty. *Journal of Epidemiology and Community Health* 59 (4): 260–264. Dostopno prek: <http://www.jstor.org.nukweb.nuk.uni-lj.si/stable/pdf/25570683> (12. marec 2015).

Muchhala, Bhumika in Mitu Sengupta. 2014. A Déjà Vu Agenda or a Development Agenda? *Economic & Political Weekly* XLIX (46): 28–30. Dostopno prek: <http://eds.b.ebscohost.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=7&sid=d6d8b0fc-ea93-43c9-ac60-3993ccd9aeb9%40sessionmgr113&hid=111> (21. december 2015).

Myrdal, Gunnar. 1970. *The Challenge of World Poverty: A World Anti-Poverty Program in Outline*. London: Penguin.

Načrt za spodbujanje izvajanja Deklaracije tisočletja – *Road map towards the implementation of the United Nations Millennium Declaration*. 2001. Sprejet in razglašen z resolucijo Generalne skupščine Združenih narodov št. A/56/326, 6. septembra. Dostopno prek: <http://www.unmillenniumproject.org/documents/a56326.pdf> (6. november 2015).

Narayan, Deepa, Raj Patel, Kai Schafft, Anne Rademacher in Sarah Koch-Schulte. 1999. *Voices of the Poor: Can Anyone Hear Us? Voices From 47 Countries*. Washington: World Bank: Poverty Group, PREM. Dostopno prek: <http://www.ids-uva.nl/wordpress/wp-content/uploads/2011/09/1-Voices-of-the-Poor.pdf> (16. marec 2015).

Narayan, Deepa, Robert Chambers, Meera K Shah in Patti Petesch. 2000. *Voices of the Poor: Crying Out for Change*. Washington: World Bank: Oxford University Press. Dostopno prek: http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSPContentServer/WDSP/IB/2001/04/07/000094946_01032805491162/Rendered/PDF/multi0page.pdf (16. marec 2015).

Narayan, Deepa in Patti Petesch. 2002. *Voices of the Poor: From Many Lands*. Washington: World Bank. Dostopno prek: <http://siteresources.worldbank.org/INTPOVERTY/Resources/335642-1124115102975/1555199-1124115210798/full.pdf> (16. marec 2015).

Nature: International weekly journal of science. 2012. With transparency comes trust, 10. maj. *Nature* 485 (147). Dostopno prek: <http://www.nature.com/nature/journal/v485/n7397/full/485147a.html> (18. november 2015).

Nelson, Paul J. 2007. Human Rights, the Millennium Development Goals, and the Future of Development Cooperation. *World Development* 35 (12): 2041–2055. Dostopno prek: <http://internationalhumanrightslaw.net/wp-content/uploads/2011/01/Human-rights-the-millennium-development-goals-and-the-future-of-development-cooperation.pdf> (20. oktober 2015).

Nunnenkamp, Peter in Rainer Thiele. 2013. Financing for Development: The Gap between Words and Deeds since Monterrey. *Development Policy Review* 31 (1): 75–98. Dostopno prek: <http://eds.a.ebscohost.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=7&sid=8b5bdf77-ec40-445d-9607-29dfef2355d6%40sessionmgr4001&hid=4103> (11. november 2015).

Nussbaum, Martha C. 2000. *Women and Human Development: The Capabilities Approach*. Cambridge: Cambridge University Press. Dostopno prek: (5. januar 2015).

OECD. 2001. *The DAC Guidelines on Poverty Reduction*. Dostopno prek: <http://www.oecd.org/dac/povertyreduction/2672735.pdf> (19. februar 2015).

OPHI. 2007–2015a. *Global Multidimensional Poverty Index*. Dostopno prek: <http://www.ophi.org.uk/multidimensional-poverty-index/> (16. oktober 2015).

--- 2007–2015b. *Background to the MPI*. Dostopno prek: <http://www.ophi.org.uk/multidimensional-poverty-index/background-to-the-mpi/> (16. oktober 2015).

Otero, Eva in Brian Cugelman. 2009. UN Millennium Campaign External evaluation 2009: Global report. *Leitmotiv Consultoria Social*. Dostopno prek: <https://www.google.si/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=8&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwjy1uS7x57JAhVCRQ8KHd1NDAEQFghcMAc&url=http%3A%2F%2Ferc.undp.org%2Fevaluationadmin%2Fdo>

wnloadaddocument.html%3Fdocid%3D2822&usg=AFQjCNEiaYpPGn_Kj1pUiCGeevNnv_LK3A&sig2=-l0vOnhr5VUZbGq3NtthtNA&bvm=bv.108194040,d.ZWU (21. november 2015).

Oxfam. 2004. From 'Donorship' to Ownership? Moving Towards PRSP Round Two. *Oxfam Briefing Paper* 51. Dostopno prek: <https://www.unngls.org/orf/cso/OxfamV1.pdf> (2. december 2015).

Oya, Carlos. 2011. Africa and the Millennium Development Goals (MDGs): What's Right, What's Wrong and What's Missing. *Revista De Economia Mundial* 2011 (27): 19–33. Dostopno prek: http://eprints.soas.ac.uk/11789/1/rem27_intro.pdf (28. oktober 2015).

Pariški sporazum – *Paris Agreement*, sprejet 12. decembra 2015 v Parizu. Dostopno prek: <http://unfccc.int/resource/docs/2015/cop21/eng/l09r01.pdf> (4. januar 2015).

Pogge, Thomas. 2010. *Politics as Usual: What Lies Behind the Pro-poor Rhetoric*. Cambridge in Malden: Polity.

Pogge, Thomas W. in Sanjay G. Reddy. 2006. *Unknown: The Extent, Distribution, and Trend of Global Income Poverty*. Columbia: Department of Political Science, Columbia University and Department of Economics, Barnard College, Columbia University. Dostopno prek: <http://www.columbia.edu/~sr793/povpop.pdf> (11. oktober 2015).

Preoblikovanje našega sveta: Agenda za trajnostni razvoj do leta 2030 – *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*. 2015. Sprejeta in razglašena z resolucijo Generalne skupščine Združenih narodov št. A/RES/70/1, 21. oktobra. Dostopno prek: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E (21. december 2015).

Pronyk, Paul. 2012. Errors in a paper on the Millennium Villages project. *The Lancet* 379 (9830): 1946. Dostopno prek: [http://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736\(12\)60824-1/fulltext](http://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736(12)60824-1/fulltext) (19. november 2015).

Ravallion, Martin. 2003. The Debate on Globalization, Poverty and Inequality: Why Measurement Matters. *International Affairs* 79 (4): 739–753. Dostopno prek:

<http://www.jstor.org/discover/10.2307/3569571?sid=21105952283211&uid=4&uid=3739008&uid=2> (23. marec 2015).

--- 2004. Looking beyond Averages in the Trade and Poverty Debate. *World Bank Policy Research Working Paper 3461*, november. Dostopno prek: <http://elibrary.worldbank.org/doi/pdf/10.1596/1813-9450-3461> (19. januar 2015).

--- 2006. Poverty and Growth V *The Elgar Companion to Development Studies*, ur. David Alexander Clark, 451–457. Cheltenham in Northampton: Edward Elgar.

--- 2008. *How Not to Count the Poor? A Reply to Reddy and Pogge*. Development Research Group, World Bank. Dostopno prek: http://siteresources.worldbank.org/INTPOVRES/Resources/477227-1208265125344/HowNot_toCount_thePoor_Reply_toReddy_Pogge.pdf (23. marec 2015).

Ravallion, Martin, Gaurav Datt in Dominique Van de Valle. 1991a. Quantifying Absolute Poverty in the Developing World. *Review of Income and Wealth* 37 (4): 345–361. Dostopno prek: <http://web.a.ebscohost.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=4&sid=426416d0-52f8-4864-95ff-ba919fecb161%40sessionmgr4004&hid=4106> (13. marec 2015).

Ravallion, Martin, Gaurav Datt, Dominique Van de Valle in Elaine Chan. 1991b. Quantifying the Magnitude and Severity of Absolute Poverty in the Developing World in the Mid-1980s. *Agricultural Policies Division, Agriculture and Rural Development Department: Background paper for the 1990 World Development Report*. Washington DC: The World Bank. Dostopno prek: http://www.researchgate.net/publication/23550691_Quantifying_the_Magnitude_and_Severity_of_Absolute_Poverty_in_the_Developing_World (7. oktober 2015).

Ravallion, Martin, Shaohua Chen in Prem Sangraula. 2008. Dollar a Day Revisited. *Policy Research Working Paper 4620*. The World Bank: Development Research Group. Dostopno prek: <http://core.ac.uk/download/pdf/6645038.pdf> (14. oktober 2015).

Reddy, Sanjay G. 2006. Counting the Poor: The Truth about World Poverty Statistics. *Socialist Register* 42 (2006): 169–178. Dostopno prek: <http://www.columbia.edu/~sr793/CountingthePoorSocialistRegister.pdf> (11. oktober 2015).

Reddy, Sanjay G. in Antoine Heuty. 2008. Global Development Goals: The Folly of Technocratic Pretensions. *Development Policy Review* 26 (1): 5–28. Dostopno prek: <http://www.columbia.edu/~sr793/4DPRReddyHeuty.pdf> (6. november 2015).

Reddy, Sanjay G. in Thomas W. Pogge. 2005. *How not to count the poor? Version 6.2*. Dostopno prek: <http://www.columbia.edu/~sr793/count.pdf> (23. marec 2015).

Resolucija Ekonomskega in socialnega sveta ZN št. 1721 (LIII) o odpravi množične revščine in brezposelnosti s sprejetjem Nacionalnih razvojnih strategij in Mednarodne strategije za razvoj – *ECOSOC Resolution 1721 (LIII) about the Elimination of Mass Poverty and Unemployment through the Adoption of National Development Strategies and the International Development Strategy*. 1972. Sprejeta 28. julija.

Resolucija Generalne skupščine ZN št. A/RES/25/2626 o Mednarodni razvojni strategiji za drugo razvojno desetletje ZN – *Resolution adopted by the General Assembly about International Development Strategy for the Second United Nations Development Decade*. 1970. Sprejeta 24. oktobra. Dostopno prek: <http://www.un-documents.net/a25r2626.htm> (28. april 2015).

Richard, Fabienne, David Hercot, Charlemagne Ouédraogo, Thérèse Delvaux, Salif Samaké, Josefien van Olmen, Ghislaine Conombo, Rachel Hammonds in Jan Vandemoortele. 2011. Sub-Saharan Africa and the health MDGs: the need to move beyond the “quick impact” model. *Reproductive Health Matters* 19 (38): 42–55. Dostopno prek: <http://www.becausehealth.be/media/13395/Richard2011RHM.pdf> (29. oktober 2015).

Robeyns, Ingrid. 2005. The Capability Approach: a theoretical survey. *Journal of Human Development* 6 (1): 93–117. Dostopno prek: http://www2.dse.unibo.it/ardeni/ESCA_2012/Robeyns.pdf (3. februar 2015).

Robinson, Clinton. 2005. Promoting literacy: What is the record of Education for All? *International Journal of Educational Development* 25 (2005): 436–444. Dostopno prek: http://ac.els-cdn.com/S0738059305000374/1-s2.0-S0738059305000374-main.pdf?_tid=7f3a019a-7e31-11e5-b0a8-00000aabb0f6c&acdnat=1446118855_d5f4b3f1eae6c72691c92921df95c999 (29. oktober 2015).

Roemer, John E. 1996. *Theories of Distributive Justice*. Cambridge: Harvard University Press.

Rostow, Walt W. 1960/71/90. *The Stages of Economic Growth: A non-communist manifesto*, tretja izdaja. Cambridge: Cambridge University Press.

Rowden, Rick. 2010. We've yet to kill off the Washington consensus. *The Guardian*, 24. november. Dostopno prek: <http://www.theguardian.com/global-development/poverty-matters/2010/nov/24/washington-consensus> (18. december 2015).

Rowntree, Seebohm. 1902. *Poverty: a study of town life*, tretja izdaja. London: Macmillan and Co. Dostopno prek: <https://archive.org/stream/poverty00unkngoog#page/n10/mode/2up> (9. marec 2015).

Sachs, Jeffrey D. 2005. *The End of Poverty: Economic Possibilities for Our Time*. New York: The Penguin Press.

--- 2012. From Millennium Development Goals to Sustainable Development Goals. *Lancet* 379 (9832): 2206–2211. Dostopno prek: <http://jeffsachs.org/wp-content/uploads/2012/06/From-MDGs-to-SDGs-Lancet-June-2012.pdf> (21. oktober 2015).

Sagar, Ambuj D. in Adil Najam. 1999. Shaping Human Development: Which Way Next? *Third World Quarterly* 20 (4): 743–751. Dostopno prek: <http://www.jstor.org.nukweb.nuk.uni-lj.si/stable/pdfplus/10.2307/3993586.pdf?acceptTC=true> (18. februar 2015).

Saith, Ashwani. 2006. From Universal Values To Millennium Development Goals: Lost in Translation. *Development and Change* 37 (6): 1167–1199. Dostopno prek: <http://www.intrac.org/data/files/resources/270/Development%20and%20Change%20From%20Universal%20Values%20to%20MDGs.pdf> (22. februar 2015).

--- 2007. Goals set for the Poor, Goalposts set by the Rich. *International Institute of Asian Studies Newsletter no. 45*. Dostopno prek: https://openaccess.leidenuniv.nl/bitstream/handle/1887/12811/IIAS_NL45_1213.pdf?sequence=1 (29. oktober 2015).

Sanchez, Pedro, Cheryl Palm, Jeffrey Sachs, Glenn Denning, Rafael Flor, Rebbie Harawa, Bashir Jama, Tsegazeab Kiflemariam, Bronwen Konecky, Raffaella Kozar, Eliud Lelera, Alia Malik, Vijay Modi, Patrick Mutuo, Amadou Niang, Herine Okoth, Frank Place, Sonia Ehrlich Sachs, Amir Said, David Siriri, Awash Teklehaimanot, Karen Wang, Justine Wangila in Colleen Zamba. 2007. The African Millennium Villages. *PNAS* 104 (43): 16775–16780. Dostopno prek: <http://www.pnas.org/content/104/43/16775.full.pdf> (16. november 2015).

Sarwar, Moizza Binat. 2015. National MDG Implementation: Lessons for the SDG era. *ODI Working Paper 428*. Dostopno prek: <http://www.odi.org/sites/odi.org.uk/files/odi-assets/publications-opinion-files/10003.pdf> (12. december 2015).

SB. 1990. *World Development Report 1990*. New York: Oxford University Press. Dostopno prek: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/5973> (22. maj 2015).

--- 1998. Assessing Aid: What Works, What Doesn't, and Why. *A World Bank Policy Research Report*. New York: Oxford University Press. Dostopno prek: <http://ina.bnu.edu.cn/docs/20140606091638538682.pdf> (1. december 2015).

--- 2000. *World Development Report 2000/2001: Attacking Poverty*. Dostopno prek: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/11856> (22. februar 2015).

--- 2011. *Questions and Answers*. Dostopno prek: <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/EXTPOVERTY/EXTPRS/0,,contentMDK:20175659~menuPK:490516~pagePK:148956~piPK:216618~theSitePK:384201,00.html> (25. november 2015).

--- 2015. *FAQs: Global Poverty Line Update*. Dostopno prek: <http://www.worldbank.org/en/topic/poverty/brief/global-poverty-line-faq> (12. april 2016).

Schwartzman, Simon. 2002. *The statistical measurement of poverty*. Expert Group of Poverty Statistics. Dostopno prek: <http://unstats.un.org/unsd/statcom/doc99/rio.pdf> (13. marec 2015).

Seers, Dudley. 1969. The Meaning of Development. *Institute of Development Studies Communication* št. 44. Dostopno prek: <https://www.ids.ac.uk/files/dmfile/themeaningofdevelopment.pdf> (23. december 2014).

Sen, Amartya. 1976. Poverty: An Ordinal Approach to Measurement. *Econometrica* 44 (2): 219–231. Dostopno prek: <http://are.berkeley.edu/courses/ARE251/fall2009/Papers/sen76.pdf> (13. marec 2015).

--- 1984/1997. *Resources, Values, and Development*. Cambridge: Harvard University Press.

--- 1989. Development as Capability Expansion. *Journal of Development Planning* 19 (1): 41–58. Dostopno prek: http://morgana.unimore.it/Picchio_Antonella/Sviluppo%20umano/sviluppo%20umano/Sen%20development.pdf (23. januar 2015).

--- 1992. *Inequality Reexamined*. New York: Russell Sage Foundation in Oxford: Clarendon Press. Dostopno prek: <http://eds.a.ebscohost.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/eds/ebookviewer/ebook/ZTAwMHh3d19fMjcZNTI3X19BTg2?sid=76000f8a-7512-4892-9d99-e383a7d051e1@sessionmgr4004&vid=4&format=EB&rid=5> (23. januar 2015).

--- 1993. Capability and Well-Being V *The Quality of Life*, ur. Martha Nussbaum in Amartya Sen, 30–53. New York: Oxford University Press.

--- 1997. From income inequality to economic inequality. *Southern Economic Journal* 64 (2): 1–13. Dostopno prek: <http://www.sas.upenn.edu/~dludden/PovertyDefinitionAmartyaSen2.pdf> (26. marec 2015).

--- 1999/2000. *Development as Freedom*. New York: Alfred A. Knopf.

--- 2006. Human Development Index V *The Elgar Companion to Development Studies*, ur. David Alexander Clark, 256–260. Cheltenham in Northampton: Edward Elgar.

Shaffer, Paul. 2008. New Thinking on Poverty: Implications for Globalisation and Poverty Reduction Strategies. *DESA Working Paper* št. 65, februar. Dostopno prek: http://www.un.org/esa/desa/papers/2008/wp65_2008.pdf (15. marec 2015).

Splošna deklaracija človekovih pravic – *Universal Declaration of Human Rights*. 1948. Sprejeta in razglašena z resolucijo Generalne skupščine Združenih narodov št. 217 A (III), 10. decembra. Dostopno prek: <http://www.unhcr-centraleurope.org/si/pdf/viri/pravni-dokumenti/mednarodno-begunsko-pravo/splosna-deklaracija-clovekovih-pravic-1948.html> (19. december 2014).

Shetty, Salil. 2005. Look into the future: The chance to make a difference: The world is watching as government leaders meet at the UN Summit this month. And, argues the Millennium Campaign's Salil Shetty, they cannot be allowed to sidestep their responsibility to end poverty. *The Guardian*, 3. september. Dostopno prek: <http://search.proquest.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/docview/246346924/abstract?accountid=16468> (21. november 2015).

Soederberg, Susanne. 2005. Recasting Neoliberal Dominance in the Global South? A Critique of the Monterrey Consensus. *Alternatives: Global, Local, Political* 30 (3): 325–364. Dostopno prek: <http://eds.a.ebscohost.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/eds/pdfviewer/pdfviewer?sid=f9633964-1c9b-45a3-af41-3d8d035eaff9%40sessionmgr4004&vid=2&hid=4213> (11. november 2015).

Soglasje iz Monterreya – *Monterrey Consensus*. 2002. Sprejet na Konferenci Združenih narodov za financiranje razvoja, 18.–22. marec. Dostopno prek: <http://www.un.org/esa/ffd/monterrey/MonterreyConsensus.pdf> (11. november 2015).

Srinivasan, T. N. 1994. Human Development: A New Paradigm or Reinvention of the Wheel? *The American Economic Review* 84 (2): 238–243. Dostopno prek: <http://eds.b.ebscohost.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=13&sid=5a4a9168-b781-45fb-99f3-4c864d86ee87%40sessionmgr112&hid=111> (8. januar 2015).

St. Clair, Asuncion Lera. 2004. The role of ideas in the United Nations Development Programme V *Global Institutions and development: Framing the World?*, ur. Morten Bøås in Desmond McNeill, 178–192. London in New York: Routledge.

--- 2006a. The World Bank as a Transnational Expertised Institution. *Global Governance* 12 (1): 77–95. Dostopno prek: <http://www.jstor.org.nukweb.nuk.uni-lj.si/stable/pdf/27800599?acceptTC=true> (9. marec 2015).

--- 2006b. Global Poverty: The Co-Production of Knowledge and Politics. *Global Social Policy* 6 (1): 57–77. Dostopno prek: http://www.ssoar.info/ssoar/bitstream/handle/document/22963/ssoar-gsp-2006-1-st_clair-global_poverty.pdf?sequence=1 (9. marec 2015).

Standing, Guy. 1996. Social Protection in Central and Eastern Europe: a Tale of Slipping Anchors and Torn Safety Nets V *Welfare States in Transition: National Adaptations in Global Economies*, ur. Gosta Esping-Andersen, 225–255. London, Thousand Oaks in New Delhi: SAGE Publications.

Stewart, Frances. 2006. Basic Needs Approach V *The Elgar Companion to Development Studies*, ur. David Alexander Clark, 14–8. Cheltenham in Northampton: Edward Elgar.

Stewart, Frances in Michael Wang. 2003. Do PRSPs empower poor countries and disempower the World Bank, or is it the other way round? *QEH Working Paper Series – Working Paper Number 108*. Dostopno prek: <http://www3.qeh.ox.ac.uk/pdf/qehwp/qehwps108.pdf> (2. december 2015).

Stewart, Frances in Severine Deneulin. 2002. Amartya Sen's Contribution to Development Thinking. *Studies in Comparative International Development* 37 (2): 61–70. Dostopno prek: <http://eds.b.ebscohost.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=10&sid=5a4a9168-b781-45fb-99f3-4c864d86ee87%40sessionmgr112&hid=111> (8. januar 2015).

Stiglitz, Joseph E. 2002. *Globalization and its Discontents*. New York in London: W. W. Norton & Company.

Stiglitz, Joseph E., Amartya Sen in Jean-Paul Fitoussi. 2009. *Report by the Commission on the Measurment of Economic Performance and Social Progress*. Dostopno prek: http://www.stiglitz-sen-fitoussi.fr/documents/rapport_anglais.pdf (9. marec 2015).

Streeten, Paul, Shahid Javed Burki, Mahbub Ul Haq, Norman Hicks in Frances Stewart. 1981. *First Things First: Meeting Basic Human Needs in the Developing Countries*. Oxford: Oxford University Press. Dostopno prek: http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/WDSP/IB/2005/06/22/000160016_20050622171801/Rendered/PDF/997710english.pdf (20. oktober 2015).

Subedi, Surya. 2002. The International Conference on Financing for Development, Monterrey, Mexico, 18-22 March 2002. *International Law FORUM du Droit International* 4 (2): 52–53. Dostopno prek: <http://eds.a.ebscohost.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/eds/pdfviewer/pdfviewer?sid=5b260df2-21e9-481f-a7f2-05bfb6fe67b2%40sessionmgr4004&vid=4&hid=4213> (11. november 2015).

Subrahmanian, Ramya. 2005. Gender equality in education: Definitions and measurements. *International Journal of Educational Development* 25 (2005): 395–407. Dostopno prek: http://ac.els-cdn.com/S0738059305000349/1-s2.0-S0738059305000349-main.pdf?_tid=77d7603a-8211-11e5-8b42-00000aacb35d&acdnat=1446544904_f9e00150fd602ed575eb266d5d521095 (3. november 2015).

Sugden, Robert. 1993. Welfare, Resources, and Capabilities: A Review of Inequality Reexamined by Amartya Sen. *Journal of Economic Literature* 31 (4): 1947–1962. Dostopno prek: <http://www.jstor.org.nukweb.nuk.uni-lj.si/stable/pdf/2728332?acceptTC=true> (30. marec 2015).

Sumner, Andrew. 2007. Meaning versus Measurement: Why Do 'Economic' Indicators of Poverty Still Predominate? *Development in Practice* 17 (1): 4–13. Dostopno prek: <http://www.jstor.org.nukweb.nuk.uni-lj.si/stable/pdfplus/25548172.pdf?acceptTC=true> (23. januar 2015).

Sumner, Andy in Claire Melamed. 2010. Introduction – The MDGs and Beyond: Pro-poor Policy in a Changing World. *IDS Bulletin* 41 (2010): 1–6. Dostopno prek: <http://eds.b.ebscohost.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=7&sid=97916a1b-264a-4dda-aa84-98ecdb97e1b1%40sessionmgr112&hid=113> (4. november 2015).

Svetovni vrh za družbeni razvoj. 1995. *Report of the World Summit for Social Development, marec*. Dostopno prek: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N95/116/51/PDF/N9511651.pdf?OpenElement> (22. februar 2015).

Tarabini, Aina. 2010. Education and poverty in the global development agenda: Emergence, evolution and consolidation. *International Journal of Educational Development* 30 (2010): 204–212. Dostopno prek: <http://ac.els-cdn.com/S0738059309000649/1-s2.0-S07380593090>

00649-main.pdf?_tid=3f77916a-82d9-11e5-8c77-00000aacb362&acdnat=1446630709_b7e695e09c2fb74f65a9cc40ba2bed73 (4. november 2015).

The Economist. 2000. Growth is Good (25. maj). Dostopno prek: <http://www.economist.com/node/334693> (19. januar 2015).

Thérien, Jean-Philippe. 1999. Beyond the North-South Divide: The Two Tales of World Poverty. *Third World Quarterly* 20 (4): 723–742. Dostopno prek: <http://eds.b.ebscohost.com/nukweb.nuk.uni-lj.si/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=6&sid=42fe9dbc-5de2-426c-a52c-cf87fdb9735c%40sessionmgr113&hid=113> (8. januar 2015).

Todaro, Michael P. in Stephen C. Smith. 2012. *Economic Development*, 11. izdaja. Boston, Columbus, Indianapolis, New York, San Francisco, Upper Saddle River, Amsterdam, Cape Town, Dubai, London, Madrid, Milano, München, Pariz, Montreal, Toronto, Delhi, Mexico City, Sao Paulo, Sydney, Hong Kong, Seul, Singapur, Tajpej in Tokio: Addison-Wesley.

Townsend, Peter. 1979. *Poverty in the United Kingdom: A Survey of Household Resources and Standards of Living*. Middlesex, New York, Victoria, Ontario in Auckland: Penguin Books Ltd. Dostopno prek: <http://www.poverty.ac.uk/system/files/townsend-book-pdfs/PIUK/piuk-whole.pdf> (7. april 2015).

Toye, John in Richard Toye. 2005. From Multilateralism to Modernisation: US Strategy on Trade, Finance and Development in the United Nations, 1945–63. *Forum for Development Studies* 32 (1): 127–150. Dostopno prek: http://www.unhistory.org/reviews/FDS_Toye.pdf (3. marec 2015).

UN. 2008. *Press Conference on 'Stand Up Against Poverty' Event*. Dostopno prek: http://www.un.org/press/en/2008/081022_Shetty.doc.htm (22. november 2015).

UN Chronicle. 2008. *The Millennium Campaign: Successes and Challenges in Mobilizing Support for the MDGs Vol. XLV No. 1*, marec. Dostopno prek: <http://unchronicle.un.org/article/millennium-campaign-successes-and-challenges-mobilizing-support-mdgs/> (21. november 2015).

UN Millennium Project. 2005. *Investing in Development: A Practical Plan to Achieve the Millennium Development Goals*. Report to the Secretary General. London: Earthscan. Dostopno prek: <http://www.unmillenniumproject.org/documents/MainReportComplete-lowres.pdf> (17. november 2015).

UNCTAD. 1987. *Trade and Development Report, 1987*. Dostopno prek: http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/tdr7_en.pdf (9. maj 2015).

UNDP. 1997. *Human Development Report 1997*. New York: Oxford University Press. Dostopno prek: http://hdr.undp.org/sites/default/files/reports/258/hdr_1997_en_complete_nostats.pdf (15. oktober 2014).

--- 2010. *Human Development Report 2010: The Real Wealth of Nations: Pathways to Human Development*. Hampshire in New York: Palgrave Macmillan. Dostopno prek: http://hdr.undp.org/sites/default/files/reports/270/hdr_2010_en_complete_reprint.pdf (15. oktober 2015).

--- 2014a. *Millennium Development Goals: Eradicate extreme poverty and hunger*. Dostopno prek: http://www.undp.org/content/undp/en/home/mdgoverview/mdg_goals/mdg1/ (22. december 2014).

--- 2014b. *Human Development Report 2014: Sustaining Human Progress: Reducing Vulnerabilities and Building Resilience*. New York: UNDP. Dostopno prek: <http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr14-report-en-1.pdf> (16. oktober 2015).

--- 2015a. *Frequently Asked Questions - Multidimensional Poverty Index (MPI)*. Dostopno prek: <http://hdr.undp.org/en/faq-page/multidimensional-poverty-index-mpi#t295n140> (16. oktober 2015).

--- 2015b. *World leaders adopt Sustainable Development Goals*. Dostopno prek: <http://www.undp.org/content/undp/en/home/presscenter/pressreleases/2015/09/24/undp-welcomes-adoption-of-sustainable-development-goals-by-world-leaders.html> (17. december 2015).

UNDP Independent Evaluation Office. 2015. *Evaluation of the Role of UNDP in Supporting National Achievement of the Millennium Development Goals*. Dostopno prek: https://www.google.si/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=5&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwiJm7ev_6XJAhVCQhQKHTJ3AXgQFghBMAQ&url=http%3A%2F%2Ferc.un dp.org%2Fevaluationadmin%2Fdownloadaddocument.html%3Fdocid%3D8657&usg=AFQjCNEAaEDugMjJdp6Nzi3TGm7T_CS1_Q&sig2=TyqXyoJP9taz0dP028bRSg (23. november 2015).

UNICEF. 2014. *Millennium Development Goals (MDG) monitoring*. Dostopno prek: http://www.unicef.org/statistics/index_24304.html (20. december 2015).

Van Ginneken, Wovter. 2011. Social Protection, the Millennium Development Goals and Human Rights. *IDS Bulletin* 42 (6): 111–117. Dostopno prek: http://www.researchgate.net/publication/259232404_Social_Protection_the_Millennium_Development_Goals_and_Human_Rights (1. november 2015).

Van Norren, Dorine E. 2012. The Wheel of Development: the Millennium Development Goals as a communication and development tool. *Third World Quarterly* 33 (5): 825–836. Dostopno prek: <http://www.beyond2015.org/sites/default/files/wheel%20of%20development%20TWQ2012.pdf> (1. november 2015).

Vandemoortele, Jan. 2002. Millennium Development Goals: Looking beyond the averages. *OECD Observer* No. 233, avgust. Dostopno prek: http://www.oecdobserver.org/news/archivestory.php/aid/768/Millennium_Development_Goals:_Looking_beyond_the_averages.html (22. februar 2015).

--- 2007a. *The MDGs: 'M' for Misunderstood?* Wider Angle. Dostopno prek: <https://www.wider.unu.edu/publication/mdgs-%E2%80%98m%E2%80%99-misunderstood> (11. november 2015).

--- 2007b. *MDGs: Misunderstood Targets?* One pager Number 28. Brazil: International Poverty Centre. Dostopno prek: <http://www.ipc-undp.org/pub/IPCOnePager28.pdf> (15. december 2015).

--- 2011. If not the Millennium Development Goals, then what? *Third World Quarterly* 32 (1): 9–25. Dostopno prek: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01436597.2011.543809#>HR0cDovL3d3dy50YW5kZm9ubGluZS5jb20vZG9pL3BkZi8xMC4xMDgwLzAxNDM2NTk3LjIwMTEuNTQzODA5QEBAMA== (3. november 2015).

Ziai, Aram. 2011. The Millennium Development Goals: back to the future? *Third World Quarterly* 32 (1): 27–43. Dostopno prek: <http://eds.a.ebscohost.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=8&sid=53867dbb-b8ec-427f-a5f4-2c332a391a4c%40sessionmgr4005&hid=4203> (3. november 2015).

ZN. 2013. *The Millennium Development Goals Report 2013*. Dostopno prek: <http://www.un.org/millenniumgoals/pdf/report-2013/mdg-report-2013-english.pdf> (18. december 2014).

Qizilbash, Mozaffar. 2006. Human Development V *The Elgar Companion to Development Studies*, ur. David Alexander Clark, 245–250. Cheltenham in Northampton: Edward Elgar.

Waage, Jeff, Rukmini Banerji, Oona Campbell, Ephraim Chirwa, Guy Collender, Veerle Dieltiens, Andrew Dorward, Peter Godfrey-Faussett, Piya Hanvoravongchai, Geeta Kingdon, Angela Little, Anne Mills, Kim Mulholland, Alwyn Mwinga, Amy North, Walaiporn Patcharanarumol, Colin Poulton, Viroj Tangcharoensathien, Elaine Unterhalter. 2010. Lancet and London International Development Centre Commission: The Millennium Development Goals: a cross-sectoral analysis and principles for goal setting after 2015. *Lancet* 2010 (376): 991–1023. Dostopno prek: <http://search.proquest.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/docview/751998852/fulltextPDF?accountid=16468> (29. oktober 2015).

Watts, Harold W. 1968. *An Economic Definition of Poverty*. Institute for Research on Poverty. Wisconsin: The University of Wisconsin. Dostopno prek: <http://www.irp.wisc.edu/publications/dps/pdfs/dp568.pdf> (13. marec 2015).

White, Howard. 2002. Combining Quantitative and Qualitative Approaches in Poverty Analysis. *World Development* 30 (3): 511–522. Dostopno prek: <http://www.utsc.utoronto.ca/~kmacd/IDSC10/Readings/research%20design/poverty.pdf> (16. marec 2015).

Wilkinson, Rorden in David Hulme. 2012. Introduction: moving from MDGs to GDGs – Development imperatives beyond 2015 V *The Millennium Development Goals and Beyond: Global development after 2015*, ur. Rorden Wilkinson in David Hulme, 1–16. London in New York: Routledge.

Wilkinson, Rorden in Jennifer Clapp. 2010. *Global Governance, Poverty and Inequality*. London in New York: Routledge.

Williamson, John. 1999. *Economic Reform: Content, Progress, Prospects*. Presented at the 50th anniversary celebration of the University of Baroda November 23, 1999. Washington, DC: Peterson Institut for International Economics. Dostopno prek: <http://www.iie.com/publications/papers/paper.cfm?ResearchID=361> (15. maj 2015).

--- 2002. *Did the Washington Consensus Fail?* Outline of speech at the Center for Strategic & International Studies. Washington, DC: Peterson Institute for International Economics. Dostopno prek: <http://www2.econ.iastate.edu/classes/econ502/tesfatsion/WashingtonConsensus.JWilliamson2002.pdf> (15. maj 2015).

Wolfensohn, James D. 1999. *A Proposal for a Comprehensive Development Framework*, 21. januar. Dostopno prek: http://web.worldbank.org/archive/website01013/WEB/0__CO-87.HTM (28. november 2015).

World Council of Churches. 2002. *WCC statement on the "Monterrey Consensus Document*. Dostopno prek: <https://www.oikoumene.org/en/resources/documents/wcc-programmes/public-witness-addressing-power-affirming-peace/poverty-wealth-and-ecology/neoliberal-paradigm/wcc-statement-on-the-monterrey-consensus-document> (13. november 2015).

PRILOGE

Priloga A: Razvojni cilji tisočletja

CILJI IN PODCILJI	KAZALNIKI
1. cilj: odprava ekstremne revščine in lakote	
Podcilj 1.A: Med letoma 1990 in 2015 prepoloviti število ljudi, ki živijo z manj kot dolarjem na dan	1.1 Delež prebivalstva pod 1,25 \$ (PPP) na dan* 1.2 Razmerje vrzeli revščine 1.3 Delež najrevnejše petine v nacionalni potrošnji
Podcilj 1.B: Doseči polno in produktivno zaposlenost in dostojno delo za vse, vključno z ženskami in mladimi	1.4 Rast BDP na zaposlenega 1.5 Razmerje med zaposlenostjo in prebivalstvom 1.6 Delež zaposlenih, ki živijo z manj kot 1,25 \$ (PPP) na dan 1.7 Delež porabe v lastne namene in prispevek družinskih članov glede na skupno število zaposlenih
Podcilj 1.C: Med letoma 1990 in 2015 prepoloviti število ljudi, ki trpijo lakoto	1.8 Razširjenost podhranjenih otrok, mlajših od 5 let 1.9 Delež prebivalstva pod minimalno ravno nujno potrebne prehranske porabe
2. cilj: Doseči univerzalno osnovno izobrazbo	
Podcilj 2.A: Zagotoviti, da bodo do leta 2015 vsi otroci, kjerkoli in ne glede na spol, imeli možnost zaključiti celotno osnovnošolsko izobraževanje	2.1 Neto razmerje vključevanja v osnovnošolsko izobraževanje 2.2 Delež učencev, ki začnejo obiskovati šolo v prvem razredu in jo tudi zaključijo 2.3 Odstotek pismenih ljudi, tako žensk kot moških, med petnajstim in štirindvajsetim letom
3. cilj: Spodbuditi enakost spolov in dati večjo vlogo ženskam	
Podcilj 3.A: Odpraviti razlike med spoloma v osnovnošolskem in srednješolskem šolanju, po možnosti do leta 2005, in na vseh stopnjah izobraževanja najkasneje do leta 2015	3.1 Kvocien deklet in fantov v osnovnem, srednjem in višjem izobraževanju 3.2 Delež žensk, ki prejemajo mezdn plačilo, in niso zaposlene v kmetijskem sektorju 3.3 Delež mest v državnem parlamentu, ki jih zasedajo ženske
4. cilj: Zmanjšati smrtnost otrok	
Podcilj 4.A: Med letoma 1990 in 2015 za dve tretjini zmanjšati smrtnost otrok mlajših od pet let	4.1 Število mrtvih otrok mlajših od pet let 4.2 Število umrlih novorojenčkov 4.3 Odstotek eno leto starih otrok, cepljenih proti ošpicam
5. cilj: Izboljšati zdravje mater	
Podcilj 5.A: Med letoma 1990 in 2015 za tri četrtine zmanjšati umrljivost mater	5.1 Število umrlih mater 5.2 Delež rojstev s pomočjo zdravstvenega osebja
Podcilj 5.B: Do leta 2015 doseči univerzalni dostop	5.3 Stopnja razširjenosti kontracepcije

do reproduktivnega zdravja	5.4 Stopnja rodnosti mladostnikov 5.5 Delež predporodne nege (vsaj en obisk in vsaj štirje obiski) 5.6 Neizpolnjene potrebe po načrtovanju družine
6. cilj: Boriti se proti bolezni HIV/AIDS, malariji in ostalim boleznim	
Podcilj 6.A: Do leta 2015 ustaviti in začeti krčiti razširjenost HIV/AIDS	6.1 Prisotnost HIV med prebivalstvom starim med 15 in 24 6.2 Odstotek uporabe kondomov pri zadnjem spolnem odnosu z visokim tveganjem 6.3 Odstotek prebivalstva med 15. in 24. letom starosti, ki so seznanjeni z boleznijo HIV/AIDS 6.4 Razmerje obiskovanja pouka sirot in otrok s starši, starih med 10 in 14 let
Podcilj 6.B: Do leta 2010 doseči univerzalni dostop do zdravljenja bolezni HIV/AIDS za vse, ki to potrebujejo	6.5 Delež prebivalstva z boleznijo HIV, ki je napredovala, ki imajo dostop do proti-retrovirusnih zdravil
Podcilj 6.C: Do leta 2015 ustaviti in začeti krčiti napredovanje malarije in drugih nevarnih bolezni	6.6 Razširjenost in stopnja smrtnosti zaradi malarije 6.7 Delež otrok pod petim letom starosti, ki spijo pod posteljnimi mrežami, ki so prepojene z insekticidi 6.8 Delež otrok pod petim letom starosti s povišano telesno temperaturo, ki se zdravijo z ustreznimi zdravili proti malariji 6.9 Pojavnost, razširjenost in stopnja smrtnosti zaradi tuberkuloze 6.10 Delež primerov tuberkuloze odkritih in zdravljenih s strategijo neposrednega nadziranja zdravljenja (DOTS – <i>Directly Observed Treatment Short Course</i>)
7. cilj: Zagotoviti okoljsko trajnost	
Podcilj 7.A: Vključiti načela trajnostnega razvoja v državne politike in programe ter ustaviti izgubo okoljskih virov	7.1 Delež kopnega prekrita z gozdovi 7.2 Emisije CO₂ (skupne, na prebivalca in na 1 \$ BDP (PPP)) 7.3 Poraba snovi, ki tanjšajo ozonski plašč 7.4 Delež ribjih zalog v okviru varnih bioloških omejitev 7.5 Delež uporabe vodnih virov
Podcilj 7.B: Zmanjšanje izgube biotske raznovrstnosti in do leta 2010 doseči znatno zmanjšanje te izgube	7.6 Delež zaščitene kopenske in morske površine 7.7 Delež vrst, ki jim grozi izumrtje
Podcilj 7.C: Do leta 2015 prepoloviti odstotek ljudi brez trajnostnega dostopa do pitne vode in osnovnih	7.8 Delež prebivalstva, ki uporablja izboljšan vir pitne vode

sanitarij	7.9 Delež prebivalstva, ki uporablja izboljšane sanitarne objekte
Podcilj 7.D: Do leta 2020 doseči bistven napredek pri kakovosti življenja vsaj 100 milijonov prebivalcev barakarskih naselij (slumov)	7.10 Delež mestnega prebivalstva, ki živi v barakarskih naseljih (slumih)**
8. cilj: Razviti globalno partnerstvo za razvoj	
Podcilj 8.A: Še naprej razvijati odprto, s pravili podprto, predvidljivo, ne-diskriminacijsko trgovanje in finančni sistem Vključuje zavzetost za dobro upravljanje, razvoj in zmanjševanje revščine (tako državne kot tudi mednarodne).	Nekateri kazalniki, ki so navedeni spodaj, se spremljajo ločeno za LDCs, Afriko, kopenske DVR in male otoške DVR. <u>Uradna razvojna pomoč (ODA)</u> 8.1 Neto ODA skupno in neto ODA, ki gre v roke LDCs, kot odstotek skupnega nacionalnega dohodka držav donatoric OECD – DAC 8.2 Delež skupne bilateralne ODA držav donatoric OECD – DAC, ki je sektorsko usmerjena in namenjena za osnovne socialne storitve (osnovna izobrazba, osnovno zdravstvo, prehrana, pitna voda in sanitarije) 8.3 Delež nevezane bilateralne ODA držav donatoric OECD – DAC 8.4 Delež prejete ODA v kopenskih DVR kot delež njihovega skupnega nacionalnega dohodka 8.5 ODA prejeta v malih otoških DVR kot delež njihovega skupnega nacionalnega dohodka <u>Dostop do trga</u> 8.6 Delež skupnega uvoza razvitih držav (po vrednosti in izključujoč orožje) iz DVR in LDCs (brez davkov in carine) 8.7 Povprečne carine, naložene s strani razvitih držav na kmetijske proizvode, tekstil in oblačila iz DVR 8.8 Ocena podpore na področju kmetijstva za države OECD kot odstotek BDP 8.9 Delež ODA, ki je namenjena razvoju tržnih zmogljivosti <u>Trajnost dolgov</u> 8.10 Celotno število držav, ki so dosegle odločitvene točke HIPC, in število držav, ki so dosegle
Podcilj 8.B: Nasloviti posebne potrebe LDCs Vključuje: S carinami in kvotami neobremenjen dostop do izvoza LDCs; razširjen program oprostitve dolgov za zelo zadolžene revne države (HIPC) in ukinitve uradnih dvostranskih dolgov; bolj radodarna ODA za države zavezane k zmanjšanju revščine.	
Podcilj 8.C: Nasloviti posebne potrebe kopenskih in majhnih razvijajočih se otoških držav (prek Akcijskega programa za trajnostni napredek malih razvijajočih se otoških držav <i>Programme of Action for the Sustainable Development of Small Island Developing States</i>) in končnega dokumenta 22. posebne seje generalne skupščine ZN	
Podcilj 8.D: Celovito skrbeti za probleme dolgov DVR, tako z državnimi kot meddržavnimi sredstvi, z namenom narediti dolg trajnosten na dolgi rok	

	izpolnitvene točke HIPC (kumulativno) 8.11 Odpis dolgov v okviru pobude HIPC in Pobude za multilateralni odpis dolgov (<i>Multilateral Debt Relief Initiative</i> – MDRI) 8.12 Servisiranje dolga kot odstotek izvoza dobrin in storitev
Podcilj 8.E: V sodelovanju s farmacevtskimi podjetji zagotoviti dostop do cenovno dostopnih osnovnih zdravil v DVR	8.13 Delež prebivalstva z dostopom do cenovno dostopnih zdravil na trajnostni podlagi
Podcilj 8.F: V sodelovanju z zasebnim sektorjem omogočiti dostop do koristi novih tehnologij, zlasti informacij in komunikacije	8.14 Število stacionarnih telefonov na 100 prebivalcev 8.15 Število mobilnih telefonov na 100 prebivalcev 8.16 Število uporabnikov interneta na 100 prebivalcev

*Za spremljanje trendov revščine v državi naj bodo, če je možno, uporabljeni kazalniki, ki temeljijo na nacionalnih pragovih revščine.

** Dejanski delež ljudi, ki živi v slumih se meri s približkom, ki ga predstavlja mestno prebivalstvo, ki živi v gospodinjstvih z vsaj eno od štirih značilnosti: (a) pomanjkanje dostopa do izboljšane oskrbe z vodo; (b) pomanjkanje dostopa do sanitarij; (c) prenatrpanost (3 ali več oseb na sobo); in (d) stanovanje, ki niso zgrajena iz trpežnega materiala.

Vir: prirejeno po UNICEF 2014.

Priloga B: Cilji trajnostnega razvoja

Cilj 1	Odpraviti vse oblike revščine povsod po svetu
Cilj 2	Odpraviti lakoto, zagotoviti prehransko varnost in boljšo prehrano ter spodbujati trajnostno kmetijstvo
Cilj 3	Poskrbeti za zdravo življenje in spodbujati splošno dobro počutje v vseh življenjskih obdobjih
Cilj 4	Vsem enakopravno zagotoviti kakovostno izobrazbo ter spodbujati možnosti vseživljenjskega učenja za vsakogar
Cilj 5	Doseči enakost spolov ter krepi vlogo vseh žensk in deklc
Cilj 6	Vsem zagotoviti dostop do vode in sanitarne ureditve ter poskrbeti za trajnostno gospodarjenje z vodnimi viri
Cilj 7	Vsem zagotoviti dostop do cenovno sprejemljivih, zanesljivih, trajnostnih in sodobnih virov energije
Cilj 8	Spodbujati trajnostno, vključujočo in vzdržno gospodarsko rast, polno in produktivno zaposlenost ter dostojno delo za vse
Cilj 9	Zgraditi vzdržljivo infrastrukturo, spodbujati vključujočo in trajnostno industrializacijo ter pospeševati inovacije
Cilj 10	Zmanjšati neenakosti znotraj držav in med njimi
Cilj 11	Poskrbeti za odprta, varna, vzdržljiva in trajnostna mesta in naselja
Cilj 12	Zagotoviti trajnostne načine proizvodnje in porabe
Cilj 13	Sprejeti nujne ukrepe za boj proti podnebnim spremembam in njihovim posledicam*
Cilj 14	Ohranjati in vzdržno uporabljati oceane, morja in morske vire za trajnostni razvoj
Cilj 15	Varovati in obnoviti kopenske ekosisteme ter spodbujati njihovo trajnostno rabo, trajnostno gospodariti z gozdovi, boriti se proti širjenju puščav, preprečiti degradacijo zemljišč in obrniti ta pojav ter preprečiti izgubo biotske raznovrstnosti
Cilj 16	Spodbujati miroljubne in vključujoče družbe za trajnostni razvoj, vsem omogočiti dostop do pravnega varstva ter oblikovati učinkovite, odgovorne in odprte ustanove na vseh ravneh
Cilj 17	Okrepiti načine in sredstva za izvajanje ciljev ter oživiti globalno partnerstvo za trajnostni razvoj

* ob priznavanju, da je najpomembnejši mednarodni medvladni okvir za pogajanja o boju proti podnebnim spremembam na svetovni ravni Okvirna konvencija Združenih narodov o spremembi podnebja

Vir: prirejeno po Preoblikovanje našega sveta: Agenda za trajnostni razvoj do leta 2030 – *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*. 2015. Sprejeta in razglašena z resolucijo Generalne skupščine Združenih narodov št. A/RES/70/1, 21. oktobra.

Priloga C: Dimenzije, kazalniki in ponderji indeksa večdimenzionalne revščine

DIMENZIJA	KAZALEC	POVEZAVA Z MDGS	RELATIVNI PONDER
Izobraževanje	Leta šolanja	MDG 2	1/6
	Prisotnost otrok v šoli	MDG 2	1/6
Zdravje	Umrljivost otrok	MDG 4	1/6
	Prehrana	MDG 1	1/6
Življenjski standard	Elektrika		1/18
	Izboljšane sanitarije	MDG 7	1/18
	Varna pitna voda	MDG 7	1/18
	Vrsta tal (blato, pesek ipd.)		1/18
	Gorivo za kuhanje (gnoj, les, oglje)	MDG 7	1/18
	Sredstva (radio, televizor, telefon, kolo, motor, avto, hladilnik)	MDG 7	1/18

Vir: prirejeno po OPHI (2007–2015a).